

Vojna za Slovenijo

30 LET

Foto: Martin Luzar

KO ZORIJO VOJNE

Glejte, gre parada iz Beograda

Komaj se konča ena vojna, že se cela območja ali nekatere države ali posamezni predeli zapletejo v nove spopade. To potrjuje tudi zadnja balkanska vojna, katere sam začetek je doživela na bojevališču tudi Slovenija, in sicer kot slovensko osamosvojitveno vojno.

»Ko se začne vojna, je prva žrtev resnica.« To izjavo ameriškega senatorja Hiram Johnsona iz leta 1917 je postavil Phillip Knightley na začetek svoje obsežne knjige z naslovom Prva žrtev. V Sloveniji je bila osamosvojitvena vojna. Bile so žrtve te vojne. Kako je z resnico? Oklepna kolona JLA, ki je junija leta 1991 prekoračila hrvaško-slovensko mejo v Metliki, je sporočala svojo resnico o sebi in o svojem razumevanju tistega, zaradi česar jo je jugoslovanski vojaški vrh poslal iz Karlovca v Slovenijo. Z obrazov posadke vojaških oklepnikov so to resnico lahko brali ali vsaj slutili vsi, ki so med Metliko in Medvedjekom prisostvovali tej nenavadni paradi olivno zelenega jekla, nedostopne poveljniške mrkosti, ponosa in vzvišenosti ter hkrati smrtnega strahu mladih obrazov pred neznanim. Govorimo o oklepni koloni, ki je skozi Novo mesto nadaljevala pot po takratni avtocesti bratstva in enotnosti do Medvedjeka in tam obstala, ker je trčila na resnico, kot so jo poosebljale oborožene enote slovenske teritorialne obrambe. Resničnost na Medvedjeku je bila tudi cestna zapora, ki jo je Slovenija pomemb-

no utrdila tako, da je na cesti zaustavila tovornjake na njihovi mednarodni poti, večinoma tuje, predvsem z Balkana. Bombardiranje, ki so ga potem na tistem prostoru izvedla letala JLA, je bilo nadaljevanje resnice o tistem času. Kasetne bombe, oziroma katera koli vrsta sredstev JLA za ubijanje pač, so na Medvedjeku ubile nekaj ljudi, tudi domačina na bližnji kmetiji, ki je s tistim vojskovanjem imel skupno samo to, da je živel v času, ko se je nekje v neskončni zgodovini vojaških spopadanj zgodil nekje na svetu nesrečni vojni Medvedjek. Oklepniki so iz Medvedjeka odpotovali nazaj. To ni bila več parada zmagovalca. Tokrat so se namreč umikali na vzhod, nekam tja, od koder je nekaj dni pred tem posadka prejela najvišje vojaško izvršilno povelje za naskok na Slovenijo. Na tej vzhodni poti so oklepniki, »bovi«, obstali pred slovensko zaporo v Krakovskem gozdu. V nadaljevanju sta teritorialna obramba Slovenije in slovenska milica tam onesposobila vojaške stroje in potem še zajeli človeško posadko JLA. Tako je tudi za pripadnike oklepne kolone JLA napočil trenutek nove resnice in ta je bila drugačna od tiste, s katero so živeli prvo jutro na svoji maršruti iz Karlovca proti Ljubljani. V času, ko sta vojaško in vojno zorela in dozorela Medvedjek in Krakovski gozd, je 27. junija 1991 v Rigoncah v spopadu slovenskih teritorialcev s še eno od oklepnih enot JLA umrl pripadnik teri-

torialne obrambe Jernej Molan, mož, oče, gasilec, vaščan iz Bukoška pri Brežicah. Smrt ima svoja pravila, imela jih je tudi tisti pozni rigoški večer. Danes, ko so novi dnevi, preživeli rojaki organizirajo z vsem iskrenim spoštovanjem spominske svečanosti v čast in slavo Jerneja Molana. Ampak resnica je, da »generalom Jernejem niso mar«, kot je avtor tega sestavka ob Jernejevi smrti pretresen zapisal v tistih junijskih dneh leta 1991 takoj po obisku pri njegovi družini v Bukošku.

Prilipe, še en kraj nesrečnega imena v osamosvojitveni vojni. Ko so tistega juljskega dne tja na cesto nad ribnikom Prilipe prišli civilisti po resnico o vojni, tam ni bilo več vojakov. Teritorialci, ki so ustavili oklepnike, so že odšli s prizorišča. Izmed vojakov zvezne armade, ki so na izvršilni ukaz svojega vrhovnega poveljstva hiteli iz Hrvaške skozi Prilipe na pomoč zveznim vojakom v Sloveniji, so se nekateri umaknili nazaj. Nekateri niso odšli nazaj. Na čistini, »brisanem prostoru«, rečeno v vojaškem jeziku, so bila v kupu staljenega in razsutega tankovskega jekla namreč znamenja nekdanjega živega človeškega obstoja. Kar je od jekla in življenja tanka, ki se je razpočil, kot bi bil iz stekla, ostalo na tisti prilipski čistini, je bilo le še presunljivo poročilo o nečem, česar doslej tu še ni bilo.

Ob takih zlovesnih znamenjih smrti je bilo v tistih prvih urah v zraku zlasti precej nekakšnega nedo-

rečenega zanosa. »Gre parada iz Beograda,« sem takrat zapisal na hrbtno stran svoje fotografije razbitin tanka na Prilipah, ki sem jo posnel kmalu po eksploziji. Sicer globoko človeško presunjen nad grozljivim prizorom, sem takrat pod vtisom nekakšne velike slovenske narodne zmage dobrega nad zlim omenjeno geslo zmagovalca spisal za odtенок zbadljivo. Zdaj, trideset let pozneje, je vse tisto videti drugačno in svoj napis berem drugače. Čeprav vem, da sem vojno leta 1991 ves čas spremljal kot preplet nesrečnih usod ljudi, ne usod vojakov, saj je pod vojaško uniformo vendarle vedno človek, mi je zdaj malce nerodno in mi je žal, če sem takrat s fotografijo mrtvega tanka na Prilipah svoj osebni človeški, humani vidik nekako podredil množičnemu čustvovanju in neki resnici. Je žal še komu med Ljubljano in Beogradom? Če je, za kaj in zakaj?

To je nekaj sličic izpred tridesetih let. S tokratno časopisno prilogo ne ponujamo celovite slike, ker je to nemogoče. O takratnem dogajanju so drugi napisali knjige in še jih pišejo. Miniti pa bo moralo vsaj petdeset let, da bodo lahko zgodovinarji sporočili resnico o času, ki ga zdaj najbolj glasno razlagajo predvsem politiki po svojih dnevnih političnih in psiholoških potrebah in vzgibih.

Martin Luzar

ALBIN GUTMAN, GENERAL

Glava je tvoja, nesi jo, kamor hočeš

General Albin Gutman je v vojni za Slovenijo vodil pokrajinski štab teritorialne obrambe za Dolenjsko, pozneje pa je bil dvakrat imenovan za načelnika generalštaba Slovenske vojske (od leta 1993 do 1998 in od leta 2006 do 2009).

Vas je vojna presenetila, ste pričakovali, da bo JLA že tisto jutro z oklepniki vdrla v Slovenijo?

Lahko se pripravljate na takšen ali drugačen spopad, ampak vojna vedno pride kot nekaj nenadnega. Temu se ne da izogniti. V teritorialni obrambi smo se nanjo začeli pripravljati oktobra 1990, ko smo bili imenovani za poveljnike. Preigranih je bilo več mogočih variant, kako bi osamosvojitve lahko potekala. Izdelani so bili tudi ustrezni načrti, ki so nam kasneje v začetni fazi vojne kar precej koristili.

V državi, katere zakonit del smo bili tedaj, je bilo pripravljati scenarije za vojno proti tej isti državi precej pogumno dajanje.

Nismo se se pripravljali na vojno proti Jugoslaviji, v kateri smo živeli, ampak na zavarovanje politične odločitve za samostojnost Slovenije. Nismo pripravljali načrte, kako delovati proti JLA, čeprav je dejstvo, da je imela jugoslovanska armada zelo dobro razdelane načrte, kako delovati v takem primeru. Tudi tista enota oklepnikov, ki je prišla iz Hrvaške in je bila po svoji strukturi protiletalska enota, je bila enota, ki so jo urili in tudi že uporabili proti dejanjem prebivalstva, ki so bila v nesoglasju z oblastjo.

Ste vi te scenarije jugoslovanske armade poznali? Deloma smo jih, deloma pa ne. Deloma so bili ti scenariji razkriti z vajo Okop, s katero so pokazali,

Na koordinaciji v Ljubljani so rekli, da smo dobili ukaz in naj ga izpolnimo. Vendar tam se je vsakič nekdo drug oglasil.

kako bo JLA delovala proti nekemu namišljenemu sovražniku. Vaja Premik leta 1991 je bila nekakšen odgovor oziroma preizkus, ali je teritorialna obramba pripravljena za tisto, kar smo pričakovali.

Kakšne scenarije ste imeli pripravljene?

Ko neka država postane suverena, samostojna, najprej zavaruje svoje meje. To smo imeli pripravljeno. Žal je vloga teritorialne obrambe v prvem obdobju izpadla. Ne sicer v tem smislu, da TO ne bi sodelovala, ampak je zaščito meje prevzela policija oziroma tedanja milica. JLA je nekatere stvari opravila že nekaj dni prej in je, kot je rekel general Kolšek, večino mejnih prehodov zasedla. Za nas je bilo na začetku zelo pomembno, da so bile vse enote JLA, ki so bile na območju Slovenije, blokirane v vojašnicah. To je bila zanimiva situacija, ko imaš nasprotnika že razporejenega na svojem območju. In to taktično dobro razporejenega in močnega. Zato je bil poleg tega, da smo zaustavili razne kolone, zelo pomemben ukrep, da smo blokirali vojašnice. Teritorialna obramba ni bila vojska, ki bi bila stalno na voljo, treba jo je bilo vpoklicati. Pripadniki TO so bili najprej mobilizirani, predvsem tisti, ki smo jih pred tem usposobili. Problem je bil tudi tisti nesrečni odvzem orožja. Ampak večina orožja TO na Dolenjskem je bila že prej v vojašnicah. Zato je bila blokada objektov, kot je letališče v Cerkljah, zelo težavna. V tem primeru smo ustvarili vtis, da so vsi

objekti zelo močno blokirani, čeprav niso bili. Tako na Dolenjskem nismo imeli nobenega izpada JLA iz vojašnic.

V Novem mestu ste garniziji odklopili telefon, elektriko in vodo. Odrezali ste jih od sveta. Na kakšen način ste dosegli, da je vojska, v tej stiski, ostala v vojašnici, da si ni poskušala na silo priklopiti elektriko? Kako je potekala komunikacija s poveljnikom garnizije Bogičevićem?

Na Dolenjskem, kamor so vojaško spadali tudi Posavje, Bela krajina in Kočevsko, kakšnih konfliktnih odnosov pred spopadi z JLA ni bilo. Z novomeško vojašnico smo tako kot z vsemi drugimi želeli zadržati komunikacijo. To je bilo ključno. Brez tega bi bilo precej težje. Ti ukrepi z odklopom vode, elektrike ... so bili po vsej Sloveniji in kakšnih posebnih učinkov niso imeli, saj so bile vojašnice precej samozadostne. Do sovražnosti je prišlo, ko je JLA začela posredovati. Pri prvih kontaktih smo imeli v TO kar nekaj težav. Nismo bili pripravljani na to, da je človek, s katerim smo se še včeraj normalno pogovarjali in skupaj sedeli na sejah sveta za obrambo, danes naš nasprotnik. Oni pa so imeli sistem delovanja v takih situacijah, ki smo jih potem imenovali pogajanja, zelo dobro razdelan. Pogovor so vedno začeli z osebno noto, te spraševali, katero šolo JLA si končal, koga poznaš ... Vsi, s katerimi si se pogovarjal, so že bili v Sloveniji in so tu imeli znanca in so znali vse to povezati, nekateri naši fantje pa se v tem niso najbolje znašli. Vrednote, ki so še včeraj veljale, so čez noč izginile. Je pa res, da v vsej Sloveniji ni bilo nekih izrazito agresivnih nastopov proti JLA. V prvem obdobju smo se predvsem odzivali na tisto, kar so oni naredili. Potem smo morali to taktiko spremeniti in predvideti, kaj bodo oni naredili, se na to pripraviti in ukrepati. Ko smo začeli delati tako, je zadeva stekla bistveno lažje.

Kaj je bilo ključno, da se v Sloveniji ni zgodilo to, kar se je pozneje na Hrvaškem, da ne govorimo o Bosni in Hercegovini? Poleg tega, da je bila Slovenija etično precej bolj homogena.

Slovenija se je po vsem tistem dogajanju z odvzgom orožja odločila, da teritorialno obrambo ohrani. Teritorialna obramba je v vsej svoji sestavi in organizaciji ostala enaka. To je bila precej dobro usposobljena vojska. Orožne vaje smo sicer pogosto povezovali s tem, da se tam fantje napijejo, vendar pri nas, čeprav je tu vino doma, nismo imeli na vajah nikoli nobenih ekscesov. Tudi usposabljanje je vsako leto potekalo precej intenzivno. Kot učitelj sem bil vedno zadovoljen, saj sem videl, ko smo vojake spustili domov, da smo se naučili nekaj novega. Ko sem prišel leta 1976 na štab na svojo prvo vajo, me je komandant poklical in mi rekel: »Ti ljudje, ki jih boš danes usposabljal, so dvakrat ali pa še več starejši od tebe. Da ne boš delal kakšnih traparij.« To je bilo zelo pomembno. Ne le da so ti fantje potem radi prišli na vaje, čutili so neko pripadnost, to pa je najpomembnejše. Takrat je imela TO v novomeški občini okrog 2000 vojakov in vsak je prišel vsako leto najmanj enkrat na vrsto za vojaške vaje.

Vendar jih na začetku vojne niste mogli vseh aktivirati, saj ni bilo dovolj opreme.

V vojni smo imeli ravno to težavo, da je ključni del težke oborožitve, torej topovi in protiklepnorožje, ostal v vojašnici. Tudi če bi imeli dostop do tega orožja, ne bi mogli priti do streliva.

Pa je bilo to tudi že prej v vojašnici.

V novomeški občini je bilo čisto vse v vojašnici. To

smo potem jemali ven, kolikor smo jemali, pod neko pretezo. Če so tam zamižali na eno oko, smo odpeljali več, če so na obe očesi, pa še več. Leta 1990 je v Črnomlju tedanji poveljnik v soglasju s tedanjim predsednikom izvršnega sveta občine poskušal odpeljati orožje za vajo, pa se je sfižilo. Verjetno je nekdo poveljniku vojašnice povedal, kaj mislijo narediti. So imeli že vse naloženo na tovornjaku, pa jih ni pustil ven. Ti ljudje so to gledali na ta način: »Pa ravno meni boste to naredili v vsej Sloveniji?« Nekaj orožja smo potem kupili in to tudi razdelili. Zdaj poslušam ljudi, ki pravijo, da orožje ni stvar, s katero bi se moral kdorkoli ukvarjati. Ampak takrat

To smo morali preprečiti, tudi zato, da se bo vedelo, da to lahko storimo.

smo videli, kako pomembno je. Če ga nimaš, je to narobe. Hrvatje so ukiniteli teritorialno obrambo. Potrebovali so tri leta, da so postavili novo vojsko na noge. Iz nič. Dolgo je trajalo in imeli so velike težave vse do operacije Nevihta.

Katere operacije v slovenski vojni so bile ključne, da je JLA sorazmerno hitro ugotovila, da nima smisla vztrajati s svojo prisotnostjo v Sloveniji in je v neverjetnih štirih mesecih njen zadnji vojak zapustil našo državo?

Očitno je bilo, da je bila to politična odločitev, ki je bila že prej sprejeta v Srbiji. Glede Dolenjske je bila najprej pomembna blokada vojašnic in to, da so vse ovire pri nas zdržale. V Ljubljani ni zdržala nobena ovira, Ljubljano so prevozili, kot bi šli na izlet. Ljubljana je padla. Potem je šel razvoj dogodkov v dveh smereh. Ena stvar je bila prevzem vojašnic na miren način, kar se je zgodilo v Beli krajini, prevzeli smo vse rezerve na Otovcu in na Vražjem kamnu. Druga stvar je bila vezana na kolono, ki je prišla k nam iz Karlovca in je imela namen priti v Ljubljano oziroma na letališče Brnik. To smo morali preprečiti, tudi zato, da se bo vedelo, da to lahko storimo. Republiški štab nam je to nalogo dal neposredno po polnoči, kar je bilo že prepozno, da bi kolono

lahko ustavili že v Beli krajini, tako da smo jo lahko šele na Pogancih. Poganci niso kraj, kjer bi se lahko spopadli s tako kolono, zato jo je bilo treba premakniti. Dolenjska je zelo gosto poseljena. Izbrali smo Medvedjek. Izračunali smo, koliko časa potrebujemo, da tja spravimo svoje enote. Potem je prišel ukaz, da je treba kolono na Medvedjeku napasti, a so se med kolono pomešali civilisti, tudi avtobusi z otroki, tako da tega nismo mogli izvesti. Poskušali smo še s pogovori, ki pa so bili neuspešni. Angažirali smo celo Bogičevića (poveljnika novomeške garnizije, op. p.), dvakrat. Kolona je imela neposreden stik z letalstvom in izkazalo se je, da je brez večjih žrtev ne moremo napasti. Treba je bilo nekaj narediti. Vedeli smo, da se zbirajo enote, ki naj bi iz smeri Zagreba prišle v Slovenijo, da bi to kolono rešile. Tako ni bilo druge možnosti, kot da jo z neko ukano prestavimo na kraj, kjer bi jo lahko uničili. Imeli smo kar nekaj težav, saj so informacije zelo hitro prihajale do JLA. Takrat še nismo imeli vzpostavljene protiobveščevalne službe do te mere, da bi bila temu kos. Najprej smo morali narediti selekcijo informacij, tako da je vsak vedel le to, kaj mora narediti sam, ne pa kaj mora narediti nekdo drug. Glede na to, da smo spremljali, kaj so se pogovarjali po radijskih zvezah, nam je bilo jasno, da si

Nismo bili pripravljani na to, da je človek, s katerim smo se še včeraj normalno pogovarjali in skupaj sedeli na sejah sveta za obrambo, danes naš nasprotnik.

oni sicer želijo iti naprej, a ker niso mogli, bi šli tudi v Zagreb. Ta komunikacija je potekala tudi med generalom Kolškom in republiškim vrhom, tako da smo vedeli, da bi oni šli proti Zagrebu. Dan ali dva prej smo še enkrat poskusili s pogovori, in ko sva se z Bogičevićem peljala v avtu, sem mu rekel, naj jim malo sugerira, naj se odpeljejo v Zagreb, kar je tudi naredil. Celó pokazal jim je, kje naj odvijajo ograjo, da so lahko obrnili. Potem smo umaknili

Foto: I. V.

■ *Ljudje, ki so bili tedaj tam, so mi pozneje razlagali, kako je bilo lepo videti, ko so se tanki začeli obračati in čez tista polja rinili nazaj.*

vse enote, nazadnje enoto za protispecialno delovanje, ki je bila tudi na Pogancih. To je bilo ključno. Malo me je skrbelo, da se ne bo našel kdo, ki bi bil preveč samoiniciativen, ko to ne bi bilo treba. Res so odvili ograjo in se odpravili proti Zagrebu. Kasneje sem govoril s poveljnikom kolone majorjem Boškom Prodanovičem, ki mi je povedal, da so bili trdno prepričani, da so rešeni, a ko so prišli do Krakovskega gozda, niso imeli več kam. Potem so ga pripeljali k meni v Novo mesto na pogovore in je želel telefonirati. Seveda sem mu to dovolil, a pod pogojem, da ne pove, kje je. Ko je telefoniral, sem opazil, da ga sprašujejo, kje je. Rekel jim je, da je med Brežicami in Zagrebom. To sem mu pustil, da je povedal, saj je povedal čisto narobe. Tam so ga potem tudi iskali, mi pa smo imeli čas, da smo pripravili napad na kolono. Ko sva se pogovarjala, je bil možakar že strahotno utrujen, prestopil bi na našo stran. Vendar je hotel imeti zraven sebe nekoga, višjega po činu. Mi smo mislili, da bo prišel na pogovor Bogičević, a so poslali Milinkovića, ta pa je tega reveža tako nazijal ... Milinkovića sem poznal od prej, to je bil kulturni človek, takrat pa je bil aroganten, nesramen ... Prodanovič je čisto skupaj zlezal, in ko je odhajal, nam je rekel: »Zdaj vidite, ne morem drugače.« Zadnji dan sem prosil

■ *Vsa Slovenija je gledala to kolono, vsa Slovenija je upala, da se bo to čim prej razrešilo, in ko se je razrešilo, je bilo jasno, da JLA v Sloveniji nima več možnosti.*

na koordinaciji, da bi se šel še pogovarjat z njim, ker so izdali ukaz, da moramo kolono napasti, saj je bila druga kolona, ki je prihajala iz Zagreba, že preblizu. Vmes smo imeli še cirkus z Grujovičem, ki je grozil z razstrelitvijo skladišča goriva v Mokronogu. Njegove grožnje so bile povezane s kolono in ne z obrambo objekta. Ampak vedno poskušas stvari rešiti na miren način. Na koordinaciji v Ljubljani so rekli, da smo dobili ukaz in naj ga izpolnimo. Vendar tam se je vsakič nekdo drug oglasil. Potem sem dobil na telefon žal že pokojnega Mirana Bogataja, namestnika ministra za obrambo, ki je rekel, da se bodo posvetovali z ministrom in mi bodo povedali, kaj naj naredimo. Poklical me je nazaj in mi rekel: »Glava je tvoja, nesi jo kamor hočeš.« Aha, sem rekel, pa naj bo tako. Ko sem prišel v Krakovski gozd, se poveljnik ni hotel pogovarjati, saj je imel Kolškovo zagotovilo, da bo lahko šel naprej. Zjutraj je bila kolona napadena. Zapreti smo morali komunikacije po radijskih zvezah, poveljujočemu tega napada pa je bilo sporočeno, naj sam izbere, kdaj bodo napadli kolono. Ta napad na kolono je bil ključen trenutek vojne v vsej Sloveniji. Vsa Slovenija je gledala to kolono, vsa Slovenija je upala, da se bo to čim prej razrešilo, in ko se je razrešilo, je bilo jasno, da JLA v Sloveniji nima več možnosti. Nekatere stvari smo posneli in na posnetku sem slišal, kako je Prodanovič po napadu dobil ukaz: »Pali sve pred sobom! (Streljaj vse pred seboj!)« Ampak tam se ni mogel prebiti. Jasno je bilo, da prihaja še kolona iz Zagreba. Vprašanje je bilo, kako jo ustaviti. Za ustaviti tako kolono potrebuješ velike sile, te pa bi hitro odkrili. Mi pa si nismo želeli situacije, kakršna je bila na Medvedjeku, kjer nas je hotelo letalstvo zmlati. Pripravili smo enote, ki so ostale tam, kjer so bile, en vod pa smo poslali v Prilipe v zasedo. Ta vod je bil tako učinkovit, da je ustavil celo tankovsko kolono. Ljudje, ki so bili tedaj tam, so mi pozneje razlagali, kako je bilo lepo videti, ko so se tanki začeli obračati in čez tista polja rinili nazaj. S tem je bila zadeva na Dolenjskem zaključena.

Igor Vidmar

Iz arhiva Dolenjskega lista

Državljanke in državljani Slovenije!

Predstavniki parlamentarnih političnih strank in poslanskih skupin enotno in z ogorčenjem ugotavljamo, da so zvezne oblasti na ponudbo slovenskega parlamenta za pogovore o razdružitvi in oblikovanju morebitne skupnosti suverenih držav na ozemlju dosedanje SFRJ odgovorile z agresijo na samostojno in neodvisno Republiko Slovenijo. Politične stranke in poslanske skupine so se seznanile z razmerami v Sloveniji in stališči ter ukrepi Predsedstva Republike Slovenije. Ta stališča in ukrepe v celoti podpirajo.

Predstavniki strank pozivamo vse državljanke in državljane Slovenije, da ohranijo mir, dostojanstvo in zaupanje ter da ravnajo v skladu z odločitvami oblastnih organov Republike Slovenije.

Ljubljana, 27. junija 1991

BODITE DOMA!

NOVO MESTO — Izjava Albina Gutmana, poveljnika pokrajinskega štaba TO za Dolenjsko, v petek, 28. junija, ob 13.30: »Na vseh točkah, kjer v naši pokrajini potekajo sovražnosti, izvajamo ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Najprej nasprotnike pozovemo, naj se predajo, in če se ne, izvedemo akcijo. Pri vseh teh in vseh naslednjih akcijah bomo poskrbeli za varnost življenj civilnega prebivalstva in za morebitno evakuacijo.

V zadnji akciji na Medvedjeku pri Trebnjem so bili 4 pripadniki TO ranjeni in vsi so zunaj življenjske nevarnosti. Na nasprotni strani je bil 1 mrtev in najmanj 3 hudo ranjeni. V raketnem napadu letal okupatorske armade na Medvedjeku je verjetno izgubilo življenje več voznikov osebnih avtomobilov v koloni vozil.

Prebivalce pozivamo, naj mirno in brez panike pomagajo izvajati naloge, ki jih je nam vsem skupaj dalo Pred-

sedstvo Republike Slovenije, in predvsem skrbijo za svojo varnost. Umaknejo naj se s krajev spopadov, zadržujejo naj se na svojih domovih, kar še posebej velja za otroke. Pozorni naj bodo na alarmne znake s sireno, ki opozarjajo na zračne napade in uporabo kemičnih sredstev, kajti od okupatorske vojske lahko pričakujemo tudi to. Okupatorsko vojsko moramo onemogočiti na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

Za sedaj območni štabi TO delujejo normalno. Prostovoljci naj se javljajo na občinah.«

Zdravstveni delavci pripravljeni

V novomeški bolnišnici so ob začetku zaostrovanja razmer in napadov v Sloveniji naredili oceno preskrbe (s hrano, zdravili, materialom, ljudmi) bolnišnice, pripravljenosti za sprejem večjega števila pacientov in zavarovanja objektov. Največji problem bi v bolnišnici nastal s prekinjeno dobavo vode, vendar so tudi za tak primer dogovorjeni z gasilci in Komunalno, ti pa so v polni pripravljenosti. Z elektriko ne predvidevajo problemov, saj imajo svoj generator. Iz bolnišnice so odpustili vse možne bolnike, dogovorjeni so tudi z nekaterimi ustanovami, na primer Domom za starejše občane, za preselitev ljudi v primeru potrebe. Zdravstvene ekipe so od ponoči v polni pripravljenosti, tudi tisti delavci, ki so doma. Bolnišnica se je samoorganizirala, na pomoč drugih zaenkrat ne računajo, saj so razmere v vsej Sloveniji podobne. Brez problema so v novomeški bolnišnici sposobni oskrbeti do 50 poškodovancev, potem pa bi jim lahko začelo primanjkovati krvi (kar bi reševali s krvodajalstvom), kirurških aparatov in kirurškega materiala, težave bi nastopile tudi pri proizvodnji infuzijske raztopine. A kot rečeno, novomeška bolnišnica je maksimalno pripravljena na sprejem večjega števila pacientov oz. poškodovancev. V času poročanja so začeli v bolnišnico dovažati prve poškodovance iz spopada pri Medvedjeku, ki so jim prvo pomoč večinoma nudili že v trebanjskem zdravstvenem domu. V stalni pripravljenosti in povezani s civilno zaščito so tudi v metliškem in črnomaljskem zdravstvenem domu. Dovolj imajo sanitetnega materiala in vozil, poleg tega so dogovorjeni s podjetji.

Na razmere in sprejem večjega števila pacientov so se pripravili tudi v brežiški bolnišnici. Tam se že zdravi 22-letni Robi Fink, hudo poškodovan pri Rigoncah, vendar je izven življenjske nevarnosti.

Dolenjski list, posebna izdaja, 28. junija 1991

MITJA TEROPŠIČ

Med zgodovinsko pozabo in novo blaginjo

Mitja Teropšič je upokojeni polkovnik Slovenske vojske. V teritorialni obrambi se je zaposlil leta 1976. Leta 1980, ob reorganizaciji, so ga imenovali za komandanta teritorialne obrambe občine Brežice. Na tem mestu je bil do ponovne reorganizacije leta 1991, ko so bili ukinjeni občinski štabi. Takrat se je oblikoval 25. območni štab teritorialne obrambe s sedežem v Brežicah. Teropšič je postal namestnik poveljnika in istočasno načelnik štaba. Potem je bil v teritorialni obrambi in Slovenski vojski na različnih poveljniških dolžnostih do leta 2009, ko se je upokojil kot poveljnik vojaškega teritorialnega poveljstva in istočasno poveljnik vojašnice v Novem mestu. Triintriideset let je bil v teritorialni obrambi in Slovenski vojski kot poklicni pripadnik, pred tem v rezervni sestavi. Živi v Novem mestu, pred tem je Brežicah.

V svoji knjigi Brežiški teritorialci (2019) omenjate slovensko politično demenco. Želite povedati, da nekateri potvarjajo zgodovino?

So poskusi potvarjanja. S »slovensko politično demenco« sem mislil poskuse potvarjanja zgodovine teritorialne obrambe Slovenije. O tem sem zapisal misel v zadnji knjigi: »V času političnih in družbenih sprememb ter osamosvajanja Slovenije, teritorialci nismo pustili preteklosti za sabo. Nasprotno, vsa znanja in moč, nakopičene skozi čas, smo pravilno uporabili. Predstavljali smo enotno nacionalno vojaško silo, sprejemljivo za narod in politiko, ter sposobno za uspešno bojevanje.« Tako sem hotel poudariti zgodovinski razvoj teritorialne obrambe od leta 1968 do 1991. Da je obstajal ta razvoj, želim dopovedati tistim, ki trdijo, da je teritorialna obramba nastala leta 1991 oziroma da je bila leta 1991 ukinjena in takrat postavljena na novo. Vojske, predvsem pa bojne enote, pač ne moreš vzpostaviti čez noč. Nihče ne ugovarja mojim navedbam, na primer da je teritorialna obramba nastala leta 1968 ter da se je razvijala in da je leta 1991 morala prevzeti glavno vlogo pri obrambi samostojnosti, seveda skupaj s slovensko milico in s slovenskim narodom.

Očitki so, da je teritorialna obramba nadaljevanje JLA. Kaj pravite na to?

Do leta 1990 je bila v Jugoslaviji enotna oborožena sila, sestavljena iz dveh komponent: Jugoslovanske ljudske armade kot glavne oborožene sile za obrambo pred agresijo od zunaj in teritorialne obrambe kot rezervne vojske in pomožne oborožene sile. Tako da ne zanikam, da smo praktično znanje dobili v JLA oziroma v oboroženih silah SFRJ. Vendar razvoj znotraj teritorialne obrambe je bil odvisen od republiških političnih struktur. In Slovenija je dajala velik poudarek razvoju teritorialne obrambe v Sloveniji. Strokovno usposabljanje ni problematično. Tudi zdaj se slovenski vojaki usposabljujejo v

Vojske, predvsem pa bojne enote, pač ne moreš vzpostaviti čez noč.

tujini, tuji vojaki pa se usposabljujejo v Sloveniji. Kot teritorialna obramba smo uporabljali koncept splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Vojne enote TO so se leta 1991 logistično oskrbovale z nebojnimi sredstvi, ki jih je nudil prostor. Tako imenovano civilno-vojaško sodelovanje je odlično delovalo. Kdo je postavjal ovire na komunikacijah leta 1991? Upravni organi preko delovnih organizacij, ki so imele tovarnjake, gradbeno tehniko itd. Prve ovire na cestah, recimo tovarnjake, so postavljala podjetja, ki so dobila od pokrajinskega štaba teritorialne obrambe načrt oviranja komunikacij.

Foto: M. L.

Po tem načrtu je potekalo oviranje, ki ga je odobrilo predsedstvo Republike Slovenije, in po njem smo postavili takrat prve barikade predvsem na magistralni cesti. To je ta splošni ljudski odpor in družbena samozaščita, kjer uporabljajš sredstva, ki jih kot družba imaš na razpolago.

Na letališču Cerklje ob Krki je bila 20. novembra 1991 slovesnost v počastitev 23-letnice ustanovitve teritorialne obrambe Slovenije. Čigava je bila slovesnost?

Ta slovesnost bi morala biti v Ljubljani. Tam bi celotna stalna sestava teritorialne obrambe slovesno prisegla novi državi. Slovesnost je potem bila na letališču Cerklje ob Krki. Prisotni so bili med drugimi dva člana predsedstva zdaj pokojni Ivan Oman in Dušan Plut, minister za obrambo Janez Janša in za notranje zadeve Igor Bavčar in še nekateri drugi ministri. Plut je pozdravil in čestital ob 23. obletnici ustanovitve teritorialne obrambe in čestital

za uspehe v vojni. Potem je minilo nekaj časa in zdaj nekateri omenjeni zanikajo tisto, kar so takrat pozdravili. Se pravi, nastopila je politična demenca, ker mogoče hočejo izpostaviti sebe, svojo politično opcijo itd.

Zakaj v svojih zapisih poudarjate, da teritorialci niste oddali orožja?

V Brežicah teritorialna obramba ni oddala orožja. Maja leta 1990 je namreč republiški štab teritorialne obrambe izdal ukaz o obvezni oddaji orožja teritorialne obrambe v hrambo v objekte Jugoslovanske ljudske armade. Maj leta 1990 je bil zato po mojem prepričanju ključen za obstoj teritorialne obrambe. General Janez Slapar pravi, da je tistih šestnajst štabov teritorialne obrambe, ki nismo oddali orožja, zagotovilo obstoj teritorialne obrambe Slovenije. Zaradi neoddanega orožja je v Posavju ostalo preko 2500 kosov različnega pehotnega in protiokepnega orožja, več kot 800.000 kosov stre-

Prve ovire na cestah so postavljala podjetja, ki so dobila od pokrajinskega štaba teritorialne obrambe načrt oviranja komunikacij.

liva in okrog 800 granat ter min različnih tipov in kalibrov. Vso to orožje in strelivo je bilo uporabljeno v bojih z JLA v Posavju in širše.

V času ukaza za oddajo orožja se je v Sloveniji že vzpostavljala nova oblast, tudi v občini. Teritorialna obramba naj bi nekako pokazala lojalnost do nove oblasti. In to, da nismo oddali orožja, je bil dokaz te naklonjenosti novi oblasti nastajajoče samostojne Slovenije. S tem, ko orožja nismo oddali, se je pokazala nepokorščina štabov teritorialne obrambe in zveznim vojaškim oblastem in tudi republiškemu

štabu teritorialne obrambe Slovenije, ki ga je takrat vodil general Hočevar, ki je, mimogrede, doma iz Posavja.

Ta neoddaja orožja je bila novi demokratično izvoljeni oblasti v Sloveniji močno orodje za načrtovane spremembe. Nekako so politiki čutili, da imajo silo, na katero se lahko naslonijo, če bi beograjske oblasti proti Sloveniji uporabile svojo silo. Tu moram opozoriti še na eno dejstvo. To pa je, da v maju in nekaj pozneje v letu 1990 še ni bilo nobene uradne odločitve o osamosvojitvi, čeprav so že bila razmišljanja.

Katere boje v Posavju v vojni 1991 bi omenili?

Boje v Posavju dam v isti rang. Prvi boj 27. junija 1991 v Rigoncah je bil zelo pomemben. V njem je žal padel naš pripadnik Jernej Molan. Skoraj istočasno 27. junija 1991 so teritorialci izvedli minometni napad na letališče Cerklje. Po njem je večina letal ta in naslednji dan zapustila letališče. Na letališču je bila tudi bataljonska bojna skupina 257 padalcev JLA. Ti vojaki naj bi aretirali politično vodstvo v Sloveniji, a po našem napadu je ta enota

Potem je minilo nekaj časa in zdaj nekateri omenjeni zanikajo tisto, kar so takrat pozdravili. Se pravi, nastopila je politična demenca, ker mogoče hočejo izpostaviti sebe, svojo politično opcijo itd.

začela varovati letališče.

Dogajanje v Krakovskem gozdu je bilo za celoten 2. pokrajinski štab in dolenjske teritorialce pomembno, ker je bil tam udeležen oklepni divizion JLA, ki je kot prva armadna bojna enota vstopil 27. junija iz Hrvaške na operativni prostor Dolenjske. Takratni poveljnik pokrajinskega štaba podpolkovnik Albin Gutman je z vojaško prevaro dosegel, da se je omenjena enota z Medvedjeka umaknila v Krakovski gozd, kjer je bila naša zaseda. Zaradi napačnih taktičnih postopkov poveljnika majorja Prodanoviča se je ta oklepna enota dvanajstih bojnih oklepnih vozil z izjemno veliko ognjeno močjo ujela v našo past. Ernest Breznikar, poveljnik 25. območnega štaba teritorialne obrambe Brežice, me je poslal v Krakovski gozd kot pogajalca s poveljnikom armadne oklepne enote in potem sem postal tam poveljujoči enotam teritorialne obrambe za napad v Krakovskem gozdu 2. julija. Skupaj z milico smo zajeli enoto, ki je bila glede na svojo bojno tehniko največja enota, v boju zajeta v Sloveniji. Zelo pomemben je bil tudi zadnji boj na Prilipah. Tam smo zaustavili tankovsko mehanizirano bojno skupino tridesetih oklepnih vozil.

Teritorialci so bili pod hudimi psihičnimi obremenitvami. Teritorialna obramba ni imela osebne zaščitne opreme. Imeli smo uniforme, kot jih je imela JLA; slovenska država do konca leta 1991 ni uspela zagotoviti, da bi vse rezerviste, ki smo jih imeli, oblekli v nove maskirne uniforme, da bi bili ponosni slovenski vojaki. Vsi mislijo, da je bilo konec, ko je bil konec vojne. Ne, to je bil šele začetek. Varovanje državne meje, prevzem objektov JLA, umik zvezne armade iz Slovenije oktobra in potem še možnost ponovnega vdora v Slovenijo, vse to so bile naše naloge in skrbi po končani vojni.

Bi posebej omenili imena?

Kako poimenovati teritorialce, ki so bili v vojni in v bojih? Zame osebno so to pogumni državljani v uniformi. Kajti uniformo so oblekli mogoče nekaj dni pred začetkom vojne ali celo v vojni. Torej, nekdo je bil civilist, na delovnem mestu, z družino, čez noč pa je moral postati bojevnik.

In med njimi je veliko, imenujem jih tako, tihih in

S tem, ko orožja nismo oddali, se je pokazala nepokorščina štabov teritorialne obrambe zveznim vojaškim oblastem in tudi republiškem štabu teritorialne obrambe Slovenije, ki ga je takrat vodil general Hočevar, ki je, mimogrede, doma iz Posavja.

Bili smo tudi drzni, vendar ne predrzni, ker smo želeli ohranjati človeška življenja. Kljub vojni, v kateri so bile žrtve, mi nimamo krvave preteklosti.

neimenovanih junakov. V slovenski osamosvojitveni vojni nismo imenovali herojev in junakov. Nekateri, ki so se posebej izkazali v bojih, pa so dobili odlikovanja. Koga bi izpostavil? Najprej bi izpostavil enote TO: intervencijski vod Brežice, ki je prvi moral v boj v Rigonce. Skoraj nepredstavljivo je, da so pripadniki voda imeli tolikšno moč in pogum, da so se zoperstavili oklepnikom, ki so imeli desetkrat večjo ognjeno moč. Dalje: minometni oddelek iz krške čete za ognjeno podporo, ki je streljal na letališče Cerklje. In izpostavim mladega podporočnika teritorialne obrambe v Krakovskem gozdu, ki je uničil oklepni transporter, in še dva njegova desetnika, ki sta streljala in bila izpostavljena granatam. In omenim vse teritorialce jurišnega voda, ki so ustavili oklepnike na Prilipah. To so zame junaki, ki niso nikjer na piedestalu. Takrat so dobili medalje, nihče pa ne razmišlja, da bi jih danes povabil. Mogoče samo veterani razmišljamo o tem in kdaj izpostavljamo njihovo neprecenljivo vlogo pri obrambi samostojnosti Slovenije.

S kakšnimi občutki spremljate tridesetletno slovenske osamosvojitvene vojne? Kakšna je vaša poslanica?

V teh tridesetih letih se je marsikaj spremenilo. Ne bi analiziral, kako, predvsem pa ne bi podal vrednostnih ocen, ki so lahko zelo subjektivne. Mogoče bi sporočil politikom, da je čas, da se nehajo prepirati o ideoloških temah. Predvsem iz enega osnovnega razloga. Generacija, ki je ta ideološki naboj še poznala, je moja generacija, ki je stara že šestdeset in več let. In je to tudi več ne zanima. Mlado generacijo pa sploh ne zanima. To pa pomeni, naj politika neha deliti na rdeče in bele, črne in zelene, partizane in belogardiste, ali pa na kogar koli. In naj neha deliti narod na naše in vaše. Politiki se morajo bolj osredotočiti na to, da ustvarijo blaginjo za vse Slovenke in Slovence oziroma za vse državljane Slovenije. Bojnim tovarišem: teritorialci smo bili v

Torej, nekdo je bil civilist, na delovnem mestu, z družino, čez noč pa je moral postati bojevnik.

času družbenih sprememb v času osamosvajanja Slovenije, se pravi v obdobju 1990, 1991 ali pa celo nekaj prej, po moji oceni v pravem trenutku na pravem mestu. Čeprav je bila TO do leta 1991 rezervna vojska, je ob osamosvojitvi Slovenije imela zgodovinsko vojaško vlogo in naloge v vojni. Teritorialci smo v njej uporabili silo le toliko, kot je bilo potrebno, da izvršimo naloge. Bili smo tudi drzni, vendar ne predrzni, ker smo želeli ohranjati človeška življenja. Kljub vojni, v kateri so bile žrtve, mi nimamo krvave preteklosti.

Pišete knjige. Zakaj? Vsi (nekdanji) poveljniki jih ne pišejo.

Z bratom Tomažem, ki je zgodovinar in me je spodbujal, sva začela takoj po vojni zbirati gradivo, izjave civilistov, vojakov, miličnikov in drugih in to sva objavila v dveh zbornikih. Gradivo se je nabiralo in tako sem opisal razvoj veteranske organizacije v Posavju in razvoj teritorialne obrambe v Posavju. Tako se je tega nabralo že kar nekaj. Leta 2019 je izšla knjiga Brežiški teritorialci in letos knjiga Posavski teritorialci v osamosvojitveni vojni 1991. Knjige pišem tudi zaradi boljšega razumevanja časa osamosvajanja Slovenije in vojaških dogodkov, ki so sledili. Želim, da ostane zapisano, da ostane spomin na te naše srčne fante in teritorialno obrambo, ki je obranila plebiscitarno odločitev slovenskega naroda o samostojnosti.

Martin Luzar

Iz arhiva Dolenjskega lista

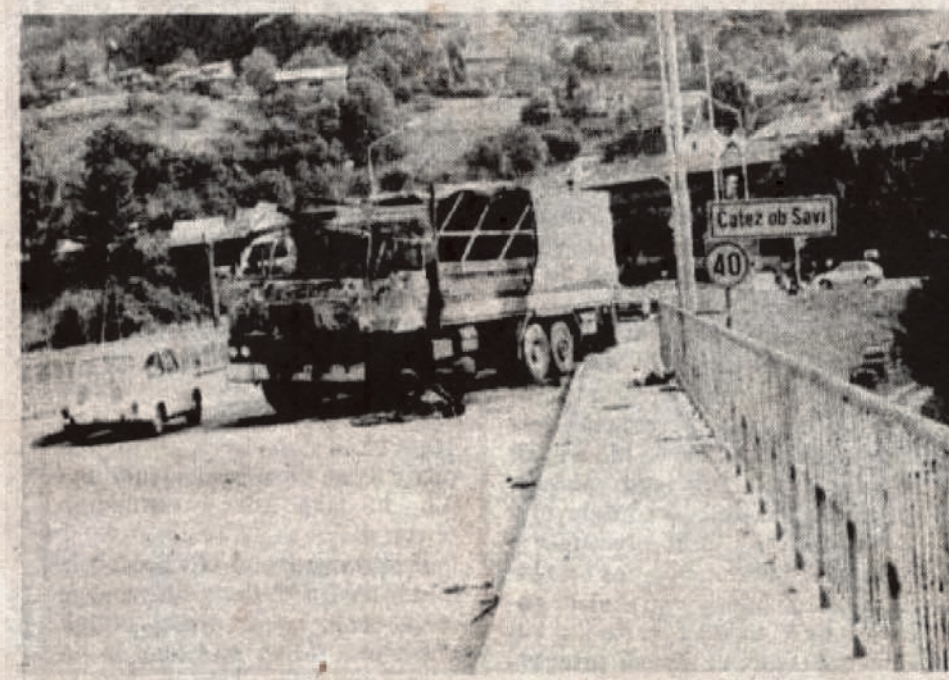

Dolenjski list, 20. junija 1991

TANK IN TANKI — To je ostalo od tanka, ki ga je zadelo na cesti pri Prilipah. Koliko jih je jugoslovanska armada še namenila za tovrsten odpis s seznama osnovnih sredstev? (Foto: L. M.)

Dolenjski list, 11. julija 1991

RAZGLEDNICA — Menda nekateri stalni tuji gostje obljublajo, da se bodo kmalu vrnili v čateške Terme. Vseeno bodo najbrž trikrat premislili, ali naj res gredo v deželo na sončno stran Alp. Samo največji pustolovci bi se podajali na termalne riviere, blizu katerih v vojni z letali razstreljujejo tovornjake, kot so tegc, ki je na posnetku. Upamo pa, da je takih razstreljevanj za zmeraj konec.

Dolenjski list, 11. julija 1991

Foto: I. V.

FRANCI POVŠE

Tudi tu bi lahko imeli Srebrenico ali Vukovar

Prispevek teritorialne obrambe in milice je bil v desetdnevni vojni tako velik, da so vse druge stvari, ki so bile sicer ključnega pomena in so se zgodile pred tem, v javnosti bolj poredko predstavljene in niso dobile tiste veljave, ki si jo zaslužijo. Dogajanja od procesa proti četverici naprej in priprave JLA na razorožitev teritorialne obrambe so pripeljale do vzpostavitve paravojaške strukture, ki je bila zametek nastanka slovenske vojske. To je bila Manevska struktura narodne zaščite, ki je nastala leta 1990, njen pobudnik in eden od štirih glavnih akterjev pa je bil tudi Franci Povše, miličnik in poznejši direktor Policijske uprave Novo mesto.

Delovanje Manevske strukture narodne zaščite v preteklosti ni bilo izpostavljeno.

To je bilo do sedaj premalo izpostavljeno in ljudje o tem ne vedo skoraj nič.

Kdaj je postalo jasno, da je osamosvojitve dejstvo in da se je treba pripraviti na oboroženo obrambo te odločitve?

Politična sfera ob prvih demokratičnih volitvah in v programih strank še ni izpostavljala osamosvojitve.

Želeli pa smo si jo vsi.

Legitimnost osamosvojitvenim odločitvam so političnim strankam dajala pričakovanja ljudstva. Slovenci so osamosvojitve pričakovali. To je dalo legitimnost procesu osamosvajanja, ne pa tudi pripravi oboroženih struktur za zavarovanje tega procesa.

Proces osamosvajanja so lahko pogovori, pogajanja in podobne stvari, ki bi pripeljale do tega, da bi imela Slovenija drugačen status, da bi se za začetek na primer oblikovala konfederacija.

Da bi postali bolj samostojni?

Tako je. In da bi se enopartijski sistem spremenil v večstrankarskega, da bi dobili parlamentarno demokracijo. To so stranke imele v svojih programih. Ljudstvo pa je pričakovalo samostojnost, lastno državo.

Sistem je takrat že razpadal. Predvsem finančni sistem z vdorom Srbije vanj.

Sistem je razpadal na vseh segmentih družbenega življenja, le vojska je ostajala enotna. JLA je bila edina in zelo močna oborožena struktura, ki je bila zavezana varovanju in ohranjanju bratstva in enotnosti tako po načinu sestave kot tudi načinu delovanja struktur in je imela nadzor nad vsemi oboroženimi strukturami, tudi nad teritorialno obrambo, ki je bila del vojske in je bila glede poveljevanja podrejena JLA.

Kaj pa policija?

Policija je imela, drugače kot danes, tedaj tudi določene obrambne naloge. Policija oziroma ljudska milica je imela tedaj tudi formirane vojaške enote, ki so bile sestavljene iz aktivnih in rezervnih miličnikov in niso bile poveljniško podrejene JLA, saj so imele republiško naravo. V prvi fazi ta struktura ni bila prepoznana kot zametek oborožene formacije za zaščito osamosvajanja Slovenije. Po mojem

sedanjem vedenju je bil ključni trenutek, da je bil Rade Klisarič, ne vem sicer na kakšen način, že konec marca 1990 ali v začetku aprila seznanjen z namenom JLA, da razoroži slovensko teritorialno obrambo. Orožje teritorialne obrambe so hranili na različnih mestih in z vseh teh mest naj bi orožje premestili v vojaška skladišča v okviru vojašnic. Rade je to prepoznal kot razorožitev neke oborožene strukture, ki je imela poleg krovnega poveljstva s strani JLA tudi svoje republiško vodstvo, ki je bilo takrat sicer še vedno proarmadno usmerjeno. Ne bom rekel, da je bilo projugoslovansko, a je spoštovalo hierarhijo poveljevanja, kar je ljudstvo čutilo, saj v tedanjem vodstvu TO na čelu z generalom Ivanom Hočevarjem ni prepoznalo nekoga, ki bi lahko TO popeljal v obrambo osamosvojitve. Klisarič je o namelih JLA povedal Borutu Novaku oziroma še pred tem Borutu Useniku, ki sta bila sodelavca. Borut Novak je bil takrat namestnik

Od procesa proti četverici je minilo komaj dobro leto. Zaradi enega papirja, ki je bil označen z oznako tajno in njegova vsebina ni bila nič posebnega, je takrat nastal tak rompopom. Mi pa smo šli oboroževati ljudi, ki bodo branili proces osamosvajanja.

komandirja novomeške postaje milice, kar je bilo v tedanji hierarhiji druga stopnica od spodaj. Začelo se je s pomočniki, naslednja stopnja so bili namestniki in tretja stopnja komandirji, ki so jim sledili inšpektorji, načelniki in tako naprej. Jaz sem bil takrat pomočnik komandirja, torej še nižje. Novak se je s to informacijo obrnil name in me vprašal, kaj si mislim o Klisariču. Menil je, da bi bilo treba preveriti, kaj lahko ta namera JLA pomeni za Slovenijo. Odločila sva se, da se z njim pogovoriva in da vidimo, kaj bi bilo pametno narediti. Potem smo se brez vednosti nadrejenih dobili vsi štirje, se o tem veliko pogovarjali in prišli do zaključka. Ključnega pomena so bile izkušnje z mitingov oziroma napovedanega mitinga v Ljubljani, ki ga je slovenska milica preprečila. Videli smo, kaj se je zgodilo v Vojvodini. Ključni propagandni kanal Srbije in delno tudi JLA je bil tedaj televizijski dnevnik Yutel, ki je bil usmerjen odločno proti demokratičnim procesom v Sloveniji. Noben novinar v Sloveniji si tedaj ni upal dlje, kot pisati o programih posameznih strank, ki so se pripravljale na volitve.

Bali so se.

Kar je bilo normalno. Od procesa proti četverici je minilo komaj dobro leto. Zaradi enega papirja, ki je bil označen z oznako tajno in njegova vsebina ni bila nič posebnega, je takrat nastal tak rompopom. Mi pa smo šli oboroževati ljudi, ki bodo branili proces osamosvajanja. Ilegalno! Nezakonito! Vendar legitimno! Legitimno zato, ker je to narod pričakoval. Toda legitimnost nam ni dajala nobene varnosti.

Zakaj ste se potem tega sploh lotili?

V svojem domoljubju smo čutili, da moramo nekaj narediti. Najprej smo morali oblikovati neko jedro, s katerim bomo odvzeli odvzeto orožje ali pa dobesedno pokradli orožje teritorialne obrambe in ga zavarovali za potrebe zavarovanja osamosvojitve. Edina oborožena struktura, ki ni bila pod komando JLA, so bili takrat lovci. Zato smo se oprli nanje. Mislim, da sta bila Usenik in Novak tedaj že člana lovske družine, midva s Klisaričem pa ne. Povezali smo se s prijatelji in znanci, ki so imeli določene funkcije v lovskih družinah, ali pa smo iz poprejšnjih pogovorov videli, kako razmišljajo in smo vedeli, da jim lahko zaupamo. Animirali smo jih in ustanovili odrede. Tako smo to poimenovali. Imeli smo odrede v Gabrju, Težki Vodi, Birčni vasi ... To ni bila samo zamisel. Bili smo dogovorjeni s posamezniki, ki bi te odrede vodili. Vedeli smo, kakšne vrste orožja in koliko streliva imajo. Raziskovali smo, kakšne možnosti imamo, da se organiziramo in gremo po potrebi v vojaško skladišče nabrat orožje in z njim oborožiti tiste, ki bi se nam bili pripravljeno pridružiti in sodelovati pri obrambi osamosvajanja. To je bila naša prva zamisel. Nihče od članov poveljniških struktur milice in teritorialne obrambe nam ni dal povelja za to.

Kdaj je bilo to?

To je bilo maja 1990, torej več kot eno leto pred vojno. Ko smo razmišljali o tem, se nam je porodilo vprašanje, ali je prav, da poskušamo uradno oblast, ki je takrat po volitvah že zavzela svoje funkcije, obvestiti in dobiti njihovo potrditev in morebitno zakonsko pokritje, s katerim bi naše početje postalo legalno. Jaz bi moral takrat kot miličnik, nekoga, ki počne to, kar sem delal sam, dati na sodišče. Za tako početje je bila predvidena kazen do petnajst let zapora. To, kar smo mi štirje počeli, je bilo organiziranje oborožene strukture za rušenje družbene ureditve. To je bilo precej hujše dejanje kot posedovanje dokumenta z oznako tajno. Ko smo se pogovarjali o tem, je Klisarič rekel, da se mu zdi, da ima Krkovič možnost iti do Janše, ki je bil takrat že republiški sekretar za ljudsko obrambo, s katerim naj bi bila prijatelj in bi ga kadar koli sprejel. Klisariču smo naročili, naj gre do Krkoviča in ga prosi, naj preveri, kaj je za narediti. Obstajala pa je tudi nevarnost, da oni sedaj, ko so prevzeli oblast, tudi pripravljajo nekaj takega kot mi, pa bi se lahko potem med sabo vžgali. Krkovič je dejansko o tem obvestil Janšo in potem smo dobili sporočilo, da

Imeti leta 1990 v hiši tovarnjak orožja in eksploziva!
To so bili tovarnjaki orožja, ki ni bilo orožje milice ali pa TO. Kot miličnik bi moral ljudi, ki so imeli v svojih hišah toliko orožja, aretirati in zapreti.

nas pri tem podpirajo. Potem smo se še bolj aktivno lotili organizacije, a še vedno smo to počeli mimo formalnih struktur. Tako je šlo naprej do avgusta, ko smo hoteli dobiti za svoje dejavnosti tudi neko formalno pokritje, z neko odločbo ali z nekim drugim pravnim aktom, saj so naše aktivnosti postale moteče za delo, ki smo ga opravljali v službi, kjer pa so bile, na primer na milici, strukture še vedno precej pisane, saj je bilo med sodelavci tudi nekaj pripadnikov drugih narodnosti, za katere nismo vedeli, kako razmišljajo in kako se bodo obrnili. Potem je na republiški ravni prišlo do odločitve, da se naše aktivnosti pokrijejo v okviru Narodne zaščite, ki je bila tudi formacijsko opredeljena v Zakonu o notranjih zadevah, spadala je pod milico in ne pod vojsko. Takrat smo dobili tudi odločbe o imenovanju za načelnika Narodne zaščite, kar je postal Klisarič, za namestnika načelnika Narodne zaščite za dolensko pokrajino, kar je bil Usenik, midva z Novakom pa za pomočnika načelnika. To je bil dokument, ki je meni osebno predstavljal zadoščenje, stoodstotne pravne varnosti mi pa vseeno ni dajal.

Ampak nekoliko bolj varni ste pa le bili.

Recimo. Na neki način je bilo naše delovanje tedaj pokrito. Ključnega pomena je bil odvzem orožja iz Gotenice. Gotenica je bila takrat tabutema. Jaz o njej do tedaj nisem vedel nič, zanjo praktično še nisem slišal. Niti nisem vedel, da obstaja. Krkoviču je uspelo organizirati, da smo mi štirje v štirih različnih terminih šli v skladišča v Gotenico in od tam odpeljali vsakič po en tovarnjak orožja in eksploziva.

Kam ste ga pa odpeljali? Skriti tovarnjak orožja najbrž ni bilo enostavno.

Uskladiščili smo ga pri običajnih ljudeh, pri lovcih.

JLA tega ni videla?

Ne vem, aliso za to zvedeli ali ne. Nekaj indicev je kazalo na to, da nekaj vedo. Zakaj niso ukrepali, ne vemo. Nikjer tudi nismo zasledili, da bi o tem, kaj so vedeli, kdo kaj zapisal. Dvomim pa, da niso nič vedeli. Za nas, ki smo to organizirali, so zelo verjetno vedeli, za mesta, kjer smo shranili to orožje pa najbrž ne. Se je pa zgodilo, da smo ga morali preseliti, ker se je v neposredni bližini deponije orožja v Gabrju sumljivo obnašala neka oseba v vozilu. To orožje smo uskladiščili v hiši pri Miru Kuljaju v Gabrju, v hiši Žareta Kreseta na Težki Vodi, v hiši Petra Žagarja v Birčni vasi, ki v nasprotju s prej naštetimi ni bil lovec, bil je pa dober znanec Boruta Novaka, tako da smo mu lahko zaupali. Četrtri je bil Stane Povše z Uršnih sel, ki pa je bil moj znanec iz otroštva. Imeti leta 1990 v hiši tovarnjak orožja in eksploziva! To so bili tovarnjaki orožja, ki ni bilo orožje milice ali pa TO. Kot miličnik bi moral ljudi, ki so imeli v svojih hišah toliko orožja, aretirati in zapreti. Vse to je potem dobilo zakonsko podlago z ustavnimi amandmaji na področju ljudske obrambe. Manevrska struktura narodne zaščite se je s tem vključila v sistem teritorialne obrambe.

Edina oborožena struktura, ki ni bila pod komando JLA, so bili takrat lovci. Zato smo se oprli nanje.

So se na ta način organizirali še kje drugje?

Tak način organiziranja paravojaške strukture se je zgodil samo na Dolenskem. Drugje so v času, ko so imenovali načelnike narodne zaščite, sestavili enote iz enot TO in milice. Zakaj? Zato, ker smo mi razmišljali, da je najbolj optimalno, da se priprave za zavarovanje procesov, ki so se tedaj dogajali, organizirajo na način, da se identificirajo enote v teritorialni obrambi, kjer so bile enote za posebno delovanje, in milici, kjer je imela vsaka regija svojo posebno enoto. Ni šlo posebej za proces osamosvajanja, ampak za različne procese, tudi za plebiscit na primer. Mi takrat nismo vedeli, da bo vojna. Na osnovi teh naši razmišljanj so na sestanku v Kočevju, kjer mi nismo bili prisotni, sta pa bila tam Krkovič in Kolenc iz milice, pripravili strukturo organiziranja oziroma shemo maneverske strukture narodne zaščite. Obstaja kopija dokumenta, v katerem so po drugih pokrajinah Slovenije navedeni občinski štabi teritorialne obrambe in postaje milice oziroma uprave za notranje zadeve, v Dolenski regiji pa so bili navedeni odred Težka Voda, odred Birčna vas ... in ne milica ali TO. Drugje so organizirali s tem šele postavljali, za nas pa so naredili le popis obstoječega stanja.

Vse to pred očmi JLA.

Proces postavitve Maneverske strukture narodne zaščite na Dolenskem se je zgodil dobro leto po procesu proti četverici v času, ko je imela JLA še vedno primat nad vojsko in oboroženimi strukturami v vsej državi. Pozneje smo videli, kaj je ta ista JLA delala v Vukovarju, v Srebrenici in drugod. Tudi tu bi lahko imeli Srebrenico ali pa Vukovar. Danes v Kataloniji lahko vidimo, kako demokratična Evropa reagira na demokratične procese na območju svojih članic. Legitimno izvoljene predsednike pokrajin v demokratičnih državah preganjajo in zapirajo zaradi legitimno izraženih osamosvojitvenih teženj. Kaj bi šele storili v primeru ustanavljanja oboroženih struktur za zavarovanje osamosvojitvenega procesa. Zdaj šele vidimo tveganost in težo naših tedanjih dejanj.

Igor Vidmar

Pozneje smo videli, kaj je ta ista JLA delala v Vukovarju, v Srebrenici in drugod. Tudi tu bi lahko imeli Srebrenico ali pa Vukovar. Danes v Kataloniji lahko vidimo, kako demokratična Evropa reagira na demokratične procese na območju svojih članic.

Iz arhiva Dolenskega lista**Tudi groba sila nas ne more prestrašiti!**

Če je sovražnik mislil, da bo med naše ljudi s svojimi okrutnimi potezami vnesel strah, zmedo in jim porušil moralo, se je pošteno zmotil. Res je, ljudje so zaskrbljeni, deloma tudi prestrašeni, kar je čisto razumljivo, ko se sredi civilizirane Evrope pojavi nekaj, kar smo bili vajeni videti le na televizijskih posnetkih iz Vietnami in Zaliva. Ko so najbližji, oni sami in s težavo prigarano imetje v neposredni nevarnosti. Prav tako ali zaradi izboljšane tehnike še bolj kot ob agresiji leta 1941. S tem v mislih je zaskrbljenost razumljiva. Toda to je tudi zaskrbljenost, ki poraja trdno odločnost, svojo domovino braniti, tako ali še bolj, kot so to storili naši očetje v narodnoosvobodilni vojni. Novo mesto je bilo v petek popoldne zaradi letalskega alarma ob napadu na Medvedjek precej prazno. Nekaj tistih, ki so jih na Glavnem trgu le našli, smo vprašali, kaj mislijo o nastali situaciji. Če pomislite, da so mesto preletavala bojna letala in je v daljavi odmevalo bobneje spopada na Medvedjeku, so odgovori dokaj enotni in zbrani ter odražajo pravo barvo našega naroda, ki je sicer ponižen in potrpežljiv, toda presneto močan in odločen, kadar ga nekdo le preveč ponižuje.

VIDMAR VERA, Poslovodkinja Tekstilne trgovine Dolenski:
»Ko sem videla, da so ob letalskem alarmu skoraj vsi zaprli trgovine in odšli domov, sem to storila tudi jaz, vendar sem se kmalu vrnila in trgovino s še eno sodelavko odprla. Čeprav popoldanske izmene zaradi izrednih razmer ni na delo, bova vztrajali in postregli tistim redkim kupcem, ki se bodo pojavili. Vedno sem bila prepričana, da naša osamosvojitve ne bo potekala tako lahko, take krutosti pa od ljudi, s katerimi smo še pred kratkim živeli v isti državi, nisem pričakovala.«

PEPCA AVSEC, poslovodkinja trgovine Mercator na Glavnem tr-

Dolenski list, posebna izdaja, 28. junija 1991

gu: »Skrbimo za to, da bi najnujnejša živila na naših policah ne pošla. Zadnje dneve je bilo opaziti nekoliko povečan nakup, v četrtek in petek pa je bila zaradi barikad otežkočena tudi dobava. Trgovke smo se znašle same in smo z lastnimi osebnimi avtomobili dovažale robo iz skladišč. Pomanjkanja, razen hitro pokvarljivih mlečnih izdelkov ni, smo pa bile prisiljene omejiti prodajo sladkorja in mleka na 2 kg in olja na 2 litra po osebi.«

MIRO KULJAJ, Novo mesto:
»Zadeve me niso presenetile, saj sem tak razvoj dogodkov skorajda pričakoval. Kot lovec sem pripravljen z

vsem svojim znanjem in poznavanjem terena pomagati naši vojski, če bo to potrebno. Armadi, ki je tako grobo napadla suvereno Slovenijo in se tako obnaša do civilistov, predlagam, da spoka vse in gre. Izgubila je vse kredite in na ozemlju Slovenije nima kaj več početi, ne v mirnem niti v vojnem času. Ponižanja, ki ga je pripravila sama sebi s tem nizkotnim dejanjem, ne bo moč nikoli izbrisati.«

Samostojna SLOVENIJA 1991

MIHA MOLAN

Dokaze o orožarskih poslih pa so ohranili

Miha Molan je poklicno kariero začel kot miličnik leta 1971 in je bil nato na različnih funkcijah v organih za notranje zadeve; od komandirja postaje milice, načelnika inšpektorata milice na trboveljski in krški upravi za notranje zadeve in načelnika oziroma direktorja Policijske uprave Krško. Kariero je zaključil kot državni sekretar na Ministrstvu za notranje zadeve leta 2005. V času osamosvojitvenih procesov je bil načelnik inšpektorata milice v UNZ Krško. Je član Policijskega veteranskega društva Sever, bil je podpredsednik in en mandat predsednik Zveze PVD Sever. Je upokojenec in je član številnih društev, v nekaterih tudi član organov upravljanja.

Zakaj je za nas vse pomembna akcija Sever?

Akcija Sever je bil kodni naslov aktivnosti organov za notranje zadeve za preprečitev mitinga resnice v Ljubljani 1. decembra 1989. Napovedani miting so oblastni organi v Sloveniji prepovedali, organi za notranje zadeve, še zlasti milica, pa so se ustrezno organizirali, da vse udeležence mitinga ustavijo na meji s Hrvaško in jih tam zavrnejo. Največje breme izvedbe je padlo na takratno UNZ Krško, preko katere bi v Slovenijo pripotovala večina udeležencev mitinga. Za izvedbo nalog v akciji Sever so bili vpoklicani tudi rezervni miličniki in takrat je bilo v Posavju prisotnih preko 600 delavcev organov za notranje zadeve. Največji vtis name je takrat naredil odnos prebivalcev Posavja do milice. Ob prevozih kolon posebnih enot so ljudje stali ob cestah in pozdravljali ter ploskali in nam na vsakem koraku nudili pomoč. Akcija Sever je bila vsaj za delavce takratne milice prvo dejanje osamosvojitvenih procesov v Sloveniji, v organizacijskem smislu pa gene-

■ Največji vtis name je takrat naredil odnos prebivalcev Posavja do milice. Ob prevozih kolon posebnih enot so ljudje stali ob cestah in pozdravljali ter ploskali in nam na vsakem koraku nudili pomoč.

ralka za delovanje v osamosvojitveni vojni.

V javnosti je namreč prisotno zmotno prepričanje, da je osamosvojitve Slovenije trajala deset dni. V tem kontekstu se omenja osamosvojitvena vojna in deloma še manevrska struktura narodne zaščite. To je zmotno, saj je proces osamosvajanja trajal bistveno dlje. Že takoj po akciji Sever so se začele ekonomske blokade Slovenije, nenehno so bile prisotne grožnje o uvedbi izrednih razmer v Sloveniji, za Srbijo in zvezne organe so bile sporne večstrankarske volitve v Sloveniji in ustavne spremembe, izvajane so bile aktivnosti za razorožitev teritorialne obrambe, predviden je bil zaseg nabornih evidenc na takratnih oddelkih za ljudsko obrambo itd. Torej ves čas od akcije Sever do junija 1991 so bili izvajani pritiski na Slovenijo, kar je od delavcev UNZ zahtevalo največjo stopnjo pripravljenosti, da smo se na vse te grožnje lahko ustrezno odzvali.

■ Od tistega dne naprej v enotah milice v UNZ Krško ni bilo več nobenih protioklepni sredstev in brez pomembne oborožitve so enote milice v Posavju vstopile v osamosvojitveno vojno.

Kakšna je bila vloga milice v vojni v Posavju?

Takrat sem bil načelnik inšpektorata milice v UNZ Krško in sem bil odgovoren za delovanje vseh enot milice v Posavju in tudi neposredno sodeloval pri posameznih aktivnostih. Ob naših rednih nalogah je bila takrat glavna naloga varovanje civilnega prebivalstva, preprečevanje gibanja pripadnikov JLA izven vojašnic, zbiranje podatkov o agresorju ter obravnava vojnih ujetnikov in prebežnikov. V času osamosvojitvene vojne smo tako zajeli 58 pripadnikov JLA, med njimi enega polkovnika, podpolkovnika in tri majorje. JLA smo zasegli dva avtobusa, tovorni avto in terensko vozilo, zasedli smo prečevališče avionskega goriva v Stari vasi pri Krškem in skladišče letalskega goriva Vejer v Leskovcu pri

■ Jasno je, da je bil velik del dokumentacije uničen zlasti na Ministrstvu za obrambo. Ve se, kdo lahko da takšno naročilo, odgovorna oseba v posameznem organu.

Krškem. Zajeli smo vojaški posadki v teh objektih, zaprli cevovod za dotok goriva na letališče in cevovod zamirali, razstrelili smo štiri zabojnike z opremo za vodenje letal, ki so bili v Dobovi, Trnju, Velikem Podlogu in Škocjanu, izvajali smo opazovanje letališča Cerklje in spremljali radijski promet letališča z letali in podatke posredovali pristojnim v Ljubljani. Po bojih v Krakovskem gozdu in Prilipah smo izvajali ukrepe za zavarovanje krajev spopada ter preprečevali plenjenje orožja in vojaške opreme. Naš prvi stik z agresorskimi enotami je bil zvečer 27. junija 1991, ko je oklepna enota JLA obkrožila kontrolno točko na Obrežju in svoje orožje (top in mitraljeze) namerila na zabojnike kontrolne točke. Med pogajanjmi je oficir JLA zahteval naš umik v 15 minutah in zagrozil z uporabo sile. Po pridobljenem soglasju republiškega sekretariata za notranje zadeve (RSNZ) so se miličniki umaknili s kontrolne točke, saj bi bil oborožen spopad obsojen na neuspeh tako zaradi značilnosti terena kot tudi oborožitve miličnikov. Kontrolno točko so vojaki JLA potem zasedali do 3. julija 1991, ko so se nanjo vrnili miličniki in ponovno izobesili slovensko zastavo. Pomembna naloga v času vojne je bilo varovanje varovanih oseb ob potovanjih čez Posavje na Hrvaško in nazaj. Tako so miličniki UNZ Krško dvakrat varovali predsednika predsedstva Milana Kučana ob potovanjih v Zagreb in nazaj, predsednika zveznega izvršnega sveta Anteja Markoviča, člana predsedstva SFRJ Vasila Tuporkovskega, generala JLA Andrijo Rašeto in druge. Vse varovane osebe so miličniki UNZ Krško spremljali od Litije do hrvaške meje in nazaj.

Poseben sklop nalog je bil vezan na prebežnike, torej osebe, ki so izstopile iz JLA. Tako smo obravnavali 123 prebežnikov med njimi večino slovenskih vojakov. Ob sodelovanju z upokojenim pilotom Jožetom Butaro je posebna enota milice 28. junija 1991 zvečer v Šutni prevzela 7 pilotov, ki so pred tem zapustili JLA in so bili pripravljeni sodelovati v obrambno-varnostnih silah Slovenije. Istega dne so se tem pilotom pridružili še trije, od katerih je eden odšel v zbirni center za prebežnike, preostali pa so bili v soglasju z republiško koordinacijo razporejeni v enote milice. Zaradi zahtevnosti varovanja pilotov in njihovih družin, je bilo pet pilotov preselejenih v Zasavje, kjer so bili ves čas vojne, preostali pa so skupaj s prebeglim podčastnikom JLA ostali v enotah milice na UNZ Krško.

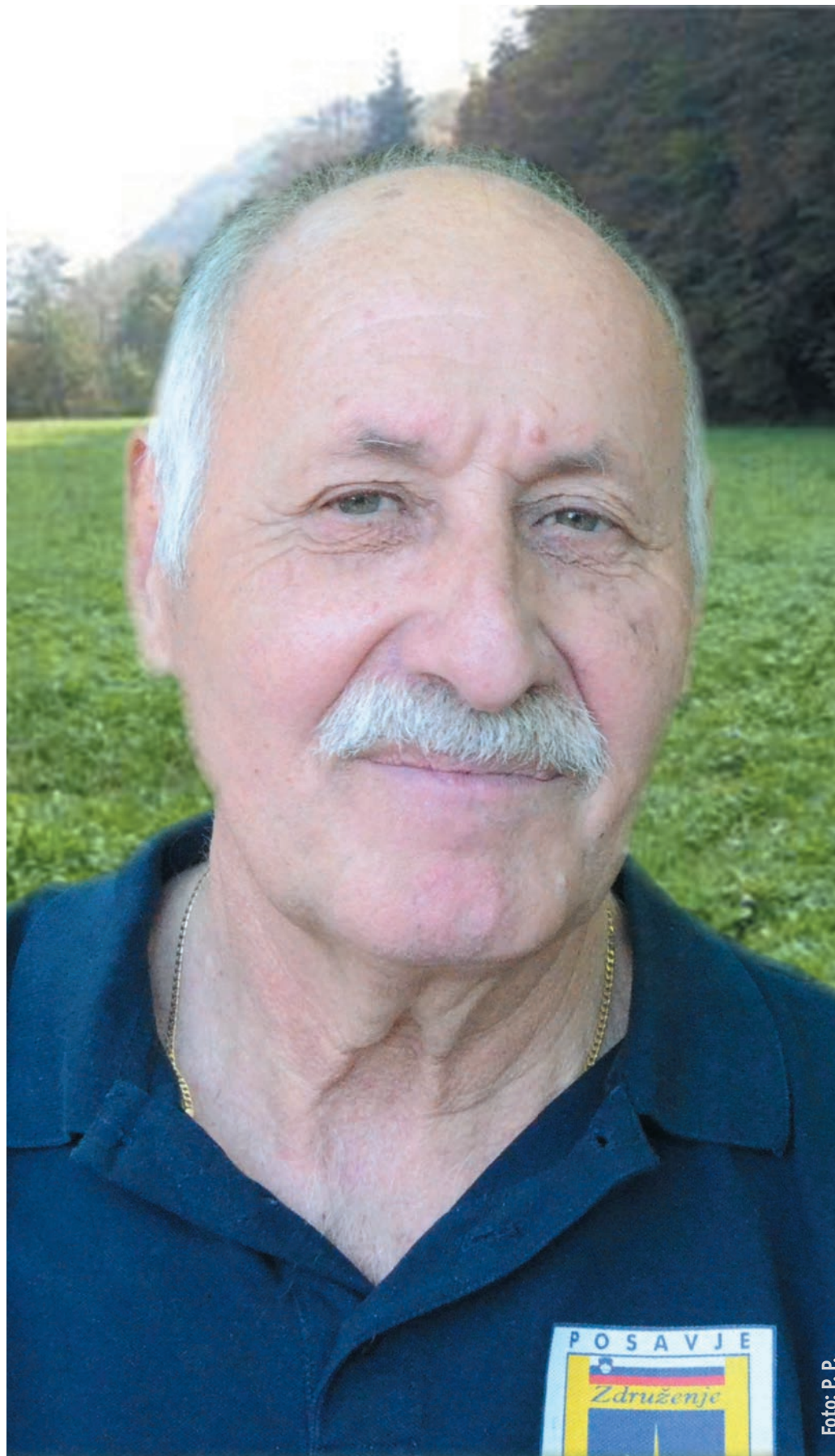

Foto: P. P.

Pripadniki posebne enote milice so na Planini v Podbočju zajeli 12 pripadnikov JLA, ki so se skušali po bojih v Krakovskem gozdu čez Gorjance umakniti na Hrvaško, med njimi tudi poveljnika te enote majorja Boška Prodanoviča. Miličnikom in kriminalistom se je v Orehovcu pri Kostanjevici na Krki predala skupina 17 pripadnikov JLA, ki so se po bojih v Krakovskem gozdu umakali proti Hrvaški.

Formalni konec vojne za delavce organov za notranje zadeve še ni pomenil umiritve razmer. Še vedno je prihajalo do konfliktov, tudi oboroženih, s pripadniki JLA z letališča Cerklje, posadko JLA, ki je na železniški postaji Dobova varovala železniško kompozicijo, naloženo s tanki, in v tehničnem remontnem zavodu Bregana, ki so ga varovali pripadniki JLA. Pripadniki JLA so izvajali tudi diverzije

na daljnovode, kar je zahtevalo obsežne aktivnosti organov za notranje zadeve za varovanje daljnovidnega omrežja na območju Posavja in dodatnega varovanja Nuklearne elektrarne Krško. Šele odhod zadnjega vojaka JLA iz vojašnice Cerklje 25. oktobra 1991 je pomenil normalizacijo našega življenja.

■ Veliko razočaranje osebno zame je bila ugotovitev, da so se s to trgovino okoriščali posamezniki, trgovci s smrtjo, v državni proračun republike Slovenije pa denar od prodaje ni prišel.

Milica oziroma organi za notranje zadeve so pred tremi desetletji opravili vse, kar je od njih pričakoval slovenski narod, in smo zato na to upravičeno ponosni.

Ste v vojno res odšli tako rekoč neoboroženi?

Podobno kot teritorialna obramba so imeli organi za notranje zadeve del oborožitve in streliva v skladišču JLA v Gazicah pri Cerkljah. Po odločitvi RSNZ, republiški sekretar je bil Igor Bavčar, smo v prvih dneh septembra 1990 morali vsa ta sredstva pripeljati v Ljubljano, ker je bila sprejeta odločitev, da se s temi sredstvi pomaga Hrvaški. Tako so bila ta sredstva pripeljana iz skladišča JLA na UNZ Krško in nato 7. septembra 1990 predana v skladišče na RSNZ. Oddani so bili vsi ročni metanci min, tako imenovani RB, 32 min zanje, 115 ročnih defenzivnih bomb, ter 128 tromblonskih min. Od tistega dne naprej v enotah milice v UNZ Krško ni bilo več nobenih protiolepnih sredstev in brez pomembne oborožitve so enote milice v Posavju vstopile v osamosvojitveno vojno.

Ali so bile kupčije z orožjem?

Trgovina z orožjem je obstajala, kar je eden največjih madežev tega obdobja. Trgovina, za katero smo bili takrat vsi prepričani, da gre za pomoč sosednji republiki, je intenzivno potekala tudi čez Posavje od septembra 1991 do julija 1993. Iz ohranjene dokumentacije na UNZ Krško je nesporno, da sta pri tej raboti sodelovali ministrstvi za notranje zadeve in obrambo, pojavljale pa so se tudi listine podjetja Orbis. Praviloma so bili prihodi tovornih vozil na mejni prehod najavljeni in je bilo dano jasno naročilo, da se omogoči neoviran prestop meje. V več primerih so te transporte spremljali delavci VIS oziroma MORS. Največ najav na UNZ Krško je prihajalo iz OKC MNZ in iz Varnostno informativne službe, in sicer najprej po telefonu,

Trgovina z orožjem je obstajala, kar je eden največjih madežev tega obdobja.

kasneje pa po telefaksu iz operativnega območja VIS Novo mesto. Na teh depešah je bil podpisan dr. Miha Brejc in so vsebovale podatke o osebah in vozilih, ki jim je treba na mejnih prehodih omogočiti neoviran prestop.

Sam sem vedel, da poteka promet z orožjem, vendar smo bili vsi takrat prepričani, da gre za humanitarne prevoze in pomoč sosednji republiki Hrvaški. Prepričani smo bili, da gre za organizirano pomoč države, torej Slovenije, in zaradi slabih izkušenj iz osamosvojitvene vojne, ko nam je primanjkovalo orožja in streliva, smo videli v tem izključno pomoč sosedom. Kakšen obseg je imela ta trgovina, smo izvedeli šele kasneje, ko so raziskovalni novinarji začeli pisati knjige in objavljati dokumente iz tistega obdobja. Veliko razočaranje osebno zame je bila ugotovitev, da so se s to trgovino okoriščali posamezniki, trgovci s smrtjo, v državni proračun republike Slovenije pa denar od prodaje ni prišel. Glede na to, kdo je »odpiral meje«, je jasno, kdo je odgovoren za to početje, in vsi, ki so to počeli, so jasno napisani v knjigah Matjaža Frangeža Kaj nam pa morete, v trilogiji Mateja Šurca in Blaža Zgaga V imenu države in drugih.

Jasno je, da je bil velik del dokumentacije uničen zlasti na Ministrstvu za obrambo. Ve se, kdo lahko da takšno naročilo, odgovorna oseba v posameznem organu. V UNZ Krško je takratni načelnik uprave Rajmund Veber ravnal odgovorno, saj je shranil vse dokumente, povezane s to problematiko. Čeprav ni bil naslovnik depeš, jih je shranil in s tem omogočil razsvetlitev vsaj manjšega delčka poteka trgovine z orožjem. Ta dokumentacija je shranjena v arhivu MNZ in je tako dostopna zgodovinarjem in tudi raziskovalnim novinarjem. Velika sramota je, da ta krvava rabota ni bila nikoli deležna postopkov pred pravosodnimi organi in tako še vedno dopušča različna tolmačenja tega početja.

Napisali ste knjigo Policija Posavja v osamosvojitvenih procesih. O čem pišete?

Biti slovenski miličnik v tistem času je bilo prijetno, saj je bil pri vseh prisoten občutek, da se dela nekaj dobrega za večino prebivalstva Slovenije. Prijetno je bilo biti tudi vodstveni delavec v milici, saj je bila stopnja enotnosti, odločnosti, stanovske pripadnosti in medsebojnega zaupanja izjemno visoka. Izjemno je bilo sodelovanje s prebivalci, ki so nam neomajno stali ob strani in nam nudili vse-

stransko pomoč na vsakem koraku. To smo skušali prikazati tudi v knjigi.

Vedno se še najde kaj, kar ni zapisano, vendar sam koncept knjige je bil takšen, da se je skušalo čim manj vnašati osebne poglede in mnenja. Menim, da ni nič zamolčanega, kar je bilo mogoče potrditi z dokumenti ali pričanjem posameznih udeležencev.

S kakšnimi občutki kot veteran takratnih procesov spremljate tridesetletnico slovenske osamosvojitve?

Smo generacija, ki je imela čast, priložnost in možnost, da smo aktivno sodelovali v vseh osamosvojitvenih aktivnostih Slovenije vključno z udeležbo v vojni. Takrat se nismo ločili na »modre« in »zeleno«, ampak smo pripadniki milice in teritorialne obrambe skupaj storili vse, kar je bilo v naši moči, da na bojnem polju izbojujemo zmago. Ravno ta zmaga je omogočila nato uspešna diplomatska po-

Sam sem vedel, da poteka promet z orožjem, vendar smo bili vsi takrat prepričani, da gre za humanitarne prevoze in pomoč sosednji republiki Hrvaški.

gajanja, ki so zagotovila samostojnost in mednarodno priznanje Republike Slovenije.

Menim, da moje in občutke večine veteranov v celoti povzema skupna izjava ZPVD Sever in ZVVS ob dnevu veteranov vojne '91 z dne 14. maja 2021: »Ponosni smo na dosežke in razvoj naše države, a kljub temu kritični do stopnje spoštovanja, upoštevanja različnosti, kulture dialoga, ki nam ni v čast. V tem duhu slovenski javnosti sporočamo naslednje: V demokraciji smo vsi odgovorni za družbeno blaginjo v državi, ker ima pri nas, po ustavi, ki smo jo z orožjem ubranili, oblast ljudstvo. Vlada, državni zbor in predsednik države so v službi ljudstva in ne v službi gospodarskih in političnih, tako imenovanih, elit. Družbeno odgovornost je zamenjalo patetično besedičenje o domoljubju, ki ne združuje, temveč deli na naše in vaše. Domoljubje so odgovorna družbena dejanja, ki ne postavljajo v ospredje lastnih priletnih koristi in koristi novih elit, ki se drenjajo okoli korita in temu rečejo politika. Domoljubje je zavest o pripadnosti narodu, deželi, domovini in državi ter soodgovornost za njen obstoj in razvoj. Vse preostalo je burka, farsa in tragedija slovenskega naroda in mlade države.

Takrat se nismo ločili na »modre« in »zeleno«, ampak smo pripadniki milice in teritorialne obrambe skupaj storili vse, kar je bilo v naši moči, da na bojnem polju izbojujemo zmago.

ve. Za to se nismo borili. Zato niso padli možje v vojni za neodvisnost in suverenost! Naša vizija se ni spremenila od časov, ko smo bili še dežela. Še vedno hočemo svobodno in pravično Slovenijo za vse in vsakogar. Mi, ki počasi odhajamo in smo svojo zgodovinsko dolžnost izpolnili in priborili neodvisnost in suverenost, zahtevamo odgovorno politiko za prihodnje rodove. Njihov je ta svet. Njihova je ta dežela. Njihova je ta država.« Moje trdno prepričanje je, da je čas, da se tako imenovani osamosvojitelji poslovijo od politike in svoja mesta prepustijo mlajšim, katerih je prihodnost.

Martin Luzar

Iz arhiva Dolenjskega lista

ZASTAVA — Tudi v Posavju so bile v počastitev slovenske državnosti številne slovesnosti z nastopi kulturnikov in s priložnostnimi nagovori političnih predstavnikov. V Krškem so zvečer na dobro obiskanem Trgu Matije Gubca nastopili instrumentalisti in pevci. Z besedami, primernimi za ta datum, se je na zbrani obrnil tudi predsednik krške občinske skupščine Vojko Omerzu. Pred zaključkom slovesnosti so dvignili slovensko zastavo (na fotografiji), ob koncu pa je predsednik Omerzu simbolično zalil nedavno zasajeno lipo. Lipo je blagoslovil dekan Ivan Zorko. (Foto: L. M.)

Dolenjski list, 5. julija 1991

KONČNO NA PRAVI STRANI — Vojaški oklopnik, eden od tistih, ki so od Karlovca do Poganc pa preko Novega mesta do Medvedjeka in nazaj do Krakovskega gozda sejali strah in tudi smrt, je skoraj nepoškodovan presopnil na pravo stran, z njim pa tudi vozniki Miro, Darko in Renato, ki so si tako kot oklopnik namesto zvezde ponosno nadedli slovenski grb. Pri obrambi svobode Republike Slovenije jim želimo več sreče. (Foto: T. Jakše)

Dolenjski list, 11. julija 1991

DAMIJAN ŠINIGOJ, TERITORIALEC IN PISATELJ

Vzel sem tudi dolge gate, dobro sem se pripravil

Pisatelj Damijan Šinigoj je bil prostovoljec v teritorialni obrambi. Bil je v vojni za Slovenijo, čeprav mu ni uspelo izstreliti niti enega naboja, je pa zbral zgodbe svojih soborcev, ki so bili na bojišču, in tudi prijateljev, ki jih je vojna presenetila med služenje vojnega roka v JLA. Njegov Neizstreljeni naboj je še vedno edino obsežnejše literarno delo o vojni za Slovenijo, po njem je bil ob dvajsetletnici osamosvojitve posnet tudi film.

Se imaš za osamosvojitelja?

Za osamosvojitelja? Pravzaprav ne.

Ko je začelo pokati, si bil pa med prvimi prostovoljci.

To je bilo logično. Ko te nekdo napade, se braniš. Če mene vprašaš, menim, da pravzaprav ni šlo za osamosvojitveno vojno, ampak za obrambno vojno. Borili smo se proti napadalcu, ki je bil sicer že prej v Sloveniji.

Kdaj si se šel prijaviti za prostovoljca?

Ko gledam nazaj, je bila to malo hecna zgodba. Zaradi težav v JLA v času služenja vojnega roka leta 1984, vojaškega zapora in sojenja na vojaškem sodišču ...

Kaj se je zgodilo takrat?

Zaprlji so me zaradi političnih šal in iz tega se je razvila obtožnica, da sem hotel odcepiti Slovenijo od Jugoslavije. Če sem iskren, tedaj o tem sploh nisem razmišljal. Narisal sem nekaj karikatur in nekaj takih neumnosti sem naredil in malo preveč glasen sem bil s tistimi šalami, ki so se mi zdele smešne, pa so me za dva meseca strpali v preiskovalni zapor

Zaprlji so me zaradi političnih šal in iz tega se je razvila obtožnica, da sem hotel odcepiti Slovenijo od Jugoslavije. Če sem iskren, takrat o tem sploh nisem razmišljal.

v Užicah. Na koncu sem bil že kot civil na vojaškem sodišču v Sarajevu oproščen. Ko se ti nekaj takega dogaja, si misliš, da se ti to čisto zares ne dogaja. Prišel je k meni kapetan državne varnosti in mi vse pregledal in preiskal. Vzel je mojo vojaško nogavico in trdil, da sem si luknjo zašil v znaku nemškega križa, svastike. Kako naj mu dokažem med stotimi nitkami, s katerimi sem zašil luknjo, da tistih šest, ki jih je on gledal, ni malo podobnih kljukastemu križu. Iz vojske sem pravzaprav zbežal. Najprej so mi hoteli vzeti skrajšanje vojaškega roka, ki je pripadalo vsakemu vojaku in ga je z ukazom podpisal predsednik države, razen če ne grem v Sarajevo provocirati in snemat nekega vojaka. Pa sem jim obljubil, da bom to naredil, a sem se namesto v Sarajevo odpeljal domov. V dveh urah so bili že pri meni. Ampak takrat nisem bil več vojak in mi niso mogli nič. Na sodišče sem pa moral. Vse skupaj je bilo malo karkovsko, meni se je zdelo smešno. Na koncu je bil tisti sodnik vsaj kolikor toliko pameten in jim je rekel, naj se nehajo hecati.

Do takrat pa so te kar zasliševali?

Nisem več vedel, kako naj odgovarjam na tako absurdne obtožbe, pa sem na vsa njihova vprašanja odgovarjal z »ja«. So me spraševali tudi o nekem župniku iz Trsta, ki je novačil Hrvate, in sem vse priznal, tudi njegovo ime sem si izmislil in naslov – Hitlerjugend strasse 15, Trst. So bili vsi šokirani, da imajo v Italiji še vedno ulice po Hitlerju imenovane. Ves čas sem čakal, da bo zapisnike zasliševanj nekdo prebral in rekel: »Pa kaj se norca delate? A ne vidite, da pojma nima, o čem govorite?« To je trajalo, dokler nisem prišel do tistega »pametnega« sodnika, ki jih je vprašal, ali so neumni: »Kakšna odcepitev Slovenije. Pa tip je pripovedoval politične šale, ki jih lahko slišiš v vsaki gostilni.«

V bistvu si imel na koncu srečo in še snov za svoj prvi roman si dobil.

Ja. Ampak nisem vedel, kaj se z mano dogaja. V bistvu so hoteli nekega vojaka, Hrvata, ki je vojsko služil skupaj z mano. Njegov oče je bil neki general, ki so ga hoteli prek njegovega in mojega hrbita zlomiti. Vse skupaj je bilo tako absurdno, da misliš, da sanjaš. Ko sem prišel domov, sem vzel v roke knjigo Sto načinov zasliševanja. Videl sem, da so šli čez vse tiste metode iz knjige. Niso bili neki šalabajzerji. Enkrat sem se začel smejati, ker se mi je zdelo, da se igrajo tisto igro iz ameriških filmov dober policaj – slab policaj. Na začetku te fore prepoznaš, ko pa si dva tedna pod stalnim pritiskom, ko ti ne pustijo spati, te nalivajo z alkoholom, te ves čas nekaj obtožujejo, eden nate vpije, drugi te boža ... Potem se tistemu, ki je prijazen, bolj zaupaš, mu poveš kaj, kar sicer ne bi povedal. Ampak jaz tako in tako nisem imel kaj povedati. Naj skrajšam, na vojaškem sodišču sem bil oproščen, in ko sem prišel domov, sem razmišljal o tem, kako druge slovenske fante, ki bodo šli v vojsko, opozoriti, jim razložiti, kaj jih lahko čaka. Mene so opozarjali, da ne smem pobrati mila, ki mi pade iz rok med tuširanjem in podobne neumnosti, nihče pa mi ni povedal, da ne smem jezicati ali govoriti političnih vicev. Tedaj sem že nekaj sodeloval z Mladino, ponudil sem jim svojo zgodbo, pa so mi rekli, da še ni čas za to. Ko si prišel iz vojske, so te vpisali v rezervno sestavo in si moral enkrat na leto na vojaške vaje. Ko sem prišel iz vojske, s tem nisem hotel imeti nobenega opravka več. Zato sem si priskrbel potrdilo, da sem 98-odstotni invalid in da mi ni treba hoditi na te vaje.

In kot tak invalid in za kakršno koli vojsko nespobna oseba si se prvi dan vojne za Slovenijo šel kot prostovoljec prijaviti v teritorialno obrambo.

Zvečer smo še žurali, opolnoči se je pa že začelo. Slišali smo, da gredo oklepniki skozi Metliko, začeli so postavljati barikade. Zabave je bilo konec, vsi smo morali domov. Zjutraj je bilo po poročilih, da so se že začeli prvi oboroženi spopadi, jaz pa sem takoj odletel na štab teritorialne obrambe in se prijavil kot prostovoljec, da bom branil Slovenijo.

Da boš naredil tisto, za kar so te obtoževali nekaj let pred tem.

Ne, da jo bom odcepil, da jo bom branil. To ni isto. Človek je zapisal moje podatke in pogledal na spisek. »Ti pa ne moreš priti k nam, ker si 98-odstotni invalid,« je odločil. Potem sem mu nekako razložil,

zakaj sem invalid, in se je omeščal. Rekel je, da me lahko vzamejo, da jim manjka fantov, ki bi se borili, samo jaz nisem imel nobene opreme. Poslal me je naprej in potem sem šel še na policijo, hodil od enega štaba do drugega in povsod sem slišal isto zgodbo, da bi me vzeli, če bi imel opremo. Potem sem zagledal poveljnika, ki je ves utrujen in neprespan prišel z neke akcije. Poznal sem ga na videz in videl, da ima na ramah polno nekkih oznak.

Kdo je bil?

Avbar ...?

Bogdan.

Zlatkov brat. Stekel sem k njemu. Sem mu kar rekel, da bi šel rad branit Slovenijo, pa mi ne pustijo. »Kako ti ne pustijo,« me je vprašal, jaz pa sem mu povedal, da nimam opreme. Malo je pogledal okoli. Hotel se me je čim prej znebiti, ker je imel najbrž kakšno precej pametnejše delo. Poklical je nekega podčastnika in mu rekel, naj mi da opremo, ker se hočem iti borit. Pa je mojster v popolnoma novi uniformi s pištolo za pasom, kot bi ga potegnili ven iz kataloga, rekel: »Gospod poveljnik, ampak nimamo.« Avbar je skomignil z rameni, češ saj

Sem rekel, da za opremo, ki je nimajo, lahko skrbi tudi v gatah, meni, ki bi se rad boril, naj pa da svojo uniformo.

smo poskusili, pa ne gre. Ampak jaz se nisem vdal. Zelo sem si želel braniti Slovenijo. Sem kar vprašal tistega podčastnika, kaj on tam pravzaprav dela. Je rekel, da skrbi za opremo in skladišča. Sem rekel, da za opremo, ki je nimajo, lahko skrbi tudi v gatah, meni, ki bi se rad boril, naj pa da svojo uniformo. Mojster je eksplodiral, Avbar ga je pa pogledal in mu rekel, da imam pravzaprav prav, da on lahko v skladišču dela v civilni obleki, uniformo pa naj da fantu, ki skače do stropa, ker bi šel rad streljat. Ko

je bil tako rekoč postavljen pred zid, me je prijel za roko in potegnili za sabo, rekoč, pridi, bomo nekaj našli, jaz pa sem za sabo potegnili še enega prijatelja in skladiščniku rekel, da bo tudi zanj nekaj zrihtal. Mi je rekel da bo, samo tiho naj bova, ker kaj več pa res nimajo.

In tako si spet postal vojak.

Peljal naju je v skladišče in nama rekel, naj si nabe- reva, kar potrebujeva. Jaz sem bil malo pesimističen in sem, čeprav se je poletje šele začelo, vzel tudi dolge gate, ki jih je bilo tam milijon. Poln nahrbtnik vsega sem nabral. Dobro sem se pripravil. Potem sem se šel vpisat in dali so mi prvi pasulj. Nabirali so prostovoljce za na Medvedjek in jaz sem že sedel na tovornjaku. Gor nas je bilo približno petnajst in vsi smo gledali v tla, bili smo čisto tiho. Vedeli smo, da tam ne bo šale. Moram reči, da tisti trenutek nisem bil najbolj zadovoljen sam s sabo. Bilo me je strah. Ko sem še malo prej skakal tam okoli in jih prosil, naj me vzamejo, se mi je zdelo, da bom kar sam vse rešil, ko pa imaš uniformo in puško ter sediš na kamionu in čakaš, da te odpeljejo tja, kjer se, kot si slišal na radiu, fino, fino poka, ti pa ni več čisto vseeno. Potem je pritekel neki oficir in rekel, da me potrebujete nekje drugje, ter mene in mojega prijatelja odpeljal stražit elektropostajo, kjer smo pazili, da ne bi vojska iz blokiranega kasarne, ki smo ji odklopili elektriko, vodo in vse drugo, prišla nazaj priklopit elektriko. Vojaki so bili blokirani v vojašnici, a niso komplicirali, ker nismo streljali nanje. Nismo jih napadali brez razloga.

No, tudi JLA ni imela nekega posebnega interesa delati konflikte v Sloveniji.

Tu so se učili. Poskusili so, ali bi jim uspelo, bi bilo v redu, če pa ne, se pa tudi ne bi sekirali. Na srečo tiste črte niso hoteli prestopiti.

Naslov tvoje knjige je Neizstreljeni naboj. Ta neizstreljeni naboj je tvoj.

Dva meseca sem bil na elektropostaji med dvema vojašnicama. Nobenega boja ni bilo. Bila pa je ves čas huda psihična napetost.

Foto: I. V.

Vojna se ni končala po desetih dneh.

Ne, seveda ne. Ne vem, od kod jim to. Zame se je vojna končala, ko je zadnji vojak JLA odšel iz Slovenije. Vojaki iz vojašnice bi kadar koli lahko prišli do nas, nas postrelili ali pa nas zajeli in si priklopili elektriko. Tam nas je bilo samo devet. Zlahka bi opravili z nami. Vendar je bilo to, da smo bili tam in da bi morali z nami nekaj narediti, dovolj. Tega niso hoteli. Vedeli so, da bi bile potem posledice drugačne.

V knjigi so tudi zgodbe z bojišč.

Na Medvedjeku, v Krakovskem gozdu in še kje so bili moji vrstniki, številni moji prijatelji. Srečevali smo se, si pripovedovali dogodivščine. Ko se je vojna končala, sem imel v glavi nešteto podatkov. To bi bilo škoda izgubiti.

To niso bile zgodbe generalov.

To so bile osebne zgodbe, zgodbe s terena, zgodbe iz prve roke, za katere ni bilo zapisnikov. Ko sem začel pisati, nisem želel pisati hvalospevov, ampak po svojih najboljših močeh napisati, kaj se je zares dogajalo, kako sem to videl in doživel sam in kako so to videli moji prijatelji.

Kaj se je v ljudeh dogajalo?

Če gledaš ameriške filme, vidiš junake, kako streljajo in vsaka krogla zadane, njih pa se krogle ne primejo, vržejo nanj atomsko bombo in mu nič ni.

■ Nabirali so prostovoljce za na Medvedjek in jaz sem že sedel na tovornjaku. Gor nas je bilo približno petnajst in vsi smo gledali v tla, bili smo čisto tiho. Vedeli smo, da tam ne bo šale. Moram reči, da tisti trenutek nisem bil najbolj zadovoljen sam s sabo.

Potem si se pa pogovarjal s prijateljem, ki je bil na Medvedjeku in je bil od kolone oddaljen petsto metrov, ko je prišel ukaz, naj streljajo. Potem je malo streljal in ni vedel, ali je krogla sploh letela do tam. Ko pa so iz kolone odgovorili s protiavijskimi topovi in je nad njim porezalo vrhove smrek in so veje padala nanje, električni drog pa je skoraj razcefralo, je razmišljal o tem, kako ga bo, ko bo drog popustil, ubila elektrika. Takih zgodb je bilo nešteto. Bolj osebne kot so, ne morejo biti. Vedno si si predstavljal, kakšni junaški in domoljubni občutki te morajo prevevati v takih trenutkih, potem pa iz prve roke od človeka, ki je bil v bitki, izveš, da se je najbolj bal, da ga bo ubila elektrika. Ta roman ni moja zgodba, je zgodba mojih prijateljev. Ko sem začel pisati, so začele do mene prihajati tudi zgodbe vojakov, ki so tedaj služili vojaški rok v JLA.

Ki jim ni bilo enostavno pobegniti in priti domov.

Ja, in potem je bilo na televiziji poročilo o boju med teritorialci in federalci in je bil v napadenem oklepiku JLA tudi naš fant. Vidiš posnetek tega fanta, vsega umazanega od dima, ko se predaja in očita teritorialcem: »Fantje, to niste prav naredili.« Mi smo pa skoraj v televizor skočili: »Kaj nismo prav naredili, izdajalec, kaj si imel pa tam za delati? Kaj pa nisi domov prišel? Saj smo te pozvali, da dezertiraj.« Ja, dezertiraj! Ni bilo tako enostavno. Nekateri so bežali iz Beograda, iz Bihaća, kjer so tudi že ropotali z orožjem. Lovila jih je vojaška policija, tudi prebivalstvo v Srbiji in še kje je bilo nastrojeno proti Slovencem. Nisi jim mogel reči: »Jaz sem Slovenec, rad bi šel domov, dajte mi pomagati.« To ni šlo tako. Mislim, da je ta knjiga dovolj verodostojna slika tistega časa. Mislim, da je za pisati o tem takrat še prezgodaj, a je vse to kar vrelo iz mene. Ko sem pozneje kot gost kakšne prireditve bral odlomke iz knjige, sem točno vedel, kdaj bo kdo skočil pokonci. To so bili taki, ki so med vojno ždeli na neki rezervni lokaciji, morda celo v tujini, in vojne tudi povohali niso. Ampak ljudje, ki so z orožjem v roki branili Slovenijo, so rekli: »To je to.«

Igor Vidmar

Iz arhiva Dolenjskega lista

MEDVEDJEK — Okupatorjeva vojska z oklepniki, ki se je v četrtek zjutraj iz vojašnice v Karlovcu z enajstimi težkimi vozili napotila čez Gorjance »brani severno mejo«, je že na poti do Novega mesta naletela na ovire in spopade s slovensko vojsko. Uspelo jim je zapeljati na avto cesto proti Ljubljani, vendar niso prišli daleč. Ujeti so se v past nedaleč od Trebnjega v klanecu Medvedjek. Pot na cilj so jim zaprli težki kamioni, naloženi s hlovino in peskom, barikado pa vojaški oklepniki niso mogli obiti, saj je bil na levi strani travnati previs, na desni pa strmina. Ko se je kolona ustavila pred to pregrado, so jo s kamioni zaprli še na začetku klanca v Medvedjeku. Ujeti vojaki so ostali v oklepnikih in se na vse načine poskušali rešiti iz »mišeloške«. Ponoči je prišlo tudi do obstreljevanja s pripadniki TO. Okupatorjem so v petek popoldan prišle na pomoč tudi letala MIG in Jastreb. V štirih napadih barikada ni bila prebita, z raketami pa so zadeli bližnjo domačijo, ki je z gospodarjem vred pogorela do tal, najbrž pa so zadeli tudi kabine kamionov in šoferjev v njih. Koliko je bilo smrtnih žrtev, se v petek do 16. ure, ko to poročamo, še ni vedelo. V novomeško bolnišnico so prepeljali deset težko ranjenih.

Dolenjski list, posebna izdaja, 28. junija 1991

knjižna OBZORJA

ŠINIGOJEV PRVENEK

Knjižni prvenec mladega pisatelja iz Novega mesta Damijana Šinigoja »Vojake ubijajo, mar ne«, ki je izšel prejšnji mesec pri založbi Amalietti, je napeto branje in bi ga po bralnosti zlahka uvrstili med tista dela, ki jih pišejo izkušeni pisatelji za širok krog bralstva. Vendar bralnost Šinigojeve knjige ne izvira iz avtorjeve pisateljske rutine, končno gre le za prvenec, marveč iz njegove osebne angažiranosti in iz močne želje po ubesedovanju lastne izkušnjejske podobne sveta. Ta je v nekaterih svojih elementih ta čas še posebej aktualna, saj gre za izkušnjo s sistemom (JLA), ki zaradi svoje nedotakljivosti in rigidnosti omogoča, da se v njem razraščata tudi slabo.

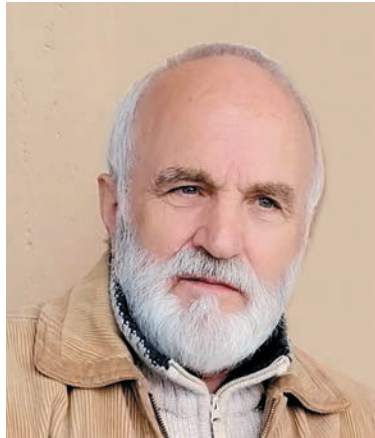
Zgradba in zgodba romana sta domiselni, pisatelj pripoved o vojaku, ki pobegne iz vojske in ga med lovom ubijejo, počasi gradi in izpopolnjuje z razkrivanjem zapletenih silnic, ki poganjajo tok dogajanja, pri tem pa uporablja analitično tehniko pisanja, se pravi, da se vrača v preteklost svojih junakov in osvetljuje dogajanje iz zornih kotov drugih oseb romana. Vse to spominja na napeto kriminalko in daje romanu ob skoraj filmsko opisanih akcijah močan žanrski poudarek. Po teh značilnostih se Šinigojev roman ne bi kaj dosti razlikoval od mnogih podobnih del, vendar ima še nekaj posebnega: v okviru žanra je pisatelj ujel tudi podobo življenja mladih v tem delu Slovenije.

Šinigoj se ne trudi s kakšnimi jezikovnimi novostmi, ne gre se visoke literature, bi lahko rekli, in morda prav zaradi tega njegova pripoved deluje tekoče, samoumevno. Realistično pisanje je v skladu z zasnovano knjigo.

M. MARKELJ

Dolenjski list, 27. junija 1991

Trenutek resnice

Milan Markelj, upokojeni novinar Dolenjskega lista

V Ljubljani so 26. junija 1991 zvečer na slovenski, ko so z dvigom nekoliko preveč pomembne nove slovenske zastave slovesno označili enkratni zgodovinski dogodek, nastanek nove evropske države, zazvenele tudi skoraj preroške besede (vzete iz Svetega pisma), da so danes dovoljne sanje, jutri pa bo nov dan. Nihče ni tedaj dojel njihovega pomena, dokler niso v naslednjem, »novem dnevu«, na slovenskih cestah zahrumeli tanki JLA in se je začela danes tako imenovana desetdnevna vojna za Slovenijo. Sanj je bilo konec, začela se je resničnost. Za nekatere ne takšna, kot so intimno upali. Na Dolenjskem listu se je na uredništvu v dopoldnevu naslednjega dne – na Pogancih pri Novem mestu so počili prvi strelji na iz Karlovca prodirajočo kolono JLA – porodila zamisel, da je treba nedvomno pomembno dogajanje novinarsko pospremiti z ustreznimi informacijami. Na pomen informacij v izjemnih okoliščinah smo se novinarji Dolenjskega lista pripravljali že prej, ko smo vadili izdajo »vojnega časopisa«, a nihče od nas tedaj ni pomislil, da se bo kdaj zares pojavila takšna potreba. Nekako pa smo le bili pripravljani, seveda v povsem drugačnem pomenu, saj ni šlo več za informacijsko podporo jugoslovanskega režima, ampak dejansko za nekaj povsem drugega.

In prav v tem je bil problem. Kako in s kakšnimi besedami v dotedanje, desetletja prevladujoče besedičenje o vrednotah »bratstva in enotnosti«, »Titove Jugoslavije«, »socializma s človeškim obrazom« ipd.

vpisati novo resničnost, ki se je neizprosno vzpostavila z vojaškim napadom na s plebiscitom potrjeno voljo Slovencev za samostojno državo. Temu najbolj primerna novinarska zvrst je seveda uredniški uvodnik. In izredna številka Dolenjskega lista, ki smo se jo tistega zgodovinskega dne odločili izdati, ga je seveda morala imeti. Urednik izredne številke Bojan Budja mi je poveril to dolžnost.

Zakaj prav meni, ne vem. Kasneje je v knjigi Ščit, kjer omenja tudi dogajanje na Dolenjskem listu, zapisal: »V uvodnik smo tistega 28. junija zapisali ...« Kot da je bil uvodnik skupinsko delo! Ni bil. Bil sem prepuščen samemu sebi in svojemu premisleku; kar sem napisal, ni nihče niti komentiral niti kakor koli spreminjal. Morda je k temu, da mi je pripadla dolžnost napisati uvodnik, prispevalo tudi moje dotedanje samoiniciativno spremljanje in pisanje za Dolenjski list o ključnih dogodkih, kot so bili ustanovitev slovenskega svetovnega kongresa, maša za pobite v Kočevskem rogu, okrogla miza o samostojni slovenski državi v Cankarjevem domu, razglasitev majniške deklaracije in druga podobna dogajanja. Nekaj pa je morda prispevala tudi moja dotedanja novinarska izkušnja z razmerami v Jugoslaviji. Že leta 1975 sva z urednikom Priloge Dolenjskega lista Jožetom Splichalom potovala po Jugoslaviji in napisala vrsto reportaž pod naslovom Jugoslavija, naša prijateljica, leta 1989 pa sva s Tonetom Jakštom na potovanju z avtomodom na najjužnejšo točko Evrope prav tako prepotovala lep kos Jugoslavije in v nizu reportaž pisala o tedanjih razmerah. Še posebej presenetljivo je bilo dogajanje na Kosovu, kjer sva bila priči demonstracijam v Prištini, na legendarnem Kosovskem polju pa sva se v gostišču ob spomeniku na lastni koži vsa presunjena prepričala, kako globoko je sovraštvo med Srbi in Šiptarji, kot se je takrat reklo kosovskim Albancem.

Naj bo kakor koli že, lotil sem pisanja uvodnika. Ob tem sem kar malce presenečen ugotavljal, da moram pravzaprav tudi samemu sebi jasno povedati, da je konec z nečim, s čimer smo desetletja živeli brez pravega premisleka. Bil sem otrok Titove Jugoslavije, rojen takoj po vojni in tako deležen vsega tistega, s čimer nas je tisti čas oblikoval, od laži o najbolj pravični družbeni ureditvi in najbogatejši državi na svetu do edino prave demokracije (z eno samo vladajočo stranko in doživljenjskim predsednikom!). Ko sem zapisal naslov uvodnika Trenutek resnice, to ni bila le novinarska domislica, ampak resnično občutenje zgodovinskega trenutka. Pomagala ga je presvetliti Jugoslovanska ljudska armada z napadom na komaj rojeno slovensko državo, in to tako, da se je še bolj jasno pokazalo, kaj vse je dotlej ležalo v globoki senci mogočne stavbe lažnivega družbenega konstrukta. Uvodnik sem začel z besedami: »Pride trenutek, ko se ne da več zavijati dejanj v svetleči staniol besed, ko je treba stvari imenovati s pravim imenom. Ta trenutek je za Slovence in vse državljane Slovenije zdaj tu. Svobodno in samostojno državo Republiko Slovenijo, ki se je ustanovila po najbolj demokratično, s plebiscitom izraženi volji, je surov in arogantno napadla Jugoslovanska armada. Mlada slovenska država je žrtev invazije, katere cilj je okupacija in tudi zamenjava demokratično izvoljene oblasti. Jugoslovanska ljudska armada tako ni več ljudska in ne jugoslovanska, ampak okupacijska armada, v službi že povsem razvidnih interesov, donedavne besede predstavnikov zveznih oblasti o mirnem in dialoškem reševanju vseh sporov pa so čista laž. Da je tako, da so se stvari razgalile v svojem bistvu, smo vsi priče te težke trenutke. Toda hkrati je to trenutek še neke resnice, ki pravi, da naroda, ki se tako odločno in premišljeno, kot smo se Slovenci, nameni hoditi svojo pot, ne more zaustaviti nobeno nasilje, pa naj bo podprto s še tako bojno tehniko. Mi vemo, kaj je resnica! Prej ali slej jo bo moral uvideti tudi svet.

Iz arhiva Dolenjskega lista

TRENUTEK RESNICE

Pride trenutek, ko se ne da več zavijati dejanj v svetleči staniol besed, ko je treba stvari imenovati s pravim imenom. Ta trenutek je za Slovence in vse državljane Slovenije zdaj tu. Svobodno in samostojno državo Republiko Slovenijo, ki se je ustanovila po najbolj demokratično, s plebiscitom izraženi volji, je surov in arogantno napadla Jugoslovanska armada. Mlada slovenska država je žrtev invazije, katere cilj je okupacija in tudi zamenjava demokratično izvoljene oblasti. Jugoslovanska ljudska armada tako ni več ljudska in ne jugoslovanska, ampak okupacijska armada, v službi že povsem razvidnih interesov, donedavne besede predstavnikov zveznih oblasti o mirnem in dialoškem reševanju vseh sporov pa so čista laž. Da je tako, da so se stvari razgalile v svojem bistvu, smo vsi priče te težke trenutke. Toda hkrati je to trenutek še neke resnice, ki pravi, da naroda, ki se tako odločno in premišljeno, kot smo se Slovenci, nameni hoditi svojo pot, ne more zaustaviti nobeno nasilje, pa naj bo podprto s še tako bojno tehniko.

Mi vemo, kaj je resnica! Prej ali slej jo bo moral uvideti tudi svet.

Uvodnik posebne izdaje Dolenjskega lista, 28. junija 1991

Naslovnica posebne izdaje Dolenjskega lista, 28. junija 1991

Osamosvojitveni poštar

Tone Jakše, upokojeni novinar Dolenjskega lista

Marsikomu še danes ni jasno, kako so se tiste tesne polne noči, kmalu po začetku agresije na Slovenijo, pred vrati njihovih trgovskih in gostinskih lokalov znašli svežnji pravkar natisnjene Dolenjskega lista. Posebna izdaja je pisala na njem. In datum: 28. junija 1991. Govorim o južni Sloveniji, o krajih med Novim mestom, Stražo, Dolenjskimi Toplicami, Semičem, Črnomljem, Gradcem in Metliko, o trasi, ki sem si jo tiste noči izbral za pot domov.

Samostojna Slovenija je bila v slovenski skupščini razglašena 25. junija, naslednji večer pa je bila na ploščadi pred skupščino osrednja proslava z razvitem nove slovenske zastave. Že takrat so prestolnico grozeče preletavala letala JLA. Takrat sem fotografiral posaditev spominske lipe v Dolenjskih Toplicah, se udeležil kresa na Veselici, gričku nad Metliko in v Metliki prespal.

Sedemindvajsetega junija zgodaj zjutraj, bila je še noč, me je prebudil telefon. Sodelavec Andrej Bartelj mi je iz Novega mesta sporočil, da je od Pogancev slišati streljanje. Hitro sem se odpravil na metliški mejni prehod preveriti, kakšno je stanje tam. Na poti sem srečal vojaški kombi, ki je zavil proti zdravstvenemu domu. Pozneje sem izvedel, da je najbrž peljal ranjenca s Pogancev. Mejni prehod je bil dobro zastražen. Več specialcev mi je preprečilo nadaljevanje poti. V prvi jutranji zarji sem opazil,

da se je po s koruzo posajeni njivi ob cesti plazila skupina fantov v vojaških uniformah. So bili vojaki JLA ali teritorialci? »Še bo vroče!« sem si mislil in odbrzel čez Gorjance.

Ustaviti sem moral nekaj sto metrov pred Poganci. Pred mano je bila kolona vozil. Tista predaj so bila vojaška transportna vozila, polna vojaštva, vmes nekaj topniških. Vzel sem fotoaparata in se peš odpravil naprej, da bi preveril, kaj je vzrok temu zastoju. Še prej sem kolono fotografiral od daleč. Izkazalo se je, da je bil prav tisti posnetek zgodovinski: tovrnjak, napolnjen s peskom, postavljen prek ceste, je zapiral pot vojaški koloni. Ko sem naslednjič dvignil fotoaparata, so mi oficirji prepovedali fotografiranje, nihče pa se na srečo ni spomnil na film, ki je v njem ostal nedotaknjen.

Po stranskih poteh mi je potem le uspelo priti na uredništvo, kjer je bila že na razpolago zadnja številka časopisa. V njej seveda ni bilo poročil o vojaški agresiji, saj je bil časopis natisnjen pred napadom na Slovenijo.

Kaj bomo pa sedaj? Odgovorni urednik je miril razburjene sodelavce, naj delajo naprej, tako kot doslej. Meni ta misel po vsem, kar sem doživel na mejnem prehodu v Metliki in videl na Pogancih, ni bila všeč. Na agresijo je treba reagirati! Razburil sem se, rekel tainici, naj mi piše dopust, zaloputnil vrata in odšel. Umiril sem se šele doma na Škrjančah pri Novem mestu. Tja me je v zgodnjih popoldanskih urah poklicala tajnica Milka in dejala, naj se vrnem v službo, ker so se odločili, da bodo izdali posebno številko Dolenjskega lista. To je bilo bolj po moji volji. Za vojno izdajo sem potem napisal marsikateri članek in prispeval prenekatero aktualno sliko. In ko je bila naslednjega dne v zgodnjih nočnih urah posebna izdaja natisnjena, sem naložil v avtomobil kar precejšen del svežih izvodov in jih razvozil po v začetku omenjenih krajih.

Zdaj, po 30 letih, marsikje tli ravnodušje do osamosvojitvenih časov, ponekod celo posmehljivost in omalovaževanje. Vse to je porojeno iz nevednosti, saj mladino in njihove pedagoge menda zanimajo čisto druge stvari. V naših časih pa smo morali šolarji znati na pamet številne sovražne ofenzive med drugo svetovno vojno, število ranjencev in žrtev, in to za celo Jugoslavijo. Danes pa naj bi jim še samostojna Slovenija ne bila mar! ■

Moji spomini na osamosvojitveno vojno

Goran Rovana je bil leta 1991 novinar TV Ljubljana.

Trideset let se mi zdi kar dolgo obdobje, a so spomini na te čase še vedno živi. Verjetno tudi zato, ker jih občasno obujam s prijatelji, pa tudi mlajšimi, ki tega niso doživeli. Ponosen sem, da sem sodeloval v teh dogodkih. Resda po službeni dolžnosti, pa kljub temu nič manj zavzeto. V letu 1991 sem kot novinar poleg posavskega območja prevzel še pokrivanje dopisništva takratne TV Ljubljana za Dolenjsko in Belo krajino. Tako sem kot vojni poročevalec s snemalcem Mirko

Vesolom in na koncu tudi Francijem Pavkovičem skrbel za poročanje s kar obsežnega območja, kjer se je marsikaj dogajalo. O vsem tem sem objavil že nekaj zapisov, daljši zapis, ki sem ga naslovil Skice iz dnevnika vojnega dopisnika, pa sem objavil v dveh številkah časopisa Srž, ki pa je v Posavju takrat izhajal le nekaj mesecev. Vendar tudi ta zapis ni popoln, saj so izpuščeni zadnji dnevi, verjetno zaradi pomanjkanja prostora. Svojih originalnih zapisov takrat nisem shranil, tako da jih nimam. Srž, katerega urednik je bil Silvo Mavsar, pa je prenehal izhajati.

Že pred uradno osamosvojitvijo sem seveda spremljal dogajanje na svojem področju. Tako so se takrat na tem območju pogosteje dogajali sestanki predstavnikov slovenske in hrvaške vlade. Prav tako se je marsikaj dogajalo na letališču JLA v Cerkljah ob Krki. Že prvi dan desetdnevne osamosvojitvene vojne, kot smo jo kasneje poimenovali, sva bila s snemalcem Mirkom v Pogancih pri Novem mestu. Te prve posnetke sva odpeljala kar v Ljubljano, saj je bil javni promet ustavljen, prav tako so bile blokirane vse cestne povezave proti prestolnici. Dopoldne se je kolona oklepnikov prestavila na Medvedjek, kjer je bila ujeta v blokadi. Tako sva odšla nazaj v Posavje, se skozi Mostec prebila do Dobove in nazaj do Brežic, kjer sem izvedel, da je ta dan JLA ustrelila pripadnika teritorialne obrambe Jerneja Molana v Rigoncah pri Dobovi. Naslednji dan sem skupaj z Mirkom in dopisnikom Dela

Foto: Franc Šavrič

Marjanom Bauerjem doživel še svoj ognjeni krst, ko so nas na Medvedjeku raketirala letala jugoslovanske vojske. Ob tem napadu so bili ubiti vozniki tovornjakov, ujeti v blokadi na avtocesti, prav tako pa tudi domačin Anton Kotar, s katerim sem se dan pred tem pogovarjal ob sistemu protitočne obrambe, ki je stal ob njegovi kmetiji.

V naslednjih dneh sem seveda po ves dan krožil po Dolenjski in Posavju. Informacij o dogajanju ni bilo veliko. Še največ sem jih dobil od vodstva novomeške in krške policije oziroma takratne milice ter od ljudi na terenu in svojih novinarskih kolegov. Seveda takrat ni bilo mobilitelov, SMS-ov in elektronske pošte, tako da sem moral prositi domačine, da so mi dovolili uporabo hišnih telefonov. Po teh sem tudi sporočal novice v Ljubljano. S snemalcem sva bila tudi v Mokronogu, kjer je vodnik Grujović grozil, da bo v zrak pognal vojaško skladišče v Puščavi. Bila sva tudi v Krakovskem gozdu, kamor se je prebila kolona oklepnikov iz Medvedjeka. Mirko je zaradi strahu svoje žene Bebe potem ostal doma v Krški vasi, z mano pa je delo vojnega dopisnika nadaljeval Sevnčan Franci Pavkovič, ki pa ni imel elektronske, ampak klasično filmsko kamero. Tako sva od daleč posnela raketiranje v Krakovskem

gozdu, pa tudi razdejanje po bojih pri Prilipah in še marsikaj drugega.

V teh dneh sem večkrat na dan po telefonu pošiljal svoja poročila v matično hišo. Kasete in filme smo pošiljali z vlakom, pa tudi s pomočjo prijaznih ljudi, ki so jih bili pripravljeni odpeljati v Ljubljano. Seveda ni bilo lahko, še posebej, ker nismo vedeli, kaj se dogaja, koliko časa bo trajalo. K sreči se je kmalu zaključilo. Seveda pa s tem moje delo ni bilo končano. Dogajanje se je v osamosvojeni Sloveniji seveda nadaljevalo, vse do odhoda zadnjega vojaka iz Cerkelj. Seveda bi lahko o tem dogodkih napisal še marsikaj. Ker pa sem jih podrobno opisal že pred tremi desetletji, naj bo to dovolj.

Ob vsem tem pa mi je najbolj žal, da nisem v tem času naredil niti ene fotografije, čeprav sem svojo fotografsko opremo vseskozi vozil s sabo. Verjetno sem film hranil za kakšne hujše dogodke, ki smo jih vsi v strahu pričakovali, ali pa preprosto ob vsem delu in pokrivanju dogajanja, iskanju informacij, poročanju itd. ni bilo časa še za fotografiranje. Tako imam edino fotografijo iz tega časa s poročanja pred razbito blokado pri Prilipah, ki mi jo je pred nekaj leti dal Franc Šavrič in zanjo do takrat nisem niti vedel. ■

Nihče ni vedel, koliko bo trajalo

Jože Gražl je bil leta 1991 snemalec TV Krško.

Leto 1991 je bilo res posebno leto. Po 15 letih dela v krškem SOP, sem čez noč ostal brez dela in šel na borzo. Spomladi sem dobil poviz, naj se javim v štab TO. Kar nekaj se nas je zbralo. V glavnem vsi »borzjanci«. Po kratkem uvodu Ernesta Breznikarja, da so zadeve resne in je treba varovati orožje in prostore, smo dobili orožje, strelivo in bombe za domov. Malo čudno je bilo imeti orožje in bombe na omari. Ko so nas po telefonu poklicali po »lozinki«, smo z orožjem čakali v prostorih štaba, če bi prišli po orožje. Ni bilo ravno prijetno, ker nisem vedel, kaj se dogaja.

No, potem se je junija 1991 začelo zares. Vpoklicane smo bile tri interventne čete: brežiška, krška in sevnška. Brežiška in krška smo bili v OŠ Brežice pri štabu TO za varovanje štaba. To pa niso bili več heci.

Nad nami je ropotal helikopter, nismo vedeli, kaj se dogaja. Jaz sem šel s kamero in posnel vse barikade in enote, pa tudi odhod enote brežiške čete, ki je

imela nalogo, da zaustavi tankovsko enoto JLA, ki je prihajala iz smeri Rigonc. Še šalili smo se med odhodom, pa je vrag hitro odnesel šalo. Molana nisimo več videli in v zrak je bilo turbno. Nepredvidljivo. Ni bilo več heca.

Štab se je preselil. Ostali smo sami v šoli, zjutraj zgodaj pa »uzbuna«. Pod polno opremo smo se odpeljali v Krakovski gozd. Poskakali smo v polmraku iz avtomobilov pred barikado, ki je bila sestavljena iz tovornjakov. Ustaviti smo morali enoto BOV-ov, ki so prihajali iz smeri Medvedjeka. Ko smo skočili v gozd, se nam je zdelo, da se pred nami nekaj premika in sliši. Jože Arh je zakričal: Kdo je? Ni bilo odgovora. Potem je rekel: Vzemi bombo! No, potem se je nekdo le oglašil. Čeprav nismo vedeli gesel, smo se k sreči dogovorili, saj smo se poznali. Bila je sevnška četa, ki je prispela na položaj z druge strani. Lahko bi nastala cela godlja.

Ker mi pri odhodu zjutraj niso pustili vzeti kamere, sem kasneje z avtom skočil v Brežice ponjo. Posnel sem naše enote v gozdu, dobil 10 minut časa s strani JNA, da posnamem enote na avtocesti. Ko sem šel mimo BOV je meril z mitraljezom na kupoli v mene. Niso bili ravno prijetni občutki, saj so bili notri mladi in prestrašeni fanti in mimogrede bi lahko kdo kaj sprožil. Kar napeto je bilo. Posnel sem še zajeti BOV od znotraj, čeprav mi je oficir prepovedal. Ko sem bil notri, je naenkrat počilo. Skočim ven, v jarek in pripravim kamero. Mislim sem, da bo pokalo. Potem pa je nekdo rekel, da je samo počil pingota (sok v tetrapaku, op. ur.), ko so dobili malico.

Celo noč smo bili na položajih. Zjutraj je bil dan ukaz za napad. Naši radioamaterji so slišali pogovor oficirja v koloni z letališčem Bihač. Letala so vzletela in poletela proti Krakovskemu gozdu v pomoč oklepni enoti. Po našem napadu smo se takoj umaknili. So pa 20-milimetrski topovi z oklepnikov lepo žgali po nas. Še nikdar prej nisem tako »puzal«, kot smo takrat. Umaknili smo se v OŠ Artiče.

Od tam smo gledali, kako so letala tolkla. Bolj po svojih, ker nas ni bilo tam.

Desetdnevna vojna, rečejo. Na srečo je bila res, a kdor to reče, ni bil udeleženec. Takrat nihče od nas ni vedel, koliko lahko to traja. Rigonce, Prilipe in Krakov so bili začetek. Kakšen bo konec, ni vedel nihče od nas. Vsi smo imeli doma družine. Nihče ni vedel, kdaj bo spet z njimi. In še ko je bilo uradno konec, sem rinil s kamero na razminiranje letališča Cerklje, predajo objektov in drugo. Ko sem zjutraj posnel odhod vojakov iz Cerkelj, sem vedel, da smo resnično postali svobodni državljani Slovenije. ■

Iz arhiva Jožeta Gražla

Mrtvi z Medvedjeka so bili še leta z mano

Renata Mikec je bila leta 1991 voditeljica radijskega programa na Studiu D.

Osamosvojitveno dogajanje na Medvedjeku me pogosto spomni na krutost vojne, ki se ne bi smela nikoli zgoditi. S Petro Držaj, današnjo dopisnico TV Slovenija in takratno kolegico na Studiu D, sva bili priči krvavemu dogajanju. Čisto po naključju sva se z mojim le nekaj dni prej kupljenim yugom odpravili avanturi naproti – vsaj tako sva takrat mislili. Na preizkušnjo, avto namreč še ni bil registriran, sva napisali PRESS in to naj bi bil dokaz, da sva nedotakljivi oziroma novinarki.

Takratna hitra cesta v smeri Ljubljane je bila zaprta, zato sva se prebijali po poteh in stranpoteh, najin cilj pa je bil Medvedjek. Bilo je vroče, zato sva imeli odprto okno. Naenkrat sta iz goščave ob ozki makadamski cesti stopila dva moška: »Otroka, ja, kam pa kam,« sta naju pozdravila dva oborožena možaka, menda lovca. »Proti Medvedjeku greva, sva novinarki Studia D,« sva naivno odgovorili in samozavestno pritisnili na plin, v ozadju pa slišali: »To ni igra, zares gre! Ne igrata se, to ni disko!«

Pogum in drznost sta naju vodila naprej, brez vsakršnih vojnih izkušenj, še poročanje z nepredvidljivega terena je bilo za naju podvig. Med potjo sva poslušali program Studia D, ki je v času osamosvojitvene vojne pridobil pomen in poslušnost. Ponosni sva bili,

da sva del radijske »posadke«.

Okoli poldneva je z Medvedjeka prišla novica o napadu sovražnih letal na kolono tovornjakov, v kateri so bili tuji, o še eni žrtvi med domačini ter o ranjenem teritorialcu Francu Uršiču, ki je kasneje v bolnišnici umrl. Z nekaj nasveti domačinov sva se prebili v bližino ceste, od koder se je odprl pogled na kolono tovornjakov in takrat nama je zastalo srce. Poškodovani tovornjaki, po tleh kri, nad cesto pa požgana domačija. Če rečem, da naju ni bilo strah, bi se debelo zlagala! S tresočimi koleni in močno povečanim srčnim utripom sva dojeli resničnost opozoril, ki sva jih bili deležni med potjo. Tišino, ki bi jo lahko rezal z nožem, je prekinjal le ženski jok izpred hleva bližnje domačije. Sovražni letali sta namreč s kasetnimi bombami kakšno uro prej pokosili gospodarja kmetije Antona Kotarja, v dolini pa so v barikadi postavljenih tovornjakov letalski izstrelki usmrtili še sedem šoferjev, večinoma Turkov in Bolgarov, nekaj ranjenih so odpeljali na zdravljenje v novomeško bolnišnico. S cmokom v grlu sva s Petro stopili do Kotarjevih, ona je med potjo pobirala ostanke izstrelkov, jaz sem z mikrofonom posnela vtise tistih grozljivih trenutkov obstreljevanja. Težko mi je bilo »zasliševati« žensko, ki je še pred trenutki izgubila moža in očeta njunih otrok. Še danes ne vem, kako mi je uspelo spraviti iz sebe nekaj osnovnih vprašanj zanjo in za najstarejšega sina. A posnetek je bil še tisti dan v programu Studia D in zatem tudi na Valu 202. Radovednost me je še isti dan gnala naprej. Po predhodnem dogovoru z dr. Leopoldom Morelo sem odšla na patološki oddelek novomeške bolnišnice, ki ga je takrat vodil dr. Jan Struhar, s katerim sva večkrat sodelovala. Odpeljal me je do hladilnice in mi razkril vso grozoto posledic osamosvojitvene vojne – nekatera trupla voznikov v barikado postavljenih tovornjakov so bila brez okončin, nekemu je manjkal zadnji del glave, čeprav je imel skozi čelo le majhno strelno rano. To razdejavanje so naredile kasetne bombe takratne JLA. In prav ta dogodek me je spremljal še dolgo, sploh ob večerih na poti domov, ko so se razmere polegile in sem z »vojnim dopisništvom« zaključila. Upam, da za vse življenje! ■

Ranjeni v napadu na Medvedjeku v novomeški bolnišnici (Foto: M. Luzar)

Ne bom pozabil raztresenih možganov

Dušan Pezelj je bil leta 1991 smenalec in montažer na TV Novo mesto.

Vaš kanal je v desetdnevni vojni v svojem programu pripravil nekaj več kot 100 videopripravkov. V tem dobrem tednu nismo predvajali samo vojnih dogodkov, pač pa tudi veliko poučnih oddaj na vojaško, aktualno temo.

Dobro polovico posnetkov in besedil sva pripravila s kolegico Majdo Luzar. Bila sva na Medvedjeku, se podila za tako imenovanimi četniki v Krakovskem gozdu in Gorjancih, bila med težko ranjenimi šoferji, teritorialci, vojaki JA v bolnišnici, bila v vojašnici Milana Majcna, naredila pogovor z njenim poveljnikom, poročala iz Prečne, na katero so iz vojaških skladišč v Češči vasi ponoči streljali prestrašeni mladi vojaki JA, bila z našimi borci na barikadah, skratka, bila sva povsod, kjer je bilo vroče.

Hkrati s snemanja vojaških dogodkov sem smel tudi življenje v mestu, kjer pa dogodkov ni bilo veliko. Po zlovesčih alarmih je mesto postalo kot izumrlo. Glavni trg je bil brez ljudi in avtomobilov, police v trgovinah pa skoraj prazne. Strah, tesnoba in napatost so Novomeščane zadržali doma v krogu svojih najbližjih. Spominjam se, kako naju je s Hajčijem pokojni Nikola Padevski opozarjal, naj ne sediva na stopnicah Restavracije na trgu, kjer sva s kamerama in pivom v roki čakala letalski bombni napad. Za njegova dobronamerna opozorila se nisva zmenila, k sreči pa tudi letal ni bilo.

V vsaki vojni ljudje umirajo in po njej ostanejo porušeni in požgani domovi z vsemi strahotami, tragedijami in travmami. Tako je bilo pred tridesetimi leti tudi v Sloveniji in teh deset dni ne bom nikoli pozabil. Nikoli pozabil sedem ubitih nedolžnih šoferjev tovornjakov na Medvedjeku, ne bom pozabil raztresenih možganov in preresetanih tovornjakov na nekdanji cesti bratstva in enotnosti. Ne bom pozabil intervjuja s sinom pokojnega gospodarja kmetije Antona Kotarja na pogorišču kozolca na Medvedjeku, kjer je med pogovorom pokazal, kje je pod letalskimi streli padel njegov oče. Nikoli ne bom pozabil pogreba padlega teritorialca na Medvedjeku Franca Uršiča iz Prečne ali pogovora z ranjenimi vozniki tovornjakov. Še sedaj vidim mladega agresorjevega vojaka, ki je z naperjenim orožjem stal pred menoj v vojašnici Milana Majcna in se ves bled tresel kot šiba na vodi. Ne, teh kratkih, a strašnih deset dni zagotovo ne bom nikoli pozabil, tudi zato ne, ker nas je čas preizkušal, toda nismo klonili. ■

Iz arhiva Dolenjskega lista

OPUSTOŠENJE ZA OKUPATORJEM — Najhuji boji med enotami JLA in teritorialci so bili konec minulega tedna na magistralni cesti 10 kilometrov iz Trebnjega proti Ljubljani na klancu Medvedjek. Šest vojaških tovornjakov in dvanajst transporterjev, polnih vojakov, se tudi po več neuspešnih pogajanjih ni hotelo predati enotam TO. V petek zgodaj zjutraj in dopoldan je prišlo do obstreljevanja, ki so ga s petimi napadi zaključila še letala. Slednja so udarila tudi po civilnih ciljeh. Izstrelki so ubili 58-letnega Toneta Kotarja in upepeli gospodarsko poslopje in kozolec (na sliki). Po boju, v katerem letala niso upoštevala ne gasilcev in reševalcev, so v novomeško bolnišnico prpeljali osem ranjencev iz vrst TO (o izgubah na strani JLA ni podatkov), pri tovornjakih pa je obležalo šest razmesarjenih trupel šoferjev. Več o dogodkih na Medvedjeku v posebni reportaži na zadnji strani Dolenjskega lista. (Foto: J. Pavlin)

Dolenjski list, 5. julija 1991

Bil je plebiscit, 23. decembra 1990, osem mesecev po začetku delovanja televizije Vaš kanal. Vsi vzneseni smo bili s kamerami na skoraj vseh voliščih. Pol leta pozneje pa: »Dule, jutri, 25. junija, greva v Ljubljano na novinarsko konferenco o samostojnosti Slovenije. Tudi mi moramo poročati o tem, za naš narod pomembnem dogodku,« mi je s slovesnim oznanil urednik Marjan Moškon.

»OK, šef,« in sva šla v Cankarjev dom. V dvorani, kjer so pripravili novinarsko konferenco, se je trlo novinarjev, smenalec in fotograf, mnogi so prišli tudi iz drugih držav. Tam so med drugim potrdili, da bo Skupščina Republike Slovenije, tako kot je bilo načrtovano, naslednji dan sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, kar pa se zaradi varnosti ni zgodilo. Sprejeli so jo namreč še isti večer, nekaj pred 21. uro.

Novorojeni državi v čast so naslednji dan po vsej Sloveniji, poleg osrednje v Ljubljani, prirejali slovesnosti. V Novem mestu so pri kapiteljski in frančiškanski cerkvi zasadili osamosvojitveni lipi, kar sem seveda tudi posnel. S prijateljem in smenalcem Jožetom Hartmanom Hajčijem sva, tako kot mnogi po državi, to tudi primerno proslavila.

Zjutraj pa je narava poskrbela, da je življenje ena sama dolga zgodba z mnogimi nepredvidenimi dogodki. Zbudil sem se v pravi vojni, ki se je začela in končala na Dolenjskem. Čeprav v kratki vojni, vendar z enakimi krutimi posledicami kot v dolgotrajni.

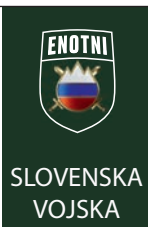

Vsem članicam in članom, nekdanjim pripadnikom Manevske strukture narodne zaščite Dolenjske 1990 in Teritorialne obrambe Dolenjske v letu 1991, prebivalcem naše države iskreno čestitamo ob našem največjem državnem prazniku dnevu državnosti.

Anton Klobčaver, Predsednik OZVVS Dolenjske

V SLUŽBI DOMOVINE

Slovenska vojska in uredniški odbor Postanivojak.si se pridružujemo čestitkam ob praznovanju 30. obletnice razglasitve in obrambe Republike Slovenije, kot samostojne in neodvisne države in uresničitve ideje o lastni državi. www.postanivojak.si

Spoštovane občanke in občani občine Črnomelj.

Iskrene čestitke ob dnevu državnosti in 30-letnici osamosvojitve ter osamosvojitvene vojne.

Andrej Kavčak, župan občine Črnomelj skupaj s sodolavci

Občina Črnomelj

Spomin ni zbledel

Mirjam Bezek Jakše, upokojena novinarka Dolenjskega lista

V 38 letih, kar sem bila novinarka na Dolenjskem listu, se je zgodilo marsikaj. Veliko dogodkov je v spominu zbledele, nekateri pa so se temeljito zasedrali v možganske gube. Med slednjimi tudi tisti iz osamosvojitvene vojne, v kateri se v desetih dneh morda niti nismo prav zavedali, kako zares je šlo. A večja kot je časovna oddaljenost, bolj spoznavam, kakšno srečo smo imeli. Pravzaprav na začetku nisem dojela (in z mano še marsikdo), kaj nas lahko doleti. Spominjam se, da sta bili takoj po agresiji na Slovenijo že prej napovedani seji občinskih skupščin v Metliki in Črnomlju. V Metliki so delegate seznanili le o razmerah v ob-

čini, v Črnomlju pa so sicer obravnavali nekaj točk, potem pa sejo prekinili. Po črnomaljski seji smo šli na pijačo na grajsko dvorišče in poslušali poročila po radiu. Prav takrat so poročali, da je jugoslovanska vojska bombardirala oddajnik na Krvavcu, a ga ni poškodovala v tolikšni meri, da ne bi mogel oddajati. Verjamem, da so radijci želeli, da bi bili čim bolj informirani, a so si pljunili v lastno skledo. Da ni dobro opravil svojega dela, je slišal tudi agresor in ponovil napad.

Moram priznati, da med vojno nisem bila v prvi novinarski bojni črti. Čeprav sta bila Črnomelj in Metlika precej na udaru, prvi zaradi vojašnice in vojaškega skladišča pri Vražjem kamnu, druga pa zaradi groženj iz Karlovca, mi ni nihče ukazal, da moram hoditi po terenu in poročati o razmerah v Beli krajini. Sama sem se odločala, ali bom kam šla ali ne. Ne vem, kako je bilo sicer pri drugih sodelavcih in morda so me pustili pri miru tudi zato, ker sem imela doma dva majhna otroka, oba z možem Tonetom pa sva bila novinarka. Zato pa se je on vsak dan iz Metlike prebijal v Novo mesto in nazaj. Ni mi bilo lahko ob misli, kaj se mu lahko zgodi na poti. Mobilnih telefonov seveda nismo imeli, da bi lahko vsak trenutek preverila, kako je z njim.

Ko sva se nekega dne po zaključku redakcije vračala z uredništva domov, sva se ustavila pri prijateljih na obrobju Novega mesta. Ko sva povedala, da greva v Metliko, so naju začudeno pogledali, češ kam naju nese, ko pa so že ves dan na Metliko uperjeni topovi iz Karlovca, topničarji pa samo še čakajo na ukaz za streljanje. Pa sva rekla, da imava v Metliki otroka in kakšno bi bilo najino prihodnje življenje, če se jima kaj zgodi. Če že moramo umreti, umrimo skupaj, je bila najina filozofija.

Prav tisti dan je okrog Rožnega Dola s katro divjal možakar, ki je, kot so ves čas opozarjali po radiu, streljal. Ker so bile na Gorjancih barikade, sva se vračala v Belo krajino čez Uršna sela, Rožni Dol in Semeč. Mož mi je naročil, naj zdrknem pred sedež, če slučajno srečava neuravnoteženca. Ko sem ga

Iz arhiva Dolenjskega lista

LE DOBER DAN MIRU — Prav v času, ko so v torek pretekli teden v Ljubljani razglasili Slovenijo za samostojno in neodvisno državo, so v Metliki, nedaleč od Kolpe, predali namenu obmejno kontrolno točko, eno od osmih na slovensko-hrvaški meji. Ob tem je domačim miličnikom, ki so jim priskočili na pomoč miličniki iz UNZ Kranj, načelnik UNZ Novo mesto Borut Likar (na fotografiji) dejal, naj nadzorujejo prehajanje osebnega, avtobusnega in tovornega prometa selektivno, s pravo mero poslušnosti ter omogočijo normalen prehod domačinom in prebivalcem, ki vsakodnevno prečkajo mejo. Skratka, naj ne vplivajo negativno na pretok ljudi, blaga in idej. Sicer pa naj se, kar se tiče prehoda tujih vozil in tujcev, držijo vseh pravil, ki veljajo na mejnih prehodih. Hkrati se je zahvalil za hitro opravljeno delo metliški skupščini občine in izvršnemu svetu ter Cestnemu podjetju Novo mesto, saj so mejno kontrolno točko uredili le v nekaj dneh. Nihče pa takrat še slutil ni, da bodo morali le približno 30 ur po tem dogodku zaradi vdora jugoslovanske armade že zablokirati bližnji most čez Kolpo ter da bo šlo pri varovanju slovenske meje še kako zares. (Foto: M. B.-J.)

Dolenjski list, 5. julija 1991

vprašala, kaj bo naredil on, ki je vozil, mi ni odgovoril. Po 30 letih sem ponovila vprašanje in rekel je, da bi se najbrž zaletel vanj. Nad Semečem sva z daljnogledom gledala proti Metliki, ali se že kaj kadi, potem pa nadaljevala pot v Metliko, ki je bila kot izumrla. Mnogi so si poiskali zatočišče v zidanicah.

Zaklonišč v Metliki ni bilo, čeprav smo graditelji morali zanje odšteti precej denarja. Pozno ponoči so sirene oznanile konec nevarnosti, a sem pozneje izvedela, da je bilo v resnici takrat še precej napeto. Le pomirili so nas, da smo lahko mirno dočakali jutro. ■

Spomini političnega komisarja

Srečko Zore je bil leta 1991 direktor ter glavni in odgovorni urednik Radia Posavje Studia Brežice.

V drugi polovici leta 1990 sem dal soglasje za sodelovanje v intervencijskem vodstvu TO Brežice in v novembru istega leta pridobil pooblastilo za nošenje vojaškega orožja, ki ga je izdal Občinski štab TO občine Brežice. In zakaj še? Zato ker smo se mesečno srečevali na usposabljanjih in s tem ohranjali bojno pripravljenost za primer posredovanja JLA.

V času okoli plebiscita in vse do razglasitve samostojnosti je bila Slovenija deležna veliko pritiskov in groženj takratnega političnega in vojaškega vrha

Jugoslavije. Pritiski so se stopnjevali in nastopil je dan razglasitve samostojnosti – 26. junija 1991. »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan,« je svoj govor ob razglasitvi državnosti sklenil predsednik Milan Kučan. 27. junij je bil res nov dan, prvi dan vojni dan intervencijskega voda TO Brežice.

Enota se je okoli osme ure zvečer v Rigoncah spopadla z oklepim vodom 4. oklepne brigade JLA, ki je prišla iz Jastrebarskega na Hrvaškem. Tu so se razblinile tudi moje sanje, da mi ne bo treba uporabiti strelnega orožja. Takšno prepričanje sem zagovarjal vse od trenutka, ko sem prejel pooblastilo za nošenje vojaškega orožja. Mislil sem, da smo na pragu 21. stoletja že dovolj zreli in razumni, da bomo znali razrešiti vsa nasprotja s trdimi in z dolgotrajnimi pogajanjimi in v prepričanju, da lepa beseda lepo mesto najde, sporazumno odšli iz Jugoslavije. Motil sem se. Naloga, zaustavitev oklepnega voda, je bila uresničena, a cena za to je bila velika. Namestnik poveljnika intervencijskega voda poročnik Robert Fink je bil ranjen, teritorialec Jernej Molan je v spopadu umrl. Dogodka sta me globoko pretresla. Hitro smo zagotovili prevoz ranjenca v brežiško bolnišnico, pokojnega Jerneja pa so vaščani odnesli v gasilski dom Rigonca, potem pa je skrb za pokojnega prevzelo poveljstvo Občinskega štaba TO Brežice. Rigončani so poskrbeli tudi za del enote, ki ni imela prevoza do Brežic. Zagotovili so jim prenočitev in naslednji dan prevoz na novo lokacijo.

Spomin na dogodka prvega dne osamosvojitvene

Zoretova enota iz časa osamosvojitvene vojne na enem od svojih spominskih srečanj (Arhiv S.Z.)

vojne mi potrjuje prepričanje, da je bilo sodelovanje med teritorialci in vaščani, v mojem primeru Rigončani, izjemnega pomena. Če ne bi bilo zaupanja, poznanstva in sodelovanja med obema stranema, bi bila enota v bistveno težji situaciji. Po zavutih stranskih poteh je potekalo vračanje dela enote na izhodiščno točko v brežiško osnovno šolo ter miselno preigravanje samega sebe, kako seznaniti krške in sevniške teritorialce intervencijskega voda z dogodki v Rigoncah. Kako povedati, da imamo mrtvega in ranjenega? Že ob prihodu v šolo me je čakalo presenečenje. Obe enoti sta imeli informacijo o dogajanju v Rigoncah; opazna sta bila strah in želja, da se zapusti Brežice in zaradi varnosti odide na rezervno lokacijo. To se je dogajalo med 20. uro, ko se je spopad začel, in 23.30, ko smo brežiško šolo zamenjali z artiško osnovno šolo. Okoli 23. ure je bila tudi huda nevihta z grmenjem. Bilo je temno kot v kozjem rogu in mesto je bilo zastrašujoče prazno in nenavadno mirno. Očitno je tudi vreme spoznalo in potočilo solze za norost odraslih, ki se ne znajo in ne zmorejo dogovarjati, ampak morajo svoj prav dokazovati z orožjem.

S prihodom v artiško osnovno šolo so moje misli

začele spreletavati različna vprašanja. Kako je z ranjenim Robijem, kako je z mojimi – ženo, otrokoma? Na kak način navezati stike s svojci, katerih najdražji so bili udeleženi v spopadu? Vse te informacije o spopadu, smrtni žrtvi in o ranjencu je lokalna radijska postaja Radio Posavje Studio Brežice sporočila svojim poslušalcem skoraj nemudoma po dogodku. Tako so poslušalci izvedeli o dogodku, niso pa izvedeli, ali je med njimi njihov sin, mož, oče, prijatelj. Si predstavljate, kako bi se vi odzvali v nočnih urah na zvonjenje telefona, zavedajoč se, da je bil vaš najbližji udeleženec spopada?

Zvedava vprašanja pa so zastavljali tudi teritorialci, ki so nas sprejeli na novi lokaciji. Zanimale so jih vse podrobnosti, saj nihče izmed nas ni imel neposrednih bojnih izkušenj. Težko je bilo ohranjati mirnost pri opisovanju dogodkov, zavedajoč se, da lahko tresenje v glasu ali solza v očeh povzroči pri sogovorniku nelagodje, ki lahko preraste v čustveno otopelost. In postopoma se je začelo daniti. Začenjal se je nov dan, obsijan s sončnimi žarki, za nas pa drugi dan osamosvojitvene vojne za Slovenijo. Bilo jih je še devet. ■

DOLENJSKI LIST

Čestitamo ob 30-letnici osamosvojitve!

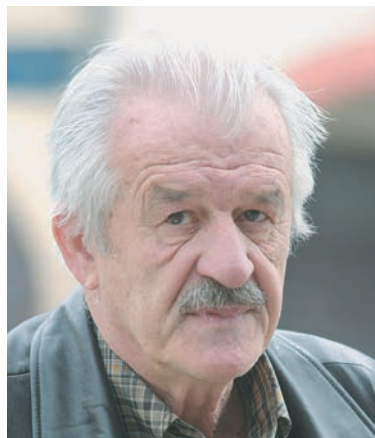
Spoštovane občanke in občani občine Mirna Peč.
Iskrene čestitke ob dnevu državnosti ter 30-letnici osamosvojitve.

Andrej Kastelic
Župan Občine Mirna Peč s sodelavci

Spoštovane občanke in občani občine Straža.
Iskrene čestitke ob dnevu državnosti in 30-letnici osamosvojitve in osamosvojitvene vojne.
Dušan Krstinc, župan občine Straža skupaj s sodelavci

Vaš kanal v vojni za samostojnost

Marjan Moškon je bil leta 1991 odgovorni urednik TV Novo mesto.

boste mel kej za posnet!»

Ker še nisem imel primerne kamere, sem zbudil Ferota (Francija Keka) in Hajčita (Jožeta Hartmana), ki sta »odletela« v Pogance. In imela sta kaj videti. V četrtek, 27. junija, zgodaj zjutraj je pri Kaburjevem mlinu na cesti z Gorjancev stala vojaška protiletalska oklepna baterija JLA v vozilih BOV, ki je ponoči petnajst čez eno prestopila slovensko državno mejo na mostu čez Kolpo pri Metliki.

V zasedi na ovinku nad mlinom so v zaklonih že ležali naši teritorialci s pripravljenimi mitraljezi za varovanje ovire s tovarnjaki Cestnega podjetja, natovorjenimi z gramozom.

Ob treh zjutraj je poveljnik kolone JLA zahteval umik blokade in svojo zahtevo podkrepil s strelom iz avtomatske puške, eden od teritorialcev v zasedi pa je odgovoril na streljanje in ranil oficirja v koloni, sovražnega podporočnika Jasmina Kadića, v podlaket. Po asfaltu je stekla kri. Tako se je dejansko začela vojna za Slovenijo! To pa je bil pravi vojni krst tudi za Vaš kanal.

Majhna pogajalska skupina dolenjskih teritorialcev z Albinom Gutmanom na čelu se je pravkar odpravila proti koloni oklepnih bojnih vozil in tovarnjakov, ki se je ustavila pri Kaburjevem mlinu, menda zaradi okvare na enem od vozil. Gutman je uspešno zadržal kolono za nekaj ur.

Že dopoldne pa smo na Vašem kanalu predvajali poročilo o dogajanju v Pogancih.

Takrat smo imeli na sedežu Televizije Novo mesto s televizijskim sporedom Vaš kanal, katerega odgovorni urednik sem bil, že kar močno posadko, le oprema je bila bolj ljubiteljska: osebni računalnik IBM 386 s programom StoryTeller, videonemal-

nik (rekorder; enega za montažo smo si sposojali) in pet manjših televizijskih sprejemnikov za monitorje. Besedila je bral Silvester Polak, snemali pa smo kar pri meni doma na Mestnih njivah, posnetke sem po navadi 10 minut pred Novicami sam odpeljal v studio na Glavni trg 24.

Za prenos slike in zvoka v novomeško kabelsko omrežje smo uporabljali povezavo z glavno postajo na Kapiteljski njivi. V majhni sobici, ki smo jo okupirali v Grafiki, kjer sem bil direktor, smo uredili ta priključek. Dnevni uredniki Novic so bili poleg mene Tone Gošnik, Matjaž Verbič, Igor Vidmar in Franci Koncilija ter glasbena urednika Rastko Božič in Primož Moškon. Kot operaterji so se najprej vključili Dule Pezelj, Srečo Petric, Majda Luzar, Jurij Moškon, Aleš Krajnc, Gregor Gregorčič in Robi Kupec.

V času vojne za samostojno Slovenijo smo objavili 72 prispevkov o tej vojni, med drugim z mednarodne novinarske konference s predsednikom Kučanom in z državnima sekretarjema Kacinom in Bavčarjem v Cankarjevem domu, posnetke o napadu jugoslovanskih jastrebov in migov na tovarnjake na Medvedjeku, pogovor s sinom gospodarja Kotarja, ki ga je pokosil rafal iz jastreba pred domačim kozolcem na Medvedjeku, pa izjave na Medvedjeku ranjenih šoferjev v novomeški bolnišnici, o nočnem streljanju iz vojašnice v Bršljinu, o vsakodnevnih preskrbi meščanov s kruhom, o sestankih na Rdečem križu, civilni zaščiti in podobno. Kaseto z enako vsebino pa smo poslali na njegovo prošnjo tudi sekretarju za informiranje Jelku Kacinu. ■

Ena zastava in dve proslavi

Edi Štraus je med vojno opravil novinarska terenska dela za Radio Brežice in Radio Samobor.

V krogu, v katerem dnevno sprehodim psa, lahko na prste ene roke preštejem zastave, ki visijo v čast državnega praznika. Na prste druge roke preštejem tiste, ki so izobešene na javnih zgradbah: bolnišnica, zdravstveni dom, osnovna in srednja šola ter sodišče. Če bi zavil do glavne ulice, bi jih naštel več. Občinske službe so poskrbele, da nas iz uličnih svetilk opomnijo, da je praznik. Tako je že nekaj let, za vsak praznik, ne samo za dan državnosti. Iz leta v leto jih je manj; pred 30 leti so visele na vsaki stavbi, tudi po dve, tri.

V teh dneh se obujajo spomini in veliko jih povečuje svojo takratno vlogo in je v isti sapi drug drugemu ne priznajo. Vse povprek se delijo medalje in priznanja za zasluge. Pripravljata se dve državnii proslavi, prva za naše in druga za vaše. Velika večina nas bo ostala brez.

Osebo si medalje ali priznanja ne zaslužim. Tudi za status veterana nisem nikoli zaprosil, čeprav bi mi zdaj prišel prav, saj si kot veteran upravičen do brezplačnega dopolnilnega zavarovanja. A kolikor se spomnim, je bil pogoj za pridobitev statusa ta, da si med osvoboditvijo nosil orožje; jaz sem nosil mikrofon in snemalne trakove.

Ne spomnim se, daleč je 30 let, s kakšnimi občutki sem nosil svoje »orožje«, a sem prepričan, da me je bilo strah. Tako me je bilo strah, da sem sicer brez poslušanja na glas pel, medtem ko sem se ponoči z radia s kolesom vozil proti domu. Za vsak primer, da bi me že od daleč slišali in se me izognili. Z bedaki nima nihče rad opravka.

Tudi na moji hišni številki danes ne visi zastava. Nazadnje sem jo obesil, ko so fantje osvojili naslov evropskega prvaka v košarki; takrat sem jo s ponosom in z veseljem vozil tudi na avtomobilu. Dokler bomo imeli dve proslavi, na moji hišni številki zastava ne bo visela. ■

Grujovićeve grožnje o razstrelitvi skladišča goriva

Pavel Perc, novinar Dolenjskega lista

Grujović, ki so ga vojaške oblasti tako rekoč čez noč povišale v oficirja, potem ko je ob poskusu predaje skladišča slovenski vojski ranil svojega poveljnika kapetana Furlana, je sicer nekajkrat po telefonu povedal, da ne bo naredil nič takega, kar bi ogrozilo okolje in ljudi, s katerimi je v približno 15 letih službovanja v Mokronogu in drugod po Sloveniji stkal številne prijateljske vezi.

Za svojo »miroljubnost« je Grujović zahteval, da ga slovenske oblasti pustijo pri miru. Grujović se je pomiril, ker je lahko njegova družina (žena in otroka) odšla na varno v rojstni Čačak. Zadovoljen je bil, ker ni bilo težav z oskrbo njegove enote 35 vojakov in starešin s hrano, celo s časopisi. Tridesetega junija, ko sem dolgo zaman spet vrtel številčnico telefona in naposled le dobil vojašnico na Puščavi, mi je Grujovićev kolega, podoficir Kovačević, umirjeno (lahko bi celo rekel, da se mi je nekako prijazno opravičil) pojasnil, da je pač telefon tako zaseden, ker vojaki precej telefonirajo domov. Vodnik Kovačević je dodal, da je njegov nadrejeni ob dogovorjeni uri čakal na moj klic in dogovorila sva se za ponoven stik z Grujovićem ob 22. uri. Spet zaman in pomislil sem, da me vleče za nos. Slišal sem govorce, da naj bi prejšnji dan pri vojašnici v Ciganski dolini pristal vojaški helikop-

ter brez posebnih oznak. Kdove, kje je zdaj Grujović? Najbližji sosed vojašnice Nace Jurglič, ki je imel že vsa leta zelo dobre stike z vojašnico (vojaki so mu včasih celo pomagali pri kmečkih opravilih) in je bil v kritičnih dnevih dostikrat po telefonu na zvezi z Grujovićem, je zanikal možnost, da bi v vojašnici pristal helikopter, ker bi to videl in slišal. Rotil me je celo, naj vendar novinarji in drugi pustimo Grujovića pri miru, da se ne bi res zgodila katastrofa.

Član predsedstva Slovenije dr. Dušan Plut, ki je s spremstvom 2. julija obiskal Mokronog, je povedal, da so ljudje v bližini vojašnice evakuirani in da so pripravljene tudi, če bi se izlizi naftni derivati v potok in potem v Mirno. Nekateri, predvsem kmetje, evakuacije niso dosledno spoštovali, ker so se vračali vsaj nakrmiti živino. Je bil pa v tistih dneh zoprni občutek voziti se po teh krajih, kjer ni bilo videti žive duše, kot da so izumrli. V Mokronogu sem v gostilni Deu komaj dobil juho, da sem vsaj skromno obedoval; potešil sem se s kruhom v juhi, da nisem na prazen želodec vzel zdravila. V sosednji, tudi priljubljeni gostilni Žlajpah, so se po pričevanju treh vojakov trenja v vojašnici na Puščavi začela že kakšna dva tedna prej, preden je Grujović nasilno prevzel komando v enoti in je, namesto da bi razdelil knjižice vojakom, ki so bili že v civilnih oblekah in pripravljani na odhod, te prinesel nazaj v pisarno k poveljniku Furlanu, ga obstrlel in ukazal vojski, naj spet vzame v roke orožje. Desetim vojakom in Furlanu se je uspelo umakniti iz vojašnice. To se je že prej posrečilo vaku iz Srbije, sitemu morečega vzdušja v Ciganski dolini in mednacionalnih trenj, ko celo medsebojna nogometna tekma ni minila brez psovka in pretepov. Ta vojak si je tako zaželel svobode, da je med stražo (ko se je začel napad JLA) pobegnil in ponoči prepešačil od Puščave do Sevnice, približno 20 km, tam pa so ga zajeli teritorialci. ■

Spoštovani,
ob 30. rojstnem dnevu naše države iskreno čestitam in želim, da bi prihodnost Slovenije gradili na enotnosti, zaupanju in sodelovanju.
Mag. Miran Stanko,
župan Občine Krško

Ne prerekajmo se o zaslugah za osamosvojitve Slovenije. Bodimo hvaležni, da nam jo je bilo dano dočakati in delajmo za čim boljše sedanost in prihodnost vseh, ki v Sloveniji živimo.
Iskrene čestitke ob praznovanju 30-letnice Slovenije.

Spoštovane občanke in občani,
iskrene čestitke ob dnevu državnosti in 30. obletnici osamosvojitve Slovenije.
Darko Zevnik, župan Občine Metlika s sodelavci

Iz arhiva Dolenjskega lista

Bencina dovolj

Le prve tri dni povečana prodaja bencina, sedaj pa ga prodajo celo manj kot običajno

NOVO MESTO — Na bencinskih črpalkah so prve dni napada okupacijske vojske na Slovenijo res zabeležili večjo prodajo bencina kot običajno, vendar se je prodaja bencina že po dveh, treh dneh spet normalizirala.

»V sredo, četrtek in petek so bile na naši črpalki daljše vrste kot sicer, ljudje so se očitno zbal, da bo zmanjkalo bencina in so si hoteli napolniti avtomobilске rezervoarje,« je povedal Jože Zupančič, uslužbenec na Petrolovi črpalki v Bršljinu v Novem mestu. »V teh treh dneh smo prodali po 19 do 20 tisoč litrov super bencina na dan, običajna dnevna prodaja pa se suče med 9

PRAZNA ČRPALKA — Na Petrolovi črpalki v Bršljinu je dovolj bencina in nobene gneče.

in 10 tisoč litri. Vozila so na bencin čakala v dveh vrstah, vendar kolona ni nikoli stala na cesti. »Bencinska mrzlica« pa je bila povsem nepotrebna, saj bencina ni zmanjkalo, vseskozi so bili in so še dobro založeni. »Res pa ni petroleja, vendar ga ni že dalj časa, ne le sedaj.« Nazadnje so bencin na bršljinško črpalko pripeljali iz Bosanskega Broda, dobivajo pa ga tudi od druge.

Že v soboto se je prodaja bencina na tej črpalki zmanjšala pod normalno, v nedeljo je bila ta črpalka tako kot ob vseh drugih nedeljah zaprta, v ponedeljek pa skorajda ni bilo prometa. Le sem in tja je na črpalko pripeljal kak avto. »Ljudje so napolnili bencinske rezervoarje, v soboto in nedeljo so bili v glavnem doma in nimajo potrebe po bencinu,« to komentira Zupančič.

Jože Zupančič

A. B.

Dolenjski list, 5. julija 1991

VOJNA PREKINILA PRIREDITVE

Vdor oklepnikov v suvereno Slovenijo in njihovo uničevalno barbarško mandranje naše svete zemlje, ki ga vodijo »sivomaslinasti« generali, je pretrgal tok mnogih kulturnih dogodkov in prireditve tudi na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju. Organizatorji so kar po vrsti odpovedali koncerte, otvoritve razstav in druge prireditve, ki so jih zavzeto in skrbno pripravljali ter v to vložili nemalo truda in denarja. Tako v četrtek, 27. junija, v galeriji Posavskega muzeja v Brežicah niso odprli najavljene razstave slovenskih ekspresionistov, prav tako ni bilo koncerta Slovenskega okteta in ne akademika Cirila Zlobca, člana Predsedstva Republike Slovenije, ki naj bi bil slavnostni govornik na brežiški akademiji v čast osamosvojenе Slovenije. V Novem mestu so v Dolenjski galeriji sicer pripravili razstavo kiparja, slikarja in grafika Staneta Rapotca, slovenskega umetnika iz Stockholma, ni pa bilo za v petek, 28. junija, predvidene slovesne otvoritve, na kateri naj bi bil govoril dr. Janez Dular, minister za Slovence po svetu. V Trebnjem je odpadla kar vrsta najrazličnejših kulturnih prireditve, načrtovanih v okviru »Trebanjskega koša«. Odpovedati so morali koncert ženskega noneta Rog iz Zeljn na Kočevskem, razstavo o škofu in misijonarju Frideriku Baragi pa okroglo mizo o njem ter druge prireditve, ki so jih hkrati pripravljali. Na Dolenjski list je prispelo veliko vabil tudi iz drugih krajev, vendar pa nam zaradi težav s telefonskimi zvezami ni uspelo preveriti, ali so tam prireditve bile ali so jih odpovedali. Zdaj lahko samo upamo, da nam vojna ni za dalj časa zaprla kulturnih hramov. Zankrat pa je tako, da »inter arma silent Musae«. Ta trenutek ima prednost obramba naše slovenske domovine.

Dolenjski list, posebna izdaja, 28. junija 1991

Čestitamo ob 30-letnici samostojnosti!

Nuklearna elektrarna Krško

Zanesljiva in podnebno nevtralna.

Sooblikuje energetske neodvisnost države ter dostopnost električne energije za gospodinjstva in spodbudno okolje za gospodarstvo.

Lenart Popelar, 4. c, OŠ Trebnje

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije čestita vsem svojim članom-civilnim invalidov vojn Slovenije ob dnevu civilnih invalidov vojn Slovenije 26. juniju in 30. obletnici osamosvojitve Slovenije.

ČESTITAMO OB 30. ROJSTNEM DNEVU NAŠE DRŽAVE

Spoštovanje, enotnost in strpnost so vrednote, ki jih moramo razvijati in ohranjati tudi za prihodnje rodove.

kostak
vztrajnost za prihodnost

JURE GROS

Oče ga je zaman čakal v gozdu

V času, ko je potekala osamosvojitve Slovenije, je v vojašnicah na ozemlju nekdanje Jugoslavije služilo obvezni vojaški rok v Jugoslovanski ljudski armadi (JLA) skoraj štiri tisoč Slovencev, večinoma iz generacije 1971.

Marsikateri od slovenskih fantov je zaradi zanje občutno poslabšanih razmer v vojski in ob vse bolj razburljivih novicah iz Slovenije začel razmišljati o tem, da bi prebegnil domov, a to tvegano in pogumno dejanje je uspelo redkim. Med njimi je bil tudi takrat 19-letni Jure Gros iz Novega mesta. Tudi po treh desetletjih se s posebnimi čustvi spominja tistih dni in odkrito pove, da ne ve, ali bi bil danes še tako pogumen.

»Bili smo mladi fantje, zavedali smo se nevarnosti in tveganja, saj bi nas kot dezertarje gotovo čakal zapor. A vseeno smo se hitro odločili in ušli,« pripoveduje Jure Gros, ki je vojsko služil v manjšem hrvaškem kraju Šapjane v Istri, blizu Ilirske Bistrice.

Vpoklicali so ga septembra 1990, po zaključku gimnazije v Novem mestu. Tri mesece je bil na »obuki« v Šentvidu, potem pa so ga razporedili v manjšo vojašnico Šapjane, kjer je vojsko služil okrog 40

»Ne vem, ali bi bil danes tudi tako pogumen.«

vojakov z dvema oficirjema. »Šlo je za pomembno strateško točko, saj je bil tam podzemni rezervoar z okrog 12 milijoni litrov goriva: nafte, bencina in kerozina. Naša naloga je bila stražiti te rezervoarje,« pripoveduje Jure.

RAZMERE SE ZAOSTRUJEJO

Stanje v vojašnici, kjer so vojsko služili štirje Slovenci, se je začelo spreminjati in zaostrovanje konec zime. Jure pravi, da vojaki niso več dobro vedeli, kaj se v resnici dogaja zunaj. Odvzeli so jim namreč vse medije, obiski niso bili več dovoljeni, telefonske govorilnice niso delale, le redko se je še dalo poklicati svoje bližnje in še to le iz centrale. Tudi izhodi so bili ukinjeni. »Da se nekaj pripravlja, smo čutili tudi zato, ker so povečali varovanje vojašnice. Bali smo se celo, da bi vojašnico vrgla v zrak TO, ker je bila to pomembna točka z gorivom,« pripoveduje Jure Gros.

Za pobeg 4. julija 1991 so se štirje vojaki – dva Slo-

venca in dva Hrvat – odločili zelo na hitro. »Eden od Hrvatov je bil poveljnik straže, ki nas je vse razporedil v popoldansko izmeno. Drugi Hrvat je imel dostop do vseh ključev. Tako smo pobrali vse ključne avtomobilov ter prostorov, v katere smo zaklenili orožje, da bi jim onemogočili lov za nami. Sami smo imeli pri sebi le vsak dve bombi, puško in nekaj nabojev. Pod uniformo smo oblekli civilne obleke. Bilo je popoldne, ko smo šli na stražo ter nato hitro prerezali žičnato ograjo ter pobegnili. Blizu vojašnice smo v grmovju odvrgli vse ključe

■ **V vojašnici so postajali odrezani od sveta; brez medijev, obiskov, izhodov, le kak telefonski stik je bil dovoljen.**

ter slekli uniforme, svoje orožje pa za vsak primer za nekaj časa še obdržali. Nato smo se ločili: Hrvata sta ubrala pot proti Reki, s Francijem Čušem s Ptujja pa sva krenila proti Sloveniji oziroma na dogovorjeno lokacijo v bližnjem gozdu kak kilometer stran od vojašnice, kjer naj bi naju z avtom čakal moj oče,« pripoveduje Jure.

OČE ČAKAL ZAMAN

Dan pred tem ga je namreč lahko poklical iz centrale in zelo na hitro sta se dogovorila za akcijo. Dekletu Mojci po telefonu o odločitvi ni povedal nič, le to, da če se ne vidita več, naj ve, da jo ima rad. »Bali smo se, da nam prisluškujejo,« pove sogovornik.

A na dogovorjenem mestu očeta ni bilo. Žal so se zgrešili, oče ju je čakal prav blizu, a mobjev ni bilo, glasno klicanje ni prišlo v poštev in tako niso vedeli drug za drugega. Pobegla vojaka sta se zato kar peš odpravila skozi gozdove in po poljih v smeri proti Ilirski Bistrici. Orožje sta vmes odvrkla.

V neki gostilni blizu Ilirske Bistrice sta poprosila, ali smeta telefonirati, češ da se jima je pokvaril avto. »Klical sem policijo in najprej povedal isto zgodbo. Res nisi vedel, komu zaupati. Policisti so nama svetovali, naj se skrijeva v bližnjem gozdu, ker se kraju bliža konvoj tankov. Bilo je stresno. Kasneje so prišli po naju in naju odpeljali v zbirni center na občino in šele takrat sva si oddahnili. Bila sva rešena,« pripoveduje Jure. S sotrpinom se nista potem nikoli več srečala, čeprav ga je iskal. Še vedno pa

Foto: L. M.

za spomin hrani bankovec za deset tolarjev, ki sta ga ob slovesu pretrgala na pol in se drug drugemu podpisala nanj.

SKRIVANJE V ZIDANICI

Seveda je Jure iz zbirnega centra takoj po telefonu obvestil mamo Vanjo, da je živ in rešen. Oče pa tega ni izvedel, dokler se ni vrnil domov – v gozdu ga je čakal tri ure in mislil, da podvig pač ni uspel. Veselje je bilo potem toliko večje in že naslednji dan ga je lahko prišel iskat v kasarno sredi snežniških gozdov, kamor so ga prepeljali. Tudi potem Jure ni bil brez skrbi, saj se ni vedelo, ali bo osamosvojitve res uspela. »Razmišljal sem celo o začasnem odhodu k sorodnikom v Italijo, a sem se na koncu le kak teden skrival pri puncu Mojci v zidanici v trebanjskem koncu,« pripoveduje. Služnje vojske se je zanj tako zaključilo, nobenih obve-

■ **Če bi ga ujeli, bi ga obravnavali kot dezertarja – gotovo bi ga čakal zapor.**

znosti ni imel niti v TO.

Jure Gros je vesel, da se je njegov pobeg iz JLA srečno končal, in danes o tem lahko ponosno pripoveduje svojim štirim sinovom, ki ju imata z ženo Mojco. Sicer je Jure uspešen pravnik in ima od leta 2001 samostojno odvetniško pisarno v Trebnjem.

Lidija Markelj

Iz arhiva Dolenjskega lista

»Ne bom se boril proti Slovincem!«

Metliške matere, ki imajo sinove v JA, so se zbrale na tihem protestnem shodu — Grozljne vojakom — Preveč tvegani pobegi — Otroci niso okupatorji!

METLIKA — Kljub temu da je zadnja vojna metliška občina na srečo obšla, saj ni bil izstreljen niti en sam strel, in bi lahko rekli, da je šlo za »osvobodeno ozemlje« v Republiki Sloveniji, se je precej mater, ki imajo sinove v JA, 4. julija zbralo na tihem protestnem shodu v Metliki in Gradcu. To je bil protest proti agresiji, proti nesmiselni vojni, v kateri morajo neprostovoljno sodelovati njihovi otroci. Prebrali so tudi protestno izjavo, dovolj zgovorno pa o tem, kaj se godi z njihovimi sinovi in kako je pri srcu njim, materam, pove nekaj njihovih kratkih izjav.

ZORKA STIPANOVIČ iz Metlike: »Sin je v Celju od lanskega 25. decembra, a že od 25. junija nimam z njim nikakršnih stikov. Klicala sem na Rdeči križ, teritorialno obrambo, ljudsko obrambo, radio Celje, a brez uspeha. Ker nisem nič zvedela, se bom napotila kar v Celje. Po slovenskem zakonu bi moral sin kmalu končati služnje vojaškega roka, kako pa bo v resnici, ne vem. Sicer pa naj o tem odloča sam, saj

je polnoleten, če bo seveda sploh imel kakšno besedo. Opozarjam pa, naj okupatorje imenujejo oficirje, generale, ne pa naših sinov, ki niso nič krivi, da so se znašli na nasprotni strani.«

MARIJA RAJAKOVIČ iz Metlike: »Sina imam v Tuzli. Čeprav imam z njim neprestane stike, pa me vseeno skrbi. Sin ve, kako je pri nas, a si po telefonu ne upa veliko govoriti. O tem, da

bi pobegnil, ne razmišlja, ker je preveč tvegano, je predaleč, a tudi denarja nima dovolj. Sedaj je v vojski 6 mesecev, želim pa si, da bi tudi slovenske vojake vrnil v našo republiko, vojaški rok pa naj bi do konca odslužili v slovenski vojski.«

MARTINA ŠTEFANIČ z Lokvice pri Metliki: »Sin je odšel v JA 20. januarja, v zadnji slovenski generaciji. Iz vojašnice v Bjelovaru se je oglasil pred nekaj dnevi. Povedal je, da ima pripravljeno poln tovornjak razstreliva ter da mu je nadrejeni že dal vedeti, da bo odpeljal, če bo takšen ukaz, skozi Varaždin v Slovenijo. Povedal je, da se ne bo boril proti Slovincem. Sicer pa je v vojašnici zagroženo s smrtjo vsakemu, ki bi poskušal uti ali ne bi izpolnjeval ukazov.«

M. BEZEK-JAKŠE

Zorka Stipanovič

Marija Rajakovič

Martina Štefanič

Dolenjski list, 11. julija 1991

Mladi vojak Jure Gros (Foto: osebni arhiv)

BOŠTJAN FALKNER

Rešila ga je košarkarska tekma

Boštjan Falkner z Otočca pri Novem mestu se v teh dneh s ponosom ozira tri desetletja nazaj, ko mu je konec junija 1991 še z dvema sotrpina v prelomnih dneh slovenske osamosvojitvene vojne uspelo srečno pobegniti domov iz daljnega Bihaca.

»Bilo je pogumno in tvegano dejanje. Danes, ko sem starejši, bi verjetno bolj razmišljal, a vem, da bi pobegnil, saj si ne predstavljam, da bi moral streljati na svoje sonarodnjake,« pove Boštjan, ponosen, da so ga kasneje odlikovali z vojnim znakom Zvest Sloveniji.

V JLA je odšel po končani gimnaziji septembra 1990. Prvega pol leta se je šolal za rezervnega častnika intendantske službe v tretji največji voja-

Za vojno je izvedel po radiu. Bal se je za svoje doma.

šnici v državi, v vojašnici Maršala Tita v Sarajevu. Po usposabljanju so ga premestili v Bihač in ga kot mlajšega vodnika postavili za komandirja voda. Spomladi se je že kar močno čutilo, da se politične razmere spreminjajo, na kar ga je ob obisku domačih opozarjal že oče. A Boštjan si še v sanjah ni predstavljal, da bi lahko prišlo do vojaških spopadov.

RAZMERE SE SPREMINJAJO

»V kasarni so večali bojno pripravljenost, vse je postajalo bolj strogo in resno, dali so nam že orožje, začele so se praktične vaje na strelišču. O dogajanju v državi smo bili vse manj obveščeni, nismo dobivali slovenskega časopisja, tudi telefonski klici so bili omejeni, ponoči sem na majhnem tranzistorju poslušal slovenska poročila,« pripoveduje Boštjan. Ko je za vojno izvedel po radiu, mu je bilo nezno, bal se je tudi za svoje doma. Po besedah polkovnika, da ni nikakršnega napada na njegovo republiko, je dokončno spoznal, da je v pasti. »Ko mi je še mama po telefonu na tiho svetovala

za pobeg, sem vedel, da je to edina rešitev. Z edini slovincema v vojašnici Alešem iz Maribora in Mehmetom iz Trbovelj smo se hitro organizirali,« pove Boštjan Falkner. Izkoristili so morda edino priložnost, ki so jo imeli – sobotno tekmo za evropsko prvenstvo v košarki med Jugoslavijo in Italijo. Takrat so bili vsi v vojašnici zbrani pred televizorjem v dvorani in med odmorom se je zgodilo.

POBEGNILI MED TEKMO

Boštjan, Aleš in Mehmet so že prej pod uniformo oblekli trenirke in med menjavo straže stekli med dvema stražarskima mestoma. Preplezali so bodečo žico in se skrili v gozdu nad vojašnico.

»Tistih sto metrov teka po ravnini, ko nisem vedel, kaj mi bo priletelo v hrbet, ne bom nikoli pozabil,« pove Boštjan. Slekli so si uniforme, vojaške knjižice pometali v grmovje in stekli do prve vasi. Le nože so imeli pri sebi. Na slepo so pozvonili pri neki starejši ženi in ji kar naravnost povedali, da so Slovenci in da so dezertirali. K sreči je bila Hrvatica. Njen sosed Stipe jih je ponoči v kombiju odpeljal do skoraj 40 kilometrov oddaljenega Drežnigrada, na mejo med Bosno in Hrvaško, kjer je bila prva postaja hrvaške policije.

Uspelo jim je in hrvaški policisti, ki so Slovence prej dobro zaslišali, so jih nato – oblečene v njihove policijske jakne – odpeljala do Slunja. Bilo je resno in stresno, če bi jih ustavili srbski vojaki, a k sreči se to ni zgodilo.

PO TREH DNEH DOMA

Naslednja postaja je bil Karlovec. Hrvati so navezali stike s slovensko policijo in naslednji dan so tri pobegle slovenske vojake predali Slovincem na mostu čez Kolpo v Jurovskem Brodu. A še takrat je bilo napeto.

»Ko sem sredi mostu slekel hrvaško vojaško uniformo ter odložil še pištolo, so slovenski vojaki repetirali in se pripravili ... Bilo je noro, da bi zdaj nastradal doma!« pripoveduje Novomeščan, hvalen vsem hrvaškim rešiteljem za nesebično pomoč. Sledila je pot na policijsko postajo Metlika in nato čez Gorjance v Novo mesto. A tu se že po nekaj

Mladi vojak Boštjan Falkner (Foto: osebni arhiv)

kilometrih naleteli na blokade na cesti in treba je bilo kar peš, za vsak primer skrivaj po gozdu čez Vahto. Tam so jih prevzeli novomeški policisti. Po treh dneh bega so bili rešeni!

Boštjana so odpeljali na štab TO, tja ga je prišel iskat oče Matjaž. »Z mamom Cvetko sta bila presrečna, da se je vrnil sin edinec. Po klicu kolegovga dekleta, da so fantje pobegnili in da se javijo, ko bo to mogoče, nista starša vedela nič, kaj je z mano. Veselje je bilo zato res nepopisno,« se spominja Boštjan, ki se je nato nekaj tednov skrival pri stricu in drugod. Kajti bil je dezertar, če bi ga dobila jugoslovanska vojska, bi bilo hudo.

PONOSEN NA SLOVENIJO

Oba slovenska kolega, s katerima je pobegnil, je kasneje še srečal in z veseljem so obujali spomine. Tudi svojima otrokoma – hčerki Živi, uspešni teniški igralki, ter sinu Janu, ki bo jeseni postal gimnazijec – je seveda že opisal svojo vojno zgodbo, »a

»Ne predstavljam si, da bi moral streljati na svoje sonarodnjake.«

želim si, da jih z ženo Majo nekoč peljem na izlet in jim pokažem, kje je iz JLA bežal njun oče,« pripoveduje Boštjan Falkner, ki še doda, da bi takoj spet uvedel nabornišтво za mlade fante, za nekaj mesecev ali pol leta. »Pomagalo bi jim pri odraščanju, disciplini. Sam vem, da sem se takrat osebno oblikoval,« doda.

Sicer pa je Boštjan ponosen in vesel, da imamo Slovenci svojo državo, ki pa je mnogi žal ne cenijo dovolj. »Razočaran sem, da smo tako politično razdvojeni in ne bolj enotni, saj bi sicer v treh desetletjih lahko še bolj napredovali. Upam, da nas sreča pamet.«

Lidija Markelj

Iz arhiva Dolenjskega lista

»Nočemo vojne!«

V petek je iz novomeške vojašnice pobegnilo 23 vojakov

NOVO MESTO — Prejšnji petek, sredi belega dne, je iz novomeške kasarne ušlo 23 vojakov, ki so se pri barikadi na železniškem prehodu v Bršljinu predali vojakom slovenske teritorialne obrambe. Soba, kjer so vojaki čakali, da jih bodo poslali naprej do prvega zbirnega centra oziroma na vlak, ki je v spremstvu Rdečega križa odpeljal ujete in predane vojake v njihove republike, je bila polna smeha in mladeniške razposajenosti. Kako tudi ne, fantje so bili stari od 17 do 20 let, nekateri tudi na videz še mladoletniki, skorajda otroci! In vsi ti mladeniči so hoteli čim prej domov. Samo domov. Stran od vojne, ki ni njihova vojna in v katero so jih pehali njihovi predpostavljeni. Ne ubijati in ne biti ubit.

Srbi, Albanci, Romi, Muslimani, Hrvati so govorili drug čez drugega, duhovičili, se tudi malo postavljali, kot se za take razposajene fante spodobi. Konec koncev so pa le ušli vojni in, kar je najlepše, vsi gredo domov. »Zakaj ste zbežali?« »Nočemo sodelovati v tej vojni!« so bili odločni. Saj ne, da bi se hoteli izogniti služenju vojaščine. To je na jugu še bolj stvar časti in ponosa. Ne, a hočejo služiti vsaj v svoji republiki. Nočejo se bojevati v Sloveniji proti Slovincem. »Nič točnega nismo vedeli, kaj se dogaja zunaj kasarne,« so pripovedovali. Časopisov niso smeli brati, televizije niso smeli gledati, sicer pa zadnje dni vojašnica tako in tako ni imela elektrike. »Cele noči poka, a vemo da mi vojaki ne streljamo, starešine so nam govorili, da na nas streljajo teritorialci. Grozili so nam, da bo vsak, ki bo skušal zbežati, dobil naboj v čelo, če ga ujamejo, pa najmanj 10 let zapora. Pa tudi s tem so nam grozili, da nas bodo teritorialci pobili, če nas dobijo.«

Fantje so povedali, da je bilo zadnje dni v kasarni kakšnih 40 do 50 oficirjev, več kot vojakov. »Čez naše tarešine nimamo kaj reči, dobri so bili z nami, zlasti komandant Bogičević. On nam je tudi govoril, da mi ne bomo prvi streljali na teritorialce. In res nismo, a tudi ne oni na nas. Še sedaj pa nam ni jasno, kaj se je dogajalo ponoči. Mi, vojaki, nismo streljali in kasarna ni bila napadena.« Potem so fantje le prišli do bolj natančnih informacij, kaj je zunaj kasarne, in sklenili so, da pobegnejo. »Ušli smo skozi luknjo v mreži, ki je bila že od prej in kjer so vojaki hodili po pivu. Drug za drugim smo zlezli ven, se med potjo do pasu slekli in se pri železniškem prehodu predali teritorialcem. Pripeljali so nas sem, nam priskrbeli civilna oblačila, nas nahranili in nam dali sokove, sedaj pa čakamo, da bomo šli domov.« Na vprašanje, če se ne boje, da jih bodo obravnavali kot dezertarje, so se zresnili in odgovorili, da ta bojazen obstaja, vendar so odločno zatrjili, da jih živih nihče in na noben način ne spravi več nazaj. »Nič nimamo proti Sloveniji in proti Slovincem, tukaj so z nami lepo ravnali in vsi, s katerimi smo prišli v stik v Mariboru ali v Novem mestu, kamor smo prišli pred mesecem dni, so bili z nami prijazni. Nočemo se vojskovati, nočemo streljati na te ljudi. V Slovenijo bi še prišli, a le kot civilisti, nikakor več kot vojaki!«

A. B.

Dolenjski list, 11. julija 1991

Foto: L. M.

JERNEJ MOLAN, PRVA ŽRTEV MED TERITORIALCI

Z Jernejem umrle tudi sanje mlade družine

» Za ene osamosvojitvena vojna traja že 30 let, za druge je trajala deset dni, za tretje niti dan,« pripoveduje Olga Molan, soproga Jerneja Molana, ki je bil prva žrtev vojne za Slovenijo med pripadniki teritorialne obrambe v Posavju. Spomin na tiste trenutke je še kako živ in boleč; 27. junija okoli osmih zvečer je padel med ustavljanjem oklepne enote JLA v Rigoncah in za domovino, za svobodo države dal največ, kar je lahko – svoje življenje. Star je bil 39 let.

Jernej je bil dober mož, skrben oče, iskren prijatelj, navdušen športnik in športni navijač, prizadeven vinogradnik, kot vaščan Bukoška se je dejavno vključeval v lokalno skupnost, bil je član PGD Bukošek in tudi njegov predsednik, sodeloval je pri gradnji vaškega vodovoda, zelo si je prizadeval, da bi v vas dobili telefon, bil je tudi lovec ...

Tako je zadnji spomin na svojega brata, ko je s košaro rdečih češenj sedel pred hišo, v knjigi polkovnika v pokoju Mitje Teropišič Brežiški teritorialci, ki je izšla leta 2019, opisala pokojna sestra Stana: »'Grem,' je dejal, 'moram iti.' Ker sem vedela, da ima orožje, in sem vedela, kam gre, sem občutila

pozabili.«

VESEL NOVE DRŽAVE

Olga in Jasmina imata na svojega moža in očeta najlepše spomine. Jasmina pravi, da takrat pravzaprav ni niti dojemala, kaj se dogaja, kar je bilo za enajstletno dekle povsem razumljivo. »Spominim pa se atija, kako je bil ob uspelem plebiscitu vesel nove države, ko je rekel, da bo Slovenija druga Švica. Bila sem zelo navezana nanj, skupaj sva počela vse mogoče, smučala, plavala ... Ko je umrl, mi je bilo, kot da je umrlo vse. Nisem si hotela priznati, da ga ni več. Tudi v domačo hišo me kakšen mesec ni bilo, le na kratko sem se od očeta, ko je v krsti ležal doma, prišla posloviti. Težko se mi je bilo vrniti domov, a me je mamica prosila, da pridem,« se je s cmokom v grlu spominjala Jasmina in dodala, da je mogoče mami v tistem trenutku delala krivico, a je bilo to kot neki obrambni mehanizem ob izgubi očeta, ki ga še danes zelo pogreša.

VSO NOČ NISO SPALI

Jernej in Olga sta leta 1991 ravno zaznamovala 15-letnico poroke, živeli so v novi hiši, lepo sta se razumela, imela dve čudoviti deklici, službi, pa čeprav le z delavsko plačo – on je bil trgovec, ona je delala v kiosku na železniški postaji v Dobovi, doma so imeli manjšo kmetijo. Skratka, vse za mirno, a skromno življenje. In potem je prišla vojna. »Bila sem v službi, ko mi je železničar dejal, da naj grem domov, da prihajajo tanki. Čeprav mu skoraj nisem verjela, sem zaprla kiosk in šla. Doma so

»Jernej in vsi, ki so leta 1991 prijeli za orožje in šli braniti meje Slovenije, so bili ta pravi na pravi strani!«

bile moja mami, Jasmina, pokojna tašča, s katero sem imela res lep odnos, pa je ravno previjala Nejo. 'Vojna se je začela,' sem povedala. 'Kakšna vojna?' so vprašale. Zunaj smo kmalu zatem slišali strele, ob 21. uri pa smo na radiu poslušale poročilo novinarke Irene Majce, da je prišlo do spopada na Rigoncah in da je padla prva žrtev. Rekla sem: 'Daj, povej že, kdo je. Le kako mora biti družini, ki je izgubila sina, očeta ali moža.' Vso noč nismo spali, zjutraj pa je prišel prijatelj z ženo in povedal, da Jerneja ne bo več domov, da je padel. Dopoldne so prišli še z občine ... Od njega smo se poslovili 29. julija na pokopališču v Brežicah,« je s solznimi očmi pripovedovala Olga. Po vojni se ni več vrnila na delo in skupaj s taščo so skrbele za kmetijo, vinograd in dekleti. Jasmina in Neja sta dobili štipendijo, bili sta zelo delavni in pridni, obe sta končali fakulteto. Jasmina živi doma s svojo družino v Bukošku, ima 14- in 10-letna sinova in oba sta športnika, česar bi bil Jernej gotovo zelo vesel. Neja pa dela in živi v Budimpešti, a se rada vrača domov. Vez med njimi je izjemno močna, kakršna je bila tudi z Jernejevo sestro in mamo.

Spomin na Jerneja Molana se v Brežicah ohranja po zaslugi vseh županov, veteranov vojne za Slovenijo, vojašnico Slovenske vojske v Cerkljah ob Krki, ki od 2012 nosi njegovo ime, in društve, katerih član je bil. »Na ravni države pa spomin na te, ki so dali svoja življenja, počasi blede, niso toliko pomembni, pomembnejši je boj za to, kdo ima večje zasluge v vojni za Slovenijo, kdo je bil tisti pravi del teritorialne obrambe in kdo ne. Jaz pa vem le eno, Jernej in vsi, ki so leta 1991 prijeli za orožje in šli braniti meje Slovenije, so bili ta pravi na pravi strani,« je v spominih v knjigi Brežiški teritorialci še napisala Stana Molan.

M. Žnidaršič

Obisk na grobu mesec dni po pogrebu (Foto: M. Luzar)

Iz arhiva Dolenjskega lista

Generalom Jerneji niso mar

Vojna ob Krki in usoda ljudi v njej

BUKOŠEK — Še preden so se v zvezi s spopadom v Sloveniji diplomati zakopali med svoje akte in so ljudstvu pomahali s premirjem, je pri Brežicah umrl kot žrtev vojne Jernej Molan. Zato zdaj 17-mesečna Jerneja ne bo nikoli vedela, kakšen je bil njen ati, Jasmina, ki šteje 11 let in hodi v šolo v Brežice, ne bo nikdar pozabila letošnjih počitnic, Jožefa Jernejeva mati, nikoli rekla kaj lepega o 1991. letu in Olga, njegova žena, nikdar doжела, da generalske zdrave lahko kot kuga morijo življenja dragih ljudi.

V Bukošku, kjer je bil Jernej doma, zdaj v teh dneh včasih posedejo pred hišo. Tisti večer je bilo

tako. Aro, hišni pes, je zatulil, žalostno in tako, kot bi obžaloval človekovo smrt. Ta presunljivi pasji glas pa črnina, v katero je odeta hiša, in stol, ki ostane prazen pred hišo za mizo, okrog katere posede družina brez Jerneja, povedo več o smislu in ceni vojne kot vse statistike in generalske ekspertize. Povedo, da vojska, ta ali ona, ni brezoblična masa, ampak je množica ljudi, ki trepetajo, ki vstajajo in ki streljajo in ki so lahko ubiti. Generalom pa Jerneji seveda niso mar, generali se grede vojno po zemljevidih in se redijo v zatohlih kabinetih. Bog jim odpusti, ljudje jim ne bodo nikoli.

M. LUZAR

Dolenjski list, 11. julija 1991

Jernej Molan (Foto: arhiv družine)

Olga ima na svojega moža in Jasmina na svojega očeta najlepše spomine.

nekakšno tesnobo. Toda niti v snu si nisem mislila, da ga nikoli več ne bo nazaj in da so bile tiste rdeče češnje kot simbol krvi, ki bo kmalu prelita. 27. juniju je sledilo najbolj žalostno jutro v mojem življenju. Spoznala sem, kako preroške so bile besede takratnega predsednika države, da nikoli več ne bo tako, kot je bilo, in da so z Jernejem umrle mnoge sanje. Doma so ostale od bolečine strte mama in žena Olgica, enajstletna Jasmina, ki od šoka niti zajokati ni mogla, ter leto in pol stara Jerneja, ki se svojega očeta spomni le po pripovedovanju. Našlo se je veliko dobrih ljudi, ki so družini v tistih najtežjih trenutkih pomagali, žal pa so v soju žarometov nekateri marsikaj objubljali, a ko družine padlih niso bile več medijsko priljubljene, na obljube tudi

»Bila sem v službi, ko mi je železničar dejal, naj grem domov, da prihajajo tanki.«

FRANC URŠIČ, ŽRTEV NAPADA NA MEDVEDJEU

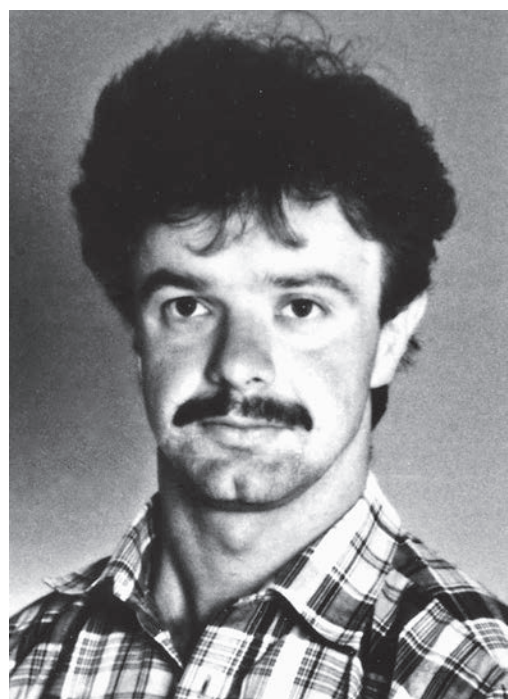
V prerani grob namesto na bratovo poroko

Franc Uršič iz Prečne je bil star komaj 25 let, ko je umrl v slovenski osamosvojitveni vojni. Očetu Francu, mami Ivani in dve leti mlajšemu bratu Jožetu, s katerim sta bila vseskozi tesno povezana, se je sesul svet. Prevezel naj bi domačijo, skrbel za starše, Jože pa si je takrat ravno ustvarjal svojo družino in začel graditi svojo hišo kak kilometer stran, na drugem koncu Prečne. Vse želje in načrte je kruto prekinila smrt.

Franc je bil kot rezervist Odreda za posebne nameste 21. območnega štaba Novo mesto vpoklican 19. junija leta 1991 na Lanšprežu, usposabljanje enote pa naj bi se končalo 26. junija, a so zaradi osamosvojitvenih aktivnosti ostali pod orožjem. Dan pozneje so pripadniki odreda prejeli ukaz o premiku na mesto cestne blokade na Medvedjeku, kjer je bil 28. junija ob prvem napadu oklepnikov JLA BOV-3 ranjen v glavo. Za posledicami ran je 4. julija umrl v novomeški bolnišnici.

FRANCEVA SMRT STRLA VSE

»Takrat sem se ravno pripravljaj na svojo poroko. Bila naj bi po tem, ko bi se Franc vrnil z orožnih vaj na Lanšprežu, saj bi bil moja priča. Vse je bilo že dogovorjeno, pekli smo že pecivo in piškote za poroko, a smo jih potem porabili za njegovo pogrebščino, obleko, ki si jo je kupil za poroko, pa je odnesel v grob,« se tistega časa z grenkobo spominja Jože. Bratovo smrt je – tako kot starši – zelo težko prenesel, zato je zelo razočaran in prizadet, če mogoče sliši, da so se teritorialci med vojno za Slovenijo le sončili. »Kdor tega ni doživel, naj bo tiho.« Poročil se je tri mesece pozneje, skromno, brez vsakega slavlja.

Franc Uršič

Da je Franc ranjen, so Uršičevi izvedeli od sosedu, ki so to slišali po radiu. Z mamo Ivano sta delala v vinogradu, ko je prišel do njiju in jima povedal žalostno novico. »Seveda sem se želel prepričati, ali je to res Franc, da ni mogoče kdo drug in so se zmotili. Sosed me je peljal v bolnišnico; po vseh stranskih poteh sva se vozila. In dokler ga nisem videl na postelji, nisem verjel, da gre za brata. Zdravnik mi je povedal, da ima zelo hude poškodbe glave, in če bo preživel, bo to zaradi mladosti in močnega srca, a bo ostal težki invalid. Imel sem občutek, da čuti, da sem poleg njega, a najbrž ni bilo tako. Čez tri dni

Da je Franc ranjen, so Uršičevi izvedeli od sosedu, ki so to slišali po radiju.

so pozvali še mene za v Krakovski gozd, pa sem šel na štab in jih prosil, da me pustijo doma pri mami in očetu, saj je moj brat hudo ranjen ležal v bolnišnici. Nešteto krat so preverili, ali govorim resnico, potem so me oprostili. A če so bo vojna nadaljevala, so dejali, bom moral iti. Čez dva dni je Franc umrl, vojna pa je bila v naslednjih dneh končana,« pripoveduje Jože.

Čez štiri leta je izgubil še očeta, maja letos pa še mamo Ivano, ki je zadnja tri leta preživela v domu starejših občanov v Novem mestu. »Kako simbolično, skoraj na 30-letnico smrti svojega sina se je poslovila še sama in se mu pridružila,« je pripomnil s solznimi očmi.

NEGUJEJO SPOMIN

Vsa ta leta ima Jože stike z družino Žafranovih z Medvedjeka, v kateri so bratu nudili vso pomoč in oskrbo, preden so ga odpeljali v bolnišnico. »Obiskovali smo jih, ko je živela Žafranova mama, ki je Franca prva oskrbela, in ko je pred enajstimi leti umrla, sem navezal tesne stike s sinom Ladom. Sicer živi v Ljubljani, ima pa tudi parcelo doma, tako da ga obiščem na Škofljici ali Medvedjeku, on pa mene. Postali smo dobri prijatelji in prišli so tudi na mamini pogreb.«

Jože je v spomin na brata obdržal ročno uro.

Za vso skrb pri negovanju spomina na Franca ter tudi za pozornost do njega in mame je hvaležen veteranom vojne za Slovenijo Dolenjske in Trebnjega, ki lepo skrbijo za bratov grob in spominsko obeležje na Medvedjeku. Ob vseh obletnicah so ju vedno tudi obiskali in ju povabili na vse slovesnosti. Hvaležen je tudi novomeškemu županom in še posebej zdajšnjemu, Gregorju Macedoniju, ki nikoli ni pozabil na obletnico bratove smrti. V pristnih in lepih odnosih so tudi z novomeško vojašnico, ki od leta 2012 nosi ime Franca Uršiča. »Vsa njegova odlikovanja in priznanja, tudi oblačila, v katerih je bil, ko je bil ranjen, smo podarili vojašnici, ki je uredila lepo muzejsko sobo. Sam sem v spomin na brata obdržal le tole ročno uro,« je dejal in pokazal na zapestje. Vsi zgoraj omenjeni so se prišli pokloniti in izraziti sožalje tudi ob smrti mame Ivane.

Pravzaprav je Jože v spomin na dragega brata poimenoval najstarejšega od svojih treh sinov. »Najprej sem mislil, da bom sinu dal ime Franc, a bi bilo za vse nas preveč boleče. Odločil sem se za Igorja – Igor Uršič namesto Franc Uršič so namreč pomotoma napisali na spomeniku žrtvam vojne za Slovenijo na ljubljanskih Žalah. To so pozneje popravili. In tudi Igor naj bi tako kot Franc prevzel Uršičevo domačijo, a tudi njemu to ni bilo usojeno,« je pripovedoval.

Domačija je zdaj res prazna, Jože ob dvoimenskem delu v novomeškem Revozu skrbi, da ni zapuščen, skrbno pa neguje družinski vinograd na Suhorju. »Spominov mi ne more nihče vzeti, za vedno jih bom nosil v srcu.«

M. Žnidaršič, Foto: arhiv Uršičevih

Jože in mama Ivana sta redno obiskovala Francev grob in se udeleževala spominskih slovesnosti.

Iz arhiva Dolenjskega lista

UMRL JE ZA SLOVENIJO — V novomeški bolnišnici je v petek zaradi rane na glavi, ki jo je kot teritorialec dobil v spopadih z Jugoslovansko armado v Medvedjeku, umrl komaj 25-letni Franci Uršič iz Prečne. Tako je postal peta žrtev na strani branilcev komaj rojene Slovenije. V nedeljo popoldan je bila Prečna zavita v črno, Francijevo slovo od domače hiše je pospremila množica domačinov, na čelu spreveda je bila slovenska zastava in odred njegovih teritorialcev. »Franci je dal svoje mlado življenje za mlado državo, umrl je za boljši jutri. Tudi mi mladi bomo se naprej branili našo domovino, in če bo potrebno, tudi po Francijevo poti,« je ob slovesu pred Uršičevo hišo povedal njegov prijatelj Matjaž Cesar. (Foto: J. Pavlin)

Dolenjski list, 11. julija 1991

Drage občanke, dragi občani.

Pred tridesetimi leti smo si upali iti na pot sprememb, da bi lahko živeli v svobodni in samostojni Sloveniji. Kot narod smo izkoristili zgodovinsko priložnost, da uresničimo večstoletne sanje naših prednikov po lastni državi. Danes pa moramo dati priložnost mladim generacijam, da Slovenijo popeljejo še naprej, v smislu razvoja, kakovosti življenja, varnosti, človekovih pravic, pravne države, razvoja demokracije in zunanje prepoznavnosti Slovenije.

Spoštovani, želim vam prijetno praznovanje 30. obletnice samostojne Slovenije in dneva državnosti, kot tudi spominskega dne Mestne občine Novo mesto, s katerim obeležujemo prvi izstreljeni naboj pod Gorjanci v Pogancih, 27. junija 1991.

Naj bo vstop v poletje praznično obarvan s ponosom, da imamo lastno državo, predvsem pa svojo domovino.

Mag. Gregor MACEDONI,
župan Mestne občine Novo mesto

Policijsko veteransko društvo Sever Dolenjske in Bele krajine
iskreno čestita vsem svojim članom in državljanom Slovenije ob 30. obletnici osamosvojitve Slovenije.

Marjan Dragan, predsednik PVD Sever Dolenjska in Bela krajina

Spoštovane Slovenke in Slovenci, dragi domoljubi!

Iskrene čestitke ob največjem prazniku naše domovine – dnevu državnosti! Pred tridesetimi leti smo udeležili sanje našega naroda ter tudi s krvjo plačali ceno svobode. V Združenju za vrednote slovenske osamosvojitve se trudimo, da zlata doba slovenske zgodovine (čas osamosvojitve in demokratizacije RS), ko smo Slovenke in Slovenci pokazali izjemno državotvorno držo ter se ponekod tudi z golimi rokami uprli močnejši agresorski jugoslovanski armadi, ne bo šla v pozabo. Tudi na Dolenjskem in Posavskem koncu ste imeli hude bitke in nekaj

»Tudi najzaslužnejši dolguje domovini več kot ona njemu.«

Jakob Burckhardt

smrtnih žrtev. Od Pogancev, kjer so padli prvi strelji v osamosvojitveni vojni, do Medvedjeka, bitke v Krakovskem gozdu in Rigonce. Bili ste prvi branik vdora jugo vojske iz sosednje Hrvaške in preprečili ste vdor le te v naše glavno mesto. Tistih, ki so za samostojno Slovenijo dali največ, kar so lahko – svoje življenje, se spominjamo z globokim spoštovanjem in vedenjem, da njihova žrtev ni bila zaman. Za vse ostalo pa velja, v preambuli zapisani pregovor, da je vedno čas in priložnost služiti domovini. Ostanimo pogumni, ponosni in zdravi! Naj nas 30 letnica osamosvojitve spet združi v enotnosti in prizadevanjih, da bo vsak izmed nas začutil, da je naša domovina nezamenljiva.

Živela Slovenija!

Aleš Hojs, predsednik VSO

ZVEZA DRUŠTEV IN KLUBOV MORIS 30. LET DRŽAVNOSTI IN SUVERENOSTI 31. LET PROJEKTA MSNZ 31. LET »KO JE PONOVRNO ZADIŠALO PO SLOVENSKE VOJSKI«

Spoštovane veteranke in veterani za samostojno Slovenijo 1991, spoštovane državljanke in državljani Republike Slovenije.

Dan slovenske državnosti, 25. junij, je praznik, ki nas, veterane in veteranke vojne za samostojno Slovenijo 1991, kot tudi državljanke in državljane Republike Slovenije, spominja na prelomni čas pred tridesetimi leti in na dogodke na katere smo zelo ponosni, s spominom na skupno ustvarjanje temeljev pri nastajanju naše slovenske države, njene samostojnosti in suverenosti. Zato Vam ob prazniku naše domovine 25. juniju, DNEVU DRŽAVNOSTI, članice in člani Zveze društev in klubov MORIS, izrekamo iskrene čestitke vsem vojnim veteranom kot tudi državljanom in državljanke Republike Slovenije, ki so na kakršen koli način pripomogli ali sodelovali pri samem nastajanju samostojne Slovenije.

Ob tem ne smemo pozabiti tudi, da se zahvalimo vsem našim dedkom, babicam, očetom in materam, ter soborcem iz vseh zgodovinskih časov, ki so dali tisto kar je najbolj dragoceno – svoja življenja, da imamo danes svobodo, svoj jezik, svojo domovino in da smo stali in obstali na tem prelepem koščku slovenske zemlje.

»Tisoč let smo o sanjali o svoji državi, le zakaj svojih sanj ne bi spoštovali?

Kdor ne izobesi ob prazniku zastave, je slab zgled za mlade državljane.

Poznamo vso tujo zgodovino, pri tem pa pozabljamo na našo domovino.

Domoljubje je čustvo, katerega se ne da kupiti, morali bi si ga že v otroštvo od staršev pridobiti.«

Peter Vaš, predsednik Zveze MORIS

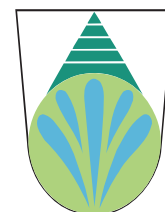
Čestitamo ob 30 - letnici samostojnosti!

Želimo vam ponosen, optimističen in povezovalen dan samostojnosti.

Delavci Komunale Novo mesto smo pred 30 leti s ponosom sodelovali pri obrambi samostojne Slovenije, tako v sestavi Teritorialne obrambe kot pri varovanju vodooskrbnih objektov.

Naša lepa čista dolina ima svojo vodo, svojo reko, svojo besedo. TU SMO DOMA.

»Za mojo lepo dolino«, Komunalna Novo mesto, d.o.o.

Spoštovani,

OB DNEVU DRŽAVNOSTI VAM ISKRENO ČESTITAMO IN ŽELIMO VSE DOBRO.

Franc Vovk, župan Občine Dolenjske Toplice s sodelavci

Vabljeni v Dolenjske Toplice:

24. junija, ob 19:00, proslava v izvedbi Kulturno umetniškega društva Dolenjske Toplice (KKC)

27. junija, ob 10:30, maša za domovino v farni cerkvi sv. Ane.

25. junij – dan državnosti

Občanem in občanom občine Brežice, bralkam in bralcem Dolenjskega lista iskreno čestitamo ob dnevu državnosti in 30. rojstnemu dnevu naše domovine Slovenije.

Želim vam prijetno praznovanje v družbi vaših najbližjih ob obletnici dogodka, ki je začetek uresničitve samostojnosti in neodvisnosti naše slovenske države in vseh Slovenk ter Slovencev.

Vsem državljanke in državljanom želim poguma, srčnosti in ponosa. V času od osamosvojitve smo dosegli veliko, zavaljo vseh, ki so izbojevali svobodo za ceno lastnih življenj, pa je naša odgovornost in dolžnost, da zrelo in odgovorno poskrbimo za prihodnost naše države in ljudi.

Župan Občine Brežice Ivan Molan s sodelavci

Spoštovane občanke, cenjeni občani, prijatelji in podporniki.

Stoletjem obstoja in trdega, včasih tudi krutega boja za preživetje in lepše življenje na naši zemlji, smo pred tridesetimi leti dodali vrhunec narodne zavesti, in Slovenstvu postavili temelje samostojne, lastne države. Vihravi časi zgodovinskih sprememb in tehnološkega razvoja, pritiski sosednjih narodov in tudi verskih prepričanj, menjavanja različnih tujih gospodarjev naše zemlje, so v zavest naših prednikov zakoreninili željo po lastni državi, ki je pred 30 leti slavno vpisala svoje ime samostojna Republika Slovenija, v družbo gospodarjev na svoji zemlji.

S tem dejanjem nam je uspelo narediti prvi korak na poti, ki mnogim narodom na svetu ni dovoljena. Za to se moramo tega začetka spominjati še toliko bolj s ponosom in slavo. Odgovorno moramo reševati izzive, ki jih prinaša pot samostojnosti, ohranjati moramo spomine na vse do sedaj prehojene poti in se s spoštovanjem do naših prednikov spominjati njihovega, mnogokrat krvavega, krutega boja, vpisanega v temelje naše srečnejše sedanosti. Izkušnje iz preteklosti naj nam pomagajo razumeti izzive sedanosti, odgovornost do zanamcev, nas mora voditi pri načrtovanju prihodnosti, za katero moramo tudi mi marsikaj žrtvovati, in premišljeno moramo reševati izzive, ki jih prinaša ta naša, zdaj že 30 letna pot.

Alenka Muhič,
predsednica ZZD

*Trideset let je že od tedaj,
ko skupaj branili smo dom, domovino...,
trideset let življenje, državo gradimo.
Je varna, prelepa, je zemeljski raj.
Slovenija, srečno, ti kličemo zdaj!*

Cenjene občanke in občani Občine Škocjan, spoštovani državljani!

Ob 30. obletnici razglasitve samostojnosti Republike Slovenije čestitamo vsem državljanom, ki spoštujemo svojo domovino, smo nanjo ponosni in jo nosimo v srcu, vedno s seboj.

Občanom Občine Škocjan in vsem prijateljem Škocjana pa čestitamo ob občinskem prazniku - KNOBLEHARJEVO 2021 in vabimo na prireditve v okviru praznika.

Posebej vabljeni na osrednjo slavnostno prireditev ob 30. obletnici Republike Slovenije, ki bo v petek, 25. junija 2021 ob 19. uri na prireditvenem prostoru pred občinsko stavbo v Škocjanu.

Srečno!
Župan Občine Škocjan Jože Kapler s sodelavci.

PRAZNUJEMO 30. OBLETNICO OSAMOSVOJITVE

ČAS JE ZA SKUPNI RAZVOJ

SMC stranka
modernega
centra

SKENIRAJ IN
SOUSTVARJAJ

www.razvojnafronta.si

SL.ADRIA-MOBIL.COM

Navdih za vaše dogodivščine.

elmont

KRŠKO

Vojna v sliki

V širokih pokrajinah duše slovenstva je vstajala želja po narodni samostojnosti in nezadržno planila pokonci ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. In poletje leta 1991, na videz enako vsem prejšnjim in poznejšim poletjem, je bilo zato drugačno. V njem so bili na cesti vojaki in oklepniki, med Karavankami in Kolpo sta bila drug ob drugem hrepenenje po svobodnem in mirnem življenju ter slutnja smrti. Kljub vojni je izhajal naš časopis in poročal o marsičem, kar zaznamuje tridesetletnico osamosvojitve. V koliko slikah se je zgodila pred tridesetimi leti k sreči nepopolna okupacija Slovenije? Nekatero prinaša ta priloga. Dodajte še svoje v pahljačo spominov in želja. (Foto: arhiv DL)

Foto: Franc Šavrič

